

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN
SOSYAL BİLGİLER DERSİ KAPSAMINDA
ÇEVRE OLANAKLARINDAN
YARARLANABİLME
DÜZEYLERİ: TARSUS İLÇESİ ÖRNEĞİ**

Meryem Ülkü YOZCU

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Şaban ORTAK

Temmuz, 2019

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SOSYAL BİLGİLER
DERSİ KAPSAMINDA ÇEVRE OLANAKLARINDAN
YARARLANABİLME DÜZEYLERİ: TARSUS İLÇESİ
ÖRNEĞİ**

Hazırlayan
Meryem Ülkü YOZCU

Danışman
Prof. Dr. Şaban ORTAK

AFYONKARAHİSAR 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİ KAPSAMINDA ÇEVRE OLANAKLARINDAN YARARLANABİLME DÜZEYLERİ: TARSUS İLÇESİ ÖRNEĞİ” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

11/07/2019

Meryem Ülkü YOZCU

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRI ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Şaban ORTAK
Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Nusret KOCA
: Prof. Dr. Osman AKANDERE

İmza

İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Meryem Ülkü YOZCU' nun “Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Çevre Olanaklarından Yararlanabilme Düzeyleri: Tarsus İlçesi Örneği” başlıklı tezi, 25/06/2019 günü saat 14:00’ de Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği’ nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

ÖZET

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİ KAPSAMINDA ÇEVRE OLANAKLARINDAN YARARLANABİLME DÜZEYLERİ: TARSUS İLÇESİ ÖRNEĞİ

Meryem Ülkü YOZCU

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI**

Temmuz 2019

Danışman: Prof. Dr. Şaban ORTAK

Sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin çevre olanaklarından yararlanabilme düzeylerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma tarama modelinde desenlenmiş olup nicel veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Mersin ili Tarsus ilçesinde ilkokullarda görev yapmakta olan 349 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel boyutuna ilişkin verilerin toplanmasında *Öğretmenlerin Çevre Olanaklarından Yararlanabilme Düzeylerini Belirleme Anketi* kullanılmıştır. Araştırmada cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi, mesleki kıdem, görev yaptıkları ilçede görev süreleri, okuttukları sınıf düzeyleri ve yaş değişkenleri açısından yapılan karşılaştırmalarda tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Farklılığın belirlendiği durumlarda da, farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini ortaya koymak için Scheffe testi uygulanmıştır. Elde

edilen bulgular doğrultusunda, sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında çevre olanaklarından yararlanmak için çevreyi daha çok tanıdıkları, resmi kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaptıkları, planlama yaparken doğal ve kültürel çevrenin özelliklerini daha çok dikkate aldıkları ve yerel kaynaklara önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınıf öğretmenleri, sosyal bilgiler, çevre olanakları.

ABSTRACT

LEVELS OF THE CLASS TEACHERS' ENVIRONMENTAL OPPORTUNITIES IN THE SCOPE OF THE SOCIAL STUDIES COURSE: SAMPLE OF TARSUS DISTRICT

Meryem Ülkü YOZCU

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF PRIMARY EDUCATION**

July 2019

Advisor: Prof. Dr. Şaban ORTAK

This research, which aims to determine the levels of teachers' ability to benefit from environmental opportunities in social studies lesson, was designed in the screening model and quantitative data collection method was used. The sample of the study is composed of 349 primary school teachers working in state primary schools in Tarsus, Mersin the academic year of 2018-2019. To collect the data related to the quantitative dimension of the research, the Survey of Using Teachers' Environmental Opportunities Levels was used. In order to determine whether there is a significant difference according to gender variable in the level of benefiting from the environmental opportunities of the class teachers, t-test for independent groups, professional seniority, their duty periods in the district where they work, their grade levels and the one-way variance analysis (ANOVA) were used for comparisons in terms of age variables. In cases where the difference was determined, Scheffe test

was applied to determine the difference between the groups. According to the findings, it was concluded that classroom teachers were more familiar with the environment, cooperated with official institutions and organizations, took into account the characteristics of the natural and cultural environment while planning, and attached importance to local resources.

Keywords: Classroom teachers, social studies, environmental opportunities.

ÖNSÖZ

Bilgi çağı olarak sıkça zikredilen yüzyılımızda, geleceğin şimdikinden çok daha farklı olacağını düşünen eğitimci ler, sunulan etkinliklerle eğitim kalitesinin artmasını sağlamak için kendi alanları ile ilgili gerekli bilgilere sahip olmak ve bunları hayata geçirmek zorundadırlar.

Sosyal bilgiler dersinin temel amacı da çocuğu ileride üyesi olabileceği topluma hazırlamaktır. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi sınıfın sınırlarını aşmalıdır. Her okul çevresinde öğretmenlerin işine yarayacak kaynaklar vardır. O yüzden öğretmen öncelikle yakın çevresinde bulunan kaynakların neler olduğunun bilincinde olmalıdır.

Bu araştırma sınıf öğretmenlerinin bulundukları çevreyi tanıma ve sosyal bilgiler dersinde bulundukları çevrenin doğal, sosyo-kültürel ve ekonomik imkânlarından yararlanabilme düzeylerini incelemek amacı ile yapılmıştır.

Yüksek Lisans tez çalışmamın her aşamasında bana sabırla yol gösteren ve bilimsel her türlü soruma yanıt bulabildiğim değerli danışmanım Sayın Prof. Dr. Şaban ORTAK'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tezime jüri üyesi olarak görüş ve düşünceleri ile destek veren Sayın Prof. Dr. Osman AKANDERE ve Sayın Prof. Dr. Nusret KOCA hocalarıma teşekkür ederim. Araştırmamı uygulamada katkıları olan ve bana bu süreçte destek olan tüm öğretmenlere ve yöneticilere çok teşekkür ederim. Eğitim hayatımın her aşamasında yanımda olan ve fedakarlık gösteren umut kaynaklarım annem Marziye KUM ve babam Halil SÜMBÜL'e teşekkürü bir borç bilirim. Bu süreçte değerli desteklerini esirgemeyen ablam Nigar Tuğba AVLUKYARI ve abim Osman Bahadır SÜMBÜL'e minnettarım. Benim can yoldaşım, enerji kaynağım canım oğlum Atahan YOZCU'ya bana göstermiş olduğu anlayış ve sabır için çok teşekkür ederim.

Meryem Ülkü YOZCU

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	iii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ.....	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR DİZİNİ	xix

GİRİŞ	1
ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	4
PROBLEM DURUMU	4
ALT PROBLEMLER	4
SINIRLILIKLAR.....	5
VARSAYIMLAR	5

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. SOSYAL BİLGİLER VE SOSYAL BİLİMLER KAVRAMLARI	6
2. SOSYAL BİLİM DİSİPLİNLERİ.....	7
2.1. ANTROPOLOJİ.....	7
2.2. ARKEOLOJİ.....	8
2.3. COĞRAFYA	9
2.4. EKONOMİ	9
2.5. FELSEFE.....	10
2.6. HUKUK.....	11
2.7. PSİKOLOJİ	11
2.8. SOSYOLOJİ.....	12
2.9. SİYASET BİLİMİ	12

2.10. TARİH.....	13
2.11. EĞİTİM.....	13
2.12. DİN.....	14
3. SOSYAL BİLGİLER.....	14
3.1. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	16
3.1.1. Türkiye’de Sosyal Bilgiler Dersinin Gelişimi	18
4. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN ÖNEMİ VE YAKLAŞIMLAR	20
4.1. VATANDAŞLIK AKTARIMI OLARAK SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ	22
4.2. SOSYAL BİLİMLER OLARAK SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ.....	22
4.3. YANSITICI ARAŞTIRMA OLARAK SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ	22
5. TOPLUMSAL İHTİYAÇLARI KARŞILAMA VE SOSYAL BİLGİLER	23
6. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİN AMAÇLARI, BECERİLERİ, DEĞERLERİ, KAZANIMLARI, ÖĞRENME ALANLARI.....	25
6.1. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI’NIN ÖZEL AMAÇLARI (2018).....	26
6.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI’NDA YER ALAN TEMEL BECERİLER	28
6.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI’NDA YER ALAN DEĞERLER	29
6.4. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN KAZANIMLAR	30
6.5. ÖĞRENME ALANLARI	33
6.5.1. Birey ve Toplum	33
6.5.2. Kültür ve Miras	33
6.5.3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler.....	34
6.5.4. Bilim, Teknoloji ve Toplum.....	34
6.5.5. Üretim, Dağıtım ve Tüketim	34
6.5.6. Etkin Vatandaşlık	35
6.5.7. Küresel Bağlantılar	35
7. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÇEVRE OLANAKLARINDAN YARARLANMAYA İLİŞKİN GERÇEKLEŞTİRİLEN UYGULAMALAR....	36
7.1. ÇEVRE OLANAKLARI VE SOSYAL BİLGİLER DERSİ.....	36
7.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÇEVRE OLANAKLARINDAN YARARLANMAYA İLİŞKİN ÖĞRETİMİN PLANLANMASI.....	38
7.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÇEVRE OLANAKLARINDAN YARARLANMAYA İLİŞKİN GERÇEKLEŞTİRİLEN ETKİNLİK TÜRLERİ..	42
7.3.1. Gezi gözlem etkinlikleri	42
7.3.2. Araştırma Yoluyla Öğretme Etkinlikleri.....	44
7.3.3. Kaynak Kişilerden Yararlanma Etkinlikleri	45
7.3.4. Yazma Etkinlikleri.....	46

7.3.5.	Rol Oynama Drama Ve Benzetim Etkinlikleri.....	46
7.3.6.	Proje Tabanlı Öğrenme Etkinlikleri	47
7.3.7.	Anlatma Ve Soru Sorma Etkinlikleri.....	47
7.3.8.	Sergi Etkinlikleri	48
7.4.	SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÇEVRE OLANAKLARINDAN YARARLANMAYA İLİŞKİN KULLANILAN ARAÇ-GEREÇLER.....	48

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	50
2. EVREN VE ÖRNEKLEM	51
3. VERİ TOPLAMA ARACI	51
4. VERİLERİN ANALİZİ	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRETMENLERLE İLGİLİ DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER.....	53
2. MADDELERİN ANALİZLERİ.....	54
2.1. YAŞADIĞI ÇEVREYİ ÖĞRENMEYE ÇALIŞMASININ NEDENLERİNE İLİŞKİN VERİLEN MADDELERİN ANALİZLERİ (1-6. MADDELER)	55
2.2. UYGULAMALARI GERÇEKLEŞTİRME DÜZEYLERİNE İLİŞKİN MADDELERİN ANALİZLERİ (7-13. MADDELER)	64
2.3. PLANLAMALARIN NASIL YAPILDIĞINA İLİŞKİN MADDELERİN ANALİZİ (14-23.MADDELER).....	73
2.4. ETKİNLİK TÜRLERİNE İLİŞKİN MADDELERİN ANALİZLERİ (24-35. MADDELER)	87
2.5. İLİŞKİLENDİRMEYE YÖNELİK MADDELERİN ANALİZLERİ (36-40. MADDELER)	97
2.6. ARAÇ-GEREÇ KULLANIMINA İLİŞKİN MADDELERİN ANALİZLERİ (41-52.MADDELER).....	104
2.7. İŞBİRLİĞİ TÜRLERİNE İLİŞKİN MADDELERİN ANALİZLERİ (53- 59.MADDELER)	118
2.8. YAŞANILAN SORUNLARA İLİŞKİN VERİLEN MADDELERİN ANALİZLERİ (60-67. MADDELER).....	124
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	134

SONUÇ.....	134
ÖNERİLER	143
KAYNAKÇA	144
EKLER DİZİNİ.....	153

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. 4. Sınıf Birey Ve Toplum Ünitesi Kazanımları	30
Tablo 2. 4. Sınıf Kültür Ve Miras Ünitesi Kazanımları	31
Tablo 3. 4. Sınıf İnsanlar, Yerler Ve Çevreler Ünitesi Kazanımları	31
Tablo 4. 4. Sınıf Bilim, Teknoloji Ve Toplum Ünitesi Kazanımları.....	31
Tablo 5. 4. Sınıf Üretim, Dağıtım Ve Tüketim Ünitesi Kazanımları	32
Tablo 6. 4. Sınıf Etkin Vatandaşlık Ünitesi Kazanımları.....	32
Tablo 7. 4. Sınıf Küresel Bağlantılar Ünitesi Kazanımları	32
Tablo 8. Demografik Özellikler Tablosu.....	53
Tablo 9. Güvenirlilik Katsayısı Ve Kmo Testi Sonuçları Tablosu.....	55
Tablo 10. Cinsiyet Değişkeni T Testi.....	55
Tablo 11. Yaş Değişkeni Anova Tablosu.....	56
Tablo 12. Madde 4'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	57
Tablo 13. Madde 4'e İlişkin Descriptives Tablosu	58
Tablo 14. Madde 5'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	58
Tablo 15. Madde 5'e İlişkin Descriptives Tablosu	58
Tablo 16. Mesleki Kıdem Değişkeni Anova Tablosu	59
Tablo 17. Madde 2'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	60
Tablo 18. Madde 2'ye İlişkin Descriptives Tablosu	60
Tablo 19. Madde 6 'ya İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	60
Tablo 20. Madde 6' ya İlişkin Descriptives Tablosu	61
Tablo 21. Okutulan Sınıf Değişkeni Anova Tablosu	61
Tablo 22. Madde 2'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	62
Tablo 23. Madde 4'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	62
Tablo 24. Madde 2 ve Madde 4'e İlişkin Descriptives Tablosu	63
Tablo 25. İlçede Bulunduğu Yıl Değişkenine Göre Anova Tablosu.....	63
Tablo 26. Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi Sonuçları.....	64
Tablo 27. Yaş Değişkenine Göre Anova Testi.....	65
Tablo 28. Madde 8'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	66
Tablo 29. Madde 8'e İlişkin Descriptives Testi	67
Tablo 30. Madde 9'a İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	67
Tablo 31. Madde 9'a İlişkin Descriptives Testi	67
Tablo 32. Madde10'a İlişkin Scheffe Testi Sonuçları	68

Tablo 33. Madde 10'a İlişkin Descriptives Testi	68
Tablo 34. Madde 11'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	68
Tablo 35. Madde 11'e İlişkin Descriptives Testi	69
Tablo 36. Madde13'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	69
Tablo 37. Madde 13'e İlişkin Descriptives Testi	69
Tablo 38. Sınıf Değişkenine Göre Anova Testi	69
Tablo 39. Görev Yeri Değişkenine Göre Anova Testi	70
Tablo 40. Madde 8'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	71
Tablo 41. Madde 8'ye İlişkin Descriptives Tablosu	72
Tablo 42. Madde 10'a İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	72
Tablo 43. Madde 10'a İlişkin Descriptives Tablosu	72
Tablo 44. Madde 11'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	73
Tablo 45. Madde 11'e İlişkin Descriptives Tablosu	73
Tablo 46. Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi Sonuçları.....	74
Tablo 47. Yaş Değişkenine Göre Anova Testi.....	75
Tablo 48. Madde 15'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	76
Tablo 49. Madde 15'e İlişkin Descriptives Tablosu	76
Tablo 50. Madde 16'ya İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	77
Tablo 51. Madde 16'ya İlişkin Descriptives Tablosu	77
Tablo 52. Madde 17'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	77
Tablo 53. Madde 17'ye İlişkin Descriptives Tablosu	78
Tablo 54. Madde 18'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	78
Tablo 55. Madde 18'e İlişkin Descriptives Tablosu	78
Tablo 56. Madde 19'a İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	79
Tablo 57. Madde 19'a İlişkin Descriptives Tablosu	79
Tablo 58. Madde 20'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	79
Tablo 59. Madde 20'ye İlişkin Descriptives Tablosu	80
Tablo 60. Madde 23'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	80
Tablo 61. Madde 23'e İlişkin Descriptives Tablosu	80
Tablo 62. Kıdem Değişkenine Göre Anova Testi	81
Tablo 63. Madde 19'a İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	82
Tablo 64. Madde 19'a İlişkin Descriptives Tablosu	82
Tablo 65. Sınıf Değişkenine Göre Anova Testi	82
Tablo 66. Madde 16'ya İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	84

Tablo 67. Madde 16'ya İlişkin Descriptives Tablosu	84
Tablo 68. Madde 17'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	84
Tablo 69. Madde 17'ye İlişkin Descriptives Tablosu	85
Tablo 70. Madde 18'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	85
Tablo 71. Madde 21'işkin Descriptives Tablosu.....	85
Tablo 72. Görev Değişkenine Göre Anova Testi	85
Tablo 73. Madde 17'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	87
Tablo 74. Madde 17'ye İlişkin Descriptives Tablosu	87
Tablo 75. Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi	88
Tablo 76. Yaş Değişkenine Göre Anova Testi.....	89
Tablo 77. Madde 26'ya İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	90
Tablo 78. Madde 26'ya İlişkin Descriptives Tablosu	91
Tablo 79. Madde 27'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	91
Tablo 80. Madde 27'ye İlişkin Descriptives Tablosu	91
Tablo 81. Kıdem Değişkenine Göre Anova Testi	92
Tablo 82. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre Anova Testi	93
Tablo 83. Bulunduğu İlçe Değişkenine Göre Anova Testi	95
Tablo 84. Madde 25'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	96
Tablo 85. Madde 25'e İlişkin Descriptives Tablosu	96
Tablo 86. Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi	97
Tablo 87. Yaş Değişkenine Göre Anova Testi.....	98
Tablo 88. Madde 36'ya İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	98
Tablo 89. Madde 36'ya İlişkin Descriptives Tablosu	99
Tablo 90. Kıdem Değişkenine Göre Anova Testi	99
Tablo 91. Madde 38'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	100
Tablo 92. Madde 38'e İlişkin Descriptives Tablosu	100
Tablo 93. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre Anova Testi	100
Tablo 94. Görev Yerindeki Süre Değişkenine Göre Anova Testi.....	101
Tablo 95. Madde 36'ya İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	102
Tablo 96. Madde 36'ya İlişkin Descriptives Tablosu	102
Tablo 97. Madde 38'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	103
Tablo 98. Madde 38'e İlişkin Descriptives Tablosu	103
Tablo 99. Madde 40'a İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	103
Tablo 100. Madde 40'a İlişkin Descriptives Tablosu	104

Tablo 101. Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi	105
Tablo 102. Yaş Değişkenine Göre Anova Testi.....	106
Tablo 103. Madde 44'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	107
Tablo 104. Madde 44'e İlişkin Descriptives Tablosu	108
Tablo 105. Madde 45'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	108
Tablo 106. Madde 45'e İlişkin Descriptives Tablosu	108
Tablo 107. Madde 46'ya İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	109
Tablo 108. Madde 46'ya İlişkin Descriptives Tablosu	109
Tablo 109. Madde 50'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	110
Tablo 110. Madde 50'ye İlişkin Descriptives Tablosu	110
Tablo 111. Kıdem Değişkenine Göre Anova Testi	110
Tablo 112. Madde 41'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	112
Tablo 113. Madde 41'e İlişkin Descriptives Tablosu	112
Tablo 114. Madde 48'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	112
Tablo 115. Madde 48'e İlişkin Descriptives Tablosu	113
Tablo 116. Madde 52'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	113
Tablo 117. Madde 52'ye İlişkin Descriptives Tablosu	113
Tablo 118. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre Anova Testi	114
Tablo 119. Madde 49'a İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	115
Tablo 120. Madde 49'a İlişkin Descriptives Tablosu	116
Tablo 121. Görev Yeri Değişkenine Göre Anova Testi	116
Tablo 122. Madde 48'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	117
Tablo 123. Madde 48'e İlişkin Descriptives Tablosu	118
Tablo 124. Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi	119
Tablo 125. Yaş Değişkenine Göre Anova Testi.....	119
Tablo 126. Kıdem Değişkenine Göre Anova Testi	120
Tablo 127. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre Anova Testi	121
Tablo 128. Madde 57'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	122
Tablo 129. Madde 57'ye İlişkin Descriptives Tablosu	123
Tablo 130. Görev Yeri Süresi Değişkenine Göre Anova Testi	123
Tablo 131. Madde 57'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	124
Tablo 132. Madde 57'ye İlişkin Descriptives Tablosu	124
Tablo 133. Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi	125
Tablo 134. Yaş Değişkenine Göre Anova Testi.....	126

Tablo 135. Madde 60'a İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	127
Tablo 136. Madde 60'a İlişkin Descriptives Tablosu	127
Tablo 137. Kıdem Değişkenine Göre Anova Testi	127
Tablo 138. Madde 60'a İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	128
Tablo 139. Madde 60'a İlişkin Descriptives Tablosu	129
Tablo 140. Madde 61'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	129
Tablo 141. Madde 61'e İlişkin Descriptives Tablosu	129
Tablo 142. Madde 62'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları.....	130
Tablo 143. Madde 62'ye İlişkin Descriptives Tablosu	130
Tablo 144. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre Anova Testi	130
Tablo 145. Görev Yeri Değişkenine Göre Anova Testi	132

KISALTMALAR DİZİNİ

F : F değeri (ANOVA testi için)

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

N: Denek sayısı

p: Anlamlılık düzeyi

Ss: Standart sapma

Sh: Standart hata

t : t değeri

vb. : Ve benzeri

$\bar{x}$: Aritmetik ortalama

α : Guttman-Cronbach Alfa güvenilirliği

%: Yüzde

GİRİŞ

Bireylere yakın çevresinden başlayarak yaşamı, geçmişi ve geleceği ile birlikte keşfetme olanağı sağlama amacı güden sosyal bilgiler dersinin öğretimi sırasında içinde yaşadığı toplumdan yararlanılmalıdır. Etkili bir öğretim gerçekleştirmek için öğrencilere önce yakın çevresindeki kurum ve kuruluşlar tanıtılmalı, daha sonra ülkedeki ve dünyadaki uygulamalardan örnekler sunulmalıdır. Çünkü ilköğretim basamağındaki çocuklar somut yaşantıya gereksinim duyarlar (Deveci ve diğerleri, 2008, s. 464).

Sosyal bilgiler dersinin öğrenciyi toplumsallaştırma ve iyi bir vatandaş haline getirme amacının gerçekleştirilmesinde okullar önemli bir işleve sahiptir. Okulların bu işlevlerini yerine getirebilmesi için toplumdaki çeşitli grup, kurum ve kişilerle işbirliği yapması gerekir (Erden, t.y., s.158). Çünkü okul ve toplum süreçlerinin birbirinden kopuk olması sosyal bilgilerin öğrenciler tarafından soyut bir ders olarak görülmesine neden olur. Bu yüzden sosyal bilgiler dersinde topluma ve yakın çevreye ilişkin konu ve çalışmalara yer vermek sosyal bilgiler öğretiminin etkililiğini arttırabilir. İyi bir planlama ile sosyal bilgiler programı ile yakın çevreye ilişkin çalışmaların ilişkilendirilmesi öğrencilerin ilgisini çekerek kalıcı öğrenmeler gerçekleştirebilir (Deveci ve diğerleri, 2008, s. 464).

Sosyal bilgiler bireyin sahip olduğu çevreyi ve toplumu tanımasını, karşılaştığı problemleri çözmesini ve iyi vatandaş olmasını sağlayacak bilgi, beceri ve genel kültürü kazandırmakla yükümlüdür. Sosyal bilgiler dersi, yakın çevresi ve diğer insanlarla uyumlu ilişkiler kurabilen, ülkesini seven ve onu koruyan vatandaşlar yetiştirmede önemli bir yere sahiptir. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşabilmesi için okul bir toplum merkezi haline getirilerek eğitim yaşamdan kopuk olmak yerine yaşamın kendisi olmalı ve bireylerin aktif olarak öğretme-öğrenme sürecine katılmaları sağlanmalıdır (Aykaç, 2007, s.27).

Sosyal bilgiler tüm konu alanlarının disiplinler arası bir yaklaşımla bir araya getirilmesi sonucu oluşmuş bir alandır. Sosyal bilgiler dersinin temel amacı çocuğu ileride üyesi olabileceği topluma hazırlamaktır. Bu nedenle öğrenciye üzerinde yaşadığı toprakların coğrafi ve doğal özelliklerini öğretmek için doğaya gidilmeli, tarih öğretiminde ise müzelere, ören yerlerine gidilmelidir. Çünkü sınıf içinde

gerçekleşen öğrenmeler soyut düzeyde kalacak ve öğrencinin edindiği bilgiyi kullanmasında ve farklı beceriler edinmesinde, duyuşsal öğrenmelerin gerçekleşmesinde yetersiz kalacaktır (Altın ve Demirtaş, 2009, s.512). Sosyal bilgiler öğretim alanı farklı disiplinleri içinde barındırdığı ve farklı özelliklere sahip öğrenci gruplarına öğretim yapmayı gerektirdiği için çeşitli öğretim-öğrenme yöntemleri bir arada kullanılmalıdır. Bu yöntemlerin etkili kullanılabilmesi öğretim ortamının düzenlenmesine ve araç-gereçlerle desteklenmesine bağlıdır (Aykaç, 2007, s. 28).

Sosyal bilgiler dersi sınıfın sınırlarını aşmalıdır. Her okul çevresinde öğretmenlerin işine yarayacak kaynaklar vardır. Bunlar insanlardan, kurumlardan, yerel yayınlardan ve tarihsel alanlardan elde edilebilir. O yüzden öğretmen öncelikle yakın çevresinde bulunan kaynakların neler olduğunun bilincinde olmalıdır (Paykoç, 1991, s. 107). Bu bilince sahip olan öğretmen, konuları öğretim ilkelerine uygun olarak basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta, yakın çevre ve zamandan uzağa doğru işlemelidir. Önemli tarihi, toplumsal, siyasal, ekonomik yani kültürel ve doğal olguları öğrenme-öğretim ortamına taşınmalıdır. Örneğin; eğer çevrede deprem, sel gibi doğal olaylar, savaş, açlık, fuar ve sergi açılışı, sanat ve düşünce etkinlikleri vb. kültürel olgular varsa öğretmen ya bu kültürel ve doğal olguları sınıfa getirmeli ya da sınıfı bu etkinliklere götürmelidir (Sönmez, 2007b, s. 153).

Sosyal bilgilerin amaçlarının gerçekleştirilmesinde önemli bir işleve sahip olan öğretmenin rolü, bilim ve teknolojinin etkisiyle sürekli değişen toplum ve eğitim anlayışı ile aktarımcı yönden, öğrenmeye kılavuzluk eden öğrenci merkezli bir yöne doğru kaymaktadır (Doğanay, 2005, s.49). Gözütok ve diğerleri (2005) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlerin özellikle yapılandırmacılık konusunda kendilerini yeterli ifade ettikleri, ancak uygulamada yapılandırmacılığın yeterlik ölçütü sayılabilecek davranışları göstermedikleri ortaya çıkmıştır. Örneğin öğretmenlerin materyal hazırlama ve kullanma, etkinlik oluşturma ve programa göre öğretimi planlamanın gereği olan öğrencilerin ön bilgileri ile yeni öğrenmeleri arasında anlamlı ilişkiler kurma ve yeni bilgileri anlamlı olarak yapılandırma fırsatı sağlama konusunda istenen düzeyde uygulama yeterliklerine sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

İlköğretim sosyal bilgiler dersi ülkemizde öğrenci aktifliğinin en az sağlandığı ve en az materyal kullanımına yer verildiği derslerden birisidir. Öğrenme-öğretme ortamında temel materyal olarak genelde ders kitabı ve öğretmen merkezli yaklaşım dâhilinde düz anlatım ve soru-cevap yöntemleri kullanılmaktadır. Soru-cevap tekniğinde de bilişsel alanın bilgi basamağına özgü tanıma ve hatırlamayı içeren sorulara yer verilmekte olup uygulama ve diğer boyutlara geçilemediği için sosyal bilgiler yeterince öğrenilememekte ve birçok nitelikli bilgiyi öğrenciler hayata geçirememektedir (Yanpar Şahin, 2004, s.3). Bu yüzden sınıfta ve okulda yapılan eğitim okul dışı eğitim etkinlikleriyle desteklemelidir. Öğrencilerin okulda ve sınıf içinde de aktif olarak öğrenmesi sağlanabilir, ancak okul ortamı dışında çocukların unutamayacakları tecrübeler yaşamaları onların öğrenmelerini pekiştirir. Ayrıca çocuklar eğitim-öğretim etkinlikleriyle ait oldukları topluma ve sosyal yaşama öğrenci olarak katıldıklarında sorumluluklarının bilincine daha fazla varabilirler (Demir, 2007, s.326) . Bu süreçte öğretmenler, veliler, toplumsal çevre, diğer öğretiler, okul yönetimi, diğer personel ve daha geniş çerçevede okul dışındaki meslektaşları ile işbirliği içinde çalışmalıdırlar. (NBPTS, 2002; Ministerial Council on Education, 2003; TDA, 2007; The Teaching Council, 2009; World Bank, 2005; AKT: Türk Eğitim Derneği [TED], 2009, s.9). Öğretilerin başarılı olabilmesi işbirliğinin etkiliğine bağlı olup, hedeflerin gerçekleşmesinde öğretmenler arasında ihtiyaç duyulan birliktelik ve görüş birliğinin sağlanması için çaba gösterilmelidir (TED, 2009, s. 10).

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Sosyal bilgiler öğrencilerin sosyal ve kültürel yaşantılar edinmelerini ve toplumsal yaşamı anlamalarını sağlamak için gerekli bilgi, beceri ve değerlerin kazandırıldığı bir derstir. Bu nedenle öğrencilerin okul ile toplum arasında bağ kurmasını sağlamak amacıyla yakın çevrenin olanaklarından yararlanılmalı ve öğrenme-öğretme süreci bu doğrultuda düzenlenmelidir. Ancak günümüzde sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrenci aktifliğine yeterince yer verilmemektedir. Öğretmen merkezli yaklaşım dahilinde genelde anlatım ve soru-cevap teknikleri kullanılmakta ve soru-cevap tekniğinde bilişsel alanın bilgi basamağına yönelik sorulara yer verilmektedir. Bu yüzden öğrenciler uygulama ve üzerindeki basamaklara geçememektedir. Ayrıca öğrenme-öğretme ortamında materyal olarak

genelde ders kitabı tercih edildiğinden sosyal bilgiler dersinde verilen bilgiler yeterince öğrenilememekte ve öğrenciler bu bilgileri hayata geçirememektedir. Bu yüzden sosyal bilgiler dersinde yapılan etkinlikler okul dışı eğitim etkinlikleriyle desteklenmeli, ders materyali olarak öğrencilerin kalıcı öğrenmelerini sağlayacak niteliklere sahip araç-gereçler seçilmelidir. Bunun yanında öğretmenlerinin okul, aile ve yakın çevresi ile işbirliği içinde olarak bu çevredeki kurum, kuruluş ve doğal ortamları eğitim amaçlı kullanması sosyal bilgiler dersinde öğretim sürecini zenginleştirecek etkinliklerdir. Bu etkinlikler öğretim sürecini zenginleştirmenin yanında ilköğretim öğrencilerinin derste öğrendikleri bilgileri ezberlemek ya da tekrarlamak yerine, okulda ve okul dışında kullanmalarını sağlayacak niteliktedir.

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu araştırma, sınıf öğretmenlerinin bulundukları çevreyi ne düzeyde tanıdıklarını ve çevre olanaklarından yararlanıp bunları öğretim sürecine yansıtılma düzeylerini göstermesi bakımından önemlidir. Araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin bulundukları çevreyi tanıma ve sosyal bilgiler dersinde bulundukları çevrenin doğal, sosyo-kültürel ve ekonomik imkânlarından yararlanabilme düzeylerini incelemektir.

3. PROBLEM DURUMU

İlkokulda görev yapan sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanabilme düzeyleri nedir?

4. ALT PROBLEMLER

- Sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları çevreyi öğrenmeye çalışma nedenleri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
- Sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları çevreyi öğrenmeye çalışma nedenleri yaşa göre farklılık göstermekte midir?
- Sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları çevreyi öğrenmeye çalışma nedenleri mesleki kıdemlerine göre farklılık göstermekte midir?
- Sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları çevreyi öğrenmeye çalışma nedenleri mezuniyet durumlarına göre farklılık göstermekte midir?

- Sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları çevreyi öğrenmeye çalışma nedenleri okutmakta oldukları sınıfa göre farklılık göstermekte midir?
- Sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları çevreyi öğrenmeye çalışma nedenleri ilde yaptığı görev süresine göre farklılık göstermekte midir?

Araştırmadan elde edilecek verilerin çözümlenmesine geçilmeden önce katılımcılardan gelen anketler incelenecek ve anketlerin yönergede belirtildiği şekilde doldurulup doldurulmadığının kontrolü yapılacaktır. Sınıf öğretmenlerinin çevre olanaklarından yararlanma düzeylerini belirlemeye yönelik maddelerin bilgisayara girilmesi “Kesinlikle katılıyorum/Her zaman” seçeneğine 5, “Katılıyorum/Çoğunlukla” seçeneğine 4, “Kararsızım/ Kimi zaman” seçeneğine 3, “Katılmıyorum/Çok seyrek” seçeneğine 2 ve “Kesinlikle katılmıyorum/Hiçbir zaman” seçeneklerine göre yapılacak ve toplanan verilerin çözümlenmesinde SPSS paket programından yararlanılacaktır.

5. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma;

1. 2018-2019 yılları arasında,
2. Mersin ili Tarsus ilçesinde bulunan tüm ilkokullarda görev yapan 1011 kadrolu sınıf öğretmeni ile sınırlıdır.

6. VARSAYIMLAR

1. Çalışmada kullanılan veri toplama aracı, araştırmanın amacına ve konusuna uygundur.
2. Veri toplama aracı, bu çalışma için geçerli ve güvenilirlerdir.
3. Veri toplama aracında yer alan soruları öğretmenler doğru ve samimi cevaplamıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. SOSYAL BİLGİLER VE SOSYAL BİLİMLER KAVRAMLARI

İlkokullarda okutulan temel derslerden birisi de sosyal bilgilerdir. Sosyal bilimler ile sosyal bilgiler kavramların zaman zaman karıştırılarak aynı anlamda kullanılmaktadır. Sosyal bilgiler ile sosyal bilimler arasında metot, içerik ve hedef bakımından aralarında farklı özellikler vardır. Sosyal bilimler ileri seviyede akademik anlamda insan ilişkilerini inceleyen disiplinler bütünüdür. Sosyal bilimlerin her bir disiplini insan yaşamının değişik yönlerini incelemektedir. Sosyal bilimciler buluş, araştırma ve deneylerle ilgilenerek bilimsel alanda insanlar ve onların sahip olduğu değerlerini ve çevreleriyle olan ilişkilerine ait bilgileri araştırma ve genişletmeye çalışır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında sosyal bilimlerin bulgu, içerik ve metotları oldukça basit bir şekilde verilmektedir. Sosyal bilgiler çeşitli sosyal bilimlerden seçilmiş, öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyelerine göre basitleştirerek konuların verildiği ilköğretim düzeyinde okutulan dersin adıdır (Köstüklü, 1998).

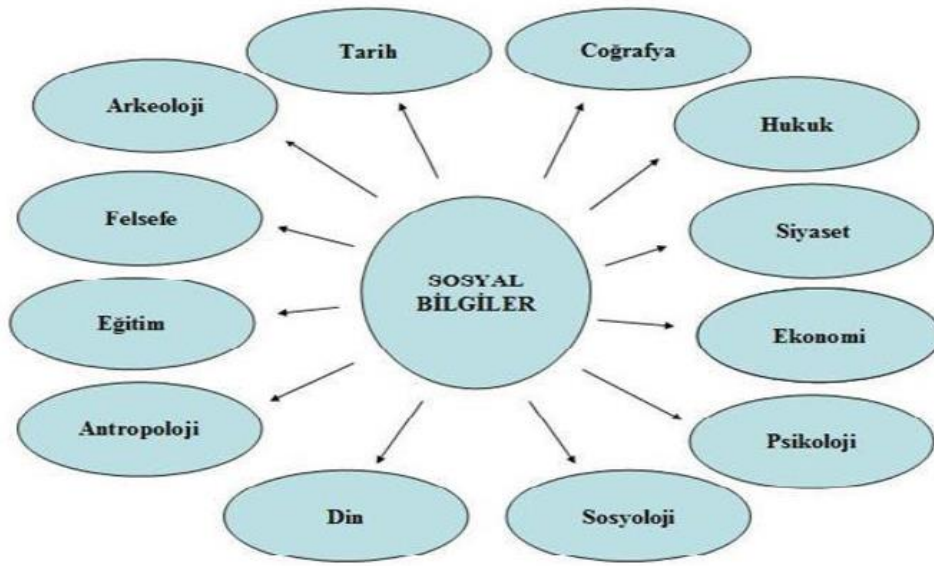
Eğitim terimleri sözlüğü adlı eserinde Ferhan Oğuzkan sosyal bilgileri ve sosyal bilimleri ayrı başlıklar altında ele almış ve meseleye bilgi ve bilim açısından yaklaşmıştır. Ferhan Oğuzkan bu eserinde sosyal bilimleri; sosyoloji, psikoloji ve ekonomi gibi toplum içerisindeki küme etkinliklerini, toplum ve insan ilişkileri inceleyen bilime verilen ad olarak tanımlar. Sosyal bilgileri ise, öğrencileri toplumsal açıdan eğitmek, onlara içinde bulundukları toplumun geçmişi, ekonomik özellikleri, yönetim düzeni gibi gerekli anlayış ve bilgileri kazandırmak, vatandaş olarak sahip oldukları hak ve görevleri kavratmak amacı ile ilkokul ve ortaokullarda okutulan,

konuları genellikle hukuk, ekonomi, coğrafya ve tarih gibi bilim dalları oluşturan ders olarak tanımlar (Oğuzkan, 1993).

2. SOSYAL BİLİM DİSİPLİNLERİ

Sosyal Bilimlerin kapsadığı disiplinler aşağıdaki şekilde gösterilmiştir. Bu disiplinler, tarih, coğrafya, hukuk, siyaset, ekonomi, psikolojisosyoloji, din, antropoloji, eğitim, felsefe ve arkeolojidir. Bu disiplinlere kısaca değinilecek olursa,;

Şekil 1. Sosyal Bilimler Disiplinleri

Kaynak: Öztürk ve Dilek, 2005.

2.1. ANTROPOLOJİ

Antropoloji, eski insan kültürlerinden, heykellerden, aletlerden, vasıtalarından, kalıntılardan, fosillerden ve iskelet kalıntılarından, diğer şeylerin ortaya çıkartılıp incelenmesi ile gelenekler, yaşam alışkanlıkları ve tarihin belirlenmesi için daha önce yaşamış olan uygarlıklar üstüne yapılmış bilimsel çalışmalardır (Maksim, 2003).

Bu bağlamda, antropoloji, yazının kullanıldığı devirlerden önceki çağ ve arkeolojinin kavranması ve anlaşılmasında önemli bir yere sahiptir. Bu dönem homoniteler ve primatlar sayesinde canlı dünyasının öğrenciler tarafından irdelenerek öğretilmesi sağlanabilir. Özellikle alt paleolitik, orta paleolitik ve üst paleolitik çağlara ait eserlerin bizzat arkeoloji ve tabiat müzelerinde sergilenmesi ve

bunlar yardımıyla derslerin işlenmesiyle öğrencilerin hafızalarında verilecek bilgilerin daha kalıcı olması sağlanabilir. Bunun yanında sosyal bilgiler öğretiminde bulunan Coğrafya, Tarih ve Sosyoloji gibi disiplinlerinde daha rahat kavranmasında antropolojik bulguların disiplinler arası bir yaklaşımla sunulması durumunda öğrenciler tarafından daha rahat anlaşılacağı düşünülmektedir (Akdağ ve Sarı, 2010). Ayrıca öğrencilerin fiziksel özellikleri, kıyafetleri ve kültürel özellikleri gibi konularda içinde bulundukları toplum ile antropolojinin ortaya çıkardığı geçmiş toplum verileri ile karşılaştırılması durumunda öğrencinin yaşadıkları toplumları daha yakından tanımlarına imkan sağlayacaktır.

2.2. ARKEOLOJİ

Arkeoloji bilimsel kazı yöntemi ile ortaya çıkartılan tarihi eserlerin, tarihsel sanatsal ve kültürel yönden incelenerek geçmişi aydınlatmaya çalışan bir bilim dalıdır (Arsebük, 1983).

İnsanın ortaya çıkması ile beraber şehirciliğin, kamusal ve dinsel alanların ve yazıyı icat eden medeniyetlerin nasıl oluştuğu, dünyanın değişik bölgelerinde yaşayan uygarlıkların diğer uygarlıklar ile olan ilişkilerini ortaya çıkarmak, üretim ekonomisine nasıl geçildiği ve tarım toplumlarının nasıl meydana geldiğini incelemek arkeoloji biliminin sahip olduğu amaçlardan sadece birkaçıdır (Akdağ ve Sarı, 2010).

Arkeolojik kazılar sonucunda elde edilen bulgular, geçmişte yaşayanlar hakkında yorum yapılabilmesine imkan veren ipuçları sunması ve günümüzün daha iyi anlaşılmasını sağlar. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarından bir tanesi de içinde yaşadığı toplum ve dünyayı tanıma ve bu doğrultuda toplumsal ilişkileri geliştirmesine imkan sağlamasıdır (MEB, 2005).

Bu bağlamda arkeoloji biliminin sunduğu bilimsel sonuçlar ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programlarında yer bulmalıdır. Diğer bir ifadeyle, öğrencilerin çevrelerinde geçmişten günümüze kadar gelmiş olan yapay bir tepe ile karşılaştığında bunun bir höyük olma ihtimalini göz önünde bulundurabilmesi ve karşılaştığı bu tepenin bulunduğu coğrafyada daha önceki dönemlerde yaşayan toplumların hakkında bilgi sahibi olması ve bunu araştırabilmesi için arkeolojinin sosyal bilgiler öğretim programı içerisinde yer alması gerektiğinin bir göstergesidir.

2.3. COĞRAFYA

Coğrafya kavramının bugüne kadar yapılmış olan farklı tanımları vardır. Şahin (1998)'in yapmış olduğu tanıma göre coğrafya; bireylerin yaşadıkları çevrenin özelliklerini, insan ve doğa etkileşimini ve bu etkileşim sonucunda insanlar tarafından ortaya konan ekonomik ve beşeri etkinlikleri kendi ilkeleri doğrultusunda inceleyen ve sonuçlarını ortaya koyan bir bilim olarak tanımlamaktadır. Coğrafya bilimi en başta yakın çevre dan başlamak üzere insanların yaşadıkları yerleri kendilerine tanıtmayı hedefler. Çünkü çevresini bilen ve tanıyan bireyler çevre ile uyum içinde yaşamak için gayret gösterirler (Bilgili, 2008).

Coğrafya bilimi çevre ve insanın arasındaki bağlantıyı incelediğinden dolayı sosyal bilgilerle coğrafya bilimi arasında kuvvetli bir bağ söz konusudur. Dünya ve ülkemiz sorunlarına çözüm üretebilmek için birtakım coğrafi bilgileri sahip olunması gerekmektedir. Bu coğrafi bilgiye sahip olan öğrenciler ülkesinin sanayi alanlarını, ulaşım durumlarını, ekonomik gücünü, geçim yollarını, geçim kaynaklarını, doğal kaynaklarının büyüklüğü gibi durumları bilir. Bu sahip olunan bilgi ile öğrenciler ülke sorunlarını daha iyi anlayabilir ve bu sorunlara karşı çözümde katkı sağlayabilirler (Çelikkaya, 2002).

Sosyal bilgiler dersi öğretim programında 4. Sınıf düzeyinde “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı coğrafya bilimi ile doğrudan ilgili olan öğrenme alanıdır.

2.4. EKONOMİ

Ekonomi insanoğlunun sınır tanımayan tüketim isteklerinin mevcut olan sınırlı kaynaklarla en iyi biçimde nasıl karşılanacağını inceleyen bilim dalına verilen addır (Ertek, 2006).

Ekonomi toplumla ilişkilerini, insan ve insan gruplarının davranışlarını inceleyen bir bilim dalıdır. Ekonomi biliminin ilkelerini üreticiler ve tüketiciler rolünü alarak insanlar etkilediğinden dolayı yaşamın sıradan gidişatı ile doğrudan bir ilişkisi vardır (Akhan, 2010).

Çevresindeki toplumsal veya bireysel problemlerin çözümlerini başka kişilerden beklemeksizin kendisi çözmeye çalışan bireyler etkili vatandaşdır. Etkili vatandaş ekonomik, sosyal ve politik konularda sahip olduğu bilgi ve becerileri

uygulayan ve bunları yaşama dönüştüren kişilerdir. Etkili vatandaş olmak için sahip olması gereken bilgi ve becerileri ilköğretim çağında sistemli olarak öğrenmeyen bir kişinin bunları daha sonraki zamanlarda öğrenmesi zor olacaktır. Bundan dolayı ekonomi etkili bir vatandaş olmak için eğitimin bir parçası olarak yaşantıların içinde bulunacak şekilde sosyal bilgiler öğretim programının içerisinde yer almalıdır. Sosyal Bilgiler dersinde ekonomiye ilişkin konuların öğretilmesi öğrencilerde vatandaşlık bilincinin oluşmasına katkı sağlar. Mevcut kaynakların sınırlı kaynaklar olduğunun farkında olan bir öğrencinin hem milli kaynakları hem de kendi kaynaklarını dikkatli bir biçimde kullanarak bilinçli bir tüketici olması sağlanır. Bu bağlamda sosyal bilgiler Öğretim programında yer alan “üretim, tüketim ve dağıtım” ünitesi adıyla ekonomi biliminin yer aldığı bir öğrenme alanı vardır. Diğer bir ifade ile 4. Sınıf öğretim programında üretimden tüketime ünitesi “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı ekonomi ile ilişkili olarak programda yer alır. Bu öğrenme alanı ile öğrencilerin ekonomi ile ilgili temel kavramların öğrenmesi sağlanır. Bunun yanında bilinçli bir tüketici olarak sahip olduğu hakları bilme, satın aldığı ürünün değerlendirmesini yapabilme, ihtiyaç ve isteklerini ayırt etme gibi kazanımların öğrenciler tarafından elde edilmesini sağlayacak çalışmalar yer almaktadır (Tekerek ve diğerleri, 2005).

2.5. FELSEFE

İçinde yaşadığımız dünya sadece fiziksel bir dünya olma özelliği taşımayıp aynı zamanda anlamlar ve değerler dünyasıdır. İnsanlar Felsefe sayesinde değerler varlığının olduğunu ve kendisinin de değerli bir varlık olduğunun bilincine varır. Felsefe ile kendi bilgisine ulaşabilen ve bu bilinç ve bilgi ile kendisini değerli bir varlık olarak görebilen insan öteki kavramının bilincine de ulaşır (Günay, 2010).

Felsefe bilimi insanlara hemen hemen her kavram ve soru üzerinde veya insanların var olma halleri üzerinde sürekli düşünmeyi gerektiren bakış açılarını kazandırır. Bu bakış açıları ve bakış açılarının dayandığı etmenler sosyal bilgiler programının kapsamı ve içeriğinde yer alır. Bu sebepten dolayı Felsefi bir bakış açısının hem öğretim programlarının hazırlanmasında hem de öğretme-öğrenme sürecinde etkin rol oynadığını söylemek mümkündür (Öztürk, 2007).

Sosyal bilgiler öğretim programının geçmiş yıllardan günümüze kadar farklı felsefi akımların etkisinde kalmıştır. Diğer taraftan 2005 yılında hazırlanan sosyal bilgiler öğretim programları da yapılandırmacı anlayışa göre hazırlandığı için dersin içeriği ve kazanımları da yapılandırmacı felsefe doğrultusunda hazırlanmıştır (Öztürk, 2007).

2.6. HUKUK

Toplumsal normları düzenleyen ve devletin gücü ile kuvvetlendirilen bireylerin yaşayışlarını ve ilişkilerini hakim olan kaidelerin bütününe hukuk denir. Hukuk kurallarının bir bölümü devletlerarası, bir bölümü devlet arasındaki ilişkileri, bir bölümü toplum arasındaki ilişkileri, bir bölümü kişinin toplum ya da devlet arasındaki ilişkilerini, bir bölümü ise kişiler arası ilişkileri düzenler. İşleyişleri ve özellikleri bakımından birbirlerinden farklılık gösteren hukuk kurallarının belirli bir tasnif ve düzene tabi tutulması hukuk sistemi olarak adlandırılır (Bilgili, 2008). Sosyal bilgiler dersinde öğrenciler hukukun temel kavramları ve kazanımlarını edinmeleri bakımından ve sosyal hayattaki işleyişin öğrenciler tarafından farkına varılması konusunda önemli bir yere sahiptir. Öğrenciler bu derste ceza, özgürlük ve hak gibi kavramların hangi anlama geldiğini küçük yaştan itibaren öğrenmeye başarlarsa çevrelerinde gördükleri ve yaşadıklarına bir anlam yükleyebilirler.

2.7. PSİKOLOJİ

Psikoloji, insan davranışlarını bilimsel bakış açısıyla inceleyen ve açıklayan, aynı zamanda da bazı davranışları davranış gerçekleşmeden önce tahmin etmeye çalışan, hem uygulama hem de bir araştırma alanıdır (Aytaç, 2000).

Psikoloji verilerinden yararlanan sosyal bilgiler öğretim programı ile yapılan etkinlikler öğrencilerin hem kendi hem de başkalarının kişilik özelliklerini, davranışlarını, duygularını ve anlayışlarını keşfetme ve açıklamalarını sağlar (Kılıçoğlu, 2009).

İlköğretim çağındaki öğrenciler daha önceki zamanlar ve diğer insanlarla ilgili bilgi edindikleri için insanlar tarafından sergilenen davranışların neden ve niçin yapıldıklarını anlamlandırmaları gerekir. Bu dersle beraber öğrenciler çevresinde etkileşim içinde bulundukları insanların sahip olduğu ruh hallerinin davranışları

üzerine yansıdığını bilmelidirler ki toplum içinde yaşayan insanların davranışlarını anlasın ve toplumla barışık bireyler olabilsinler (Kılıçoğlu, 2009).

2.8. SOSYOLOJİ

Sosyoloji, sosyal yaşamımızda var olan grupların davranışlarını, bireylerin meydana getirdiği grupları, sosyal gerçekleri, sosyal kurumları ve çevremizin davranışlarımızı, duygu ve düşüncelerimizi nasıl etkilediğini inceleyen bilimdir (İçli, 2005).

Sosyoloji doğrudan doğruya toplumu ve toplumsal sorunları incelediğinden dolayı sosyal bilgilerin en önemli alt disiplinlerinden biridir. Öğrenciler bu dersle beraber toplumun özellikleri ve yapısına ait verileri elde ederek, bu verileri içselleştirmesi sağlanarak toplumla barışık bir birey olabilirler.

2.9. SİYASET BİLİMİ

En dar çerçeve ile belirtilecek olursa siyaset bilimi, iktidarın ele geçirilip devletin yönetilmesidir. Bu tanımın yanında geniş anlamı ile siyaset bilimi, çeşitli güç ve fikir sahiplerinin sahip oldukları fikir ayrılıklarının azaltılması ile beraber uzlaşma becerilerinin kazanılması anlamına gelir (Bilgili, 2008).

Öztürk (2007) siyaset bilimini, insanların kendilerini nasıl yönettiklerini araştıran bir bilim dalı olarak tanımlar.

Siyaset biliminin kapsamını seçilmiş veya atanmış kamu çalışanlarının ödev ve sorumlulukları ve devlet yapısı oluşturur. Sosyal bilgilerin temel amaçları arasında sayılan öğrencilerin günlük yaşamlarında karşılarına çıkacak problemleri çözme yeterliliğine ulaşmasında siyaset biliminin büyük önem taşır. Çünkü siyaset bilimi ile beraber öğrenciler hayatları boyunca kullanabilecekleri bir takım temel bilgileri ve temel kavramları öğrenirler. Siyaset biliminin temel kavramları içinde bulunan demokrasi, anayasa, Cumhuriyet, otorite, hükümet ve devlet gibi terimlerin önemi açıktır. Sosyal bilgiler dersi amaçları arasında yer alan hak ve sorumluluklarının farkında olan demokratik bireyler yetiştirme, karşılaştığı problemlere karşı çözüm üretebilen, etken ve sorgulayan bireylerin yetiştirilmesi hedefinin gerçekleşmesinde siyaset biliminin tartışmasız büyük bir katkısı vardır (Bilgili, 2008).

2.10. TARİH

Köstüklü (2001)'nın yaptığı tanımlamaya göre tarih, geçmişte gerçekleşen olayları failler, zaman ve yer göstererek ve kaynaklara dayalı olarak neden sonuç ilişkisi bağlamında inceleyen bir bilim dalıdır. Tarih insanla ilgili bir süreç ve olgudur. Geçmiş zamanı, günümüzü ve gelecek zamanı içine alan bir bilim dalı olmasının yanında tarih durağan olmayan, zamanla beraber devam eden bir süreçtir (Keçe, 2009).

Bireylerin toplumla barışık olması ve toplumda mutlu olabilmeleri için sahip oldukları geçmişi öğrenmeleri ön şarttır. Bu ön şartın yerine getirilmesi için sosyal bilgiler dersi önemlidir. Öğrenciler geçmişten aldıkları güç ile Milli şura sahip etkili birer vatandaş olabilirler. Farklı disiplinler içinde yer alan ve sosyal bilgileri oluşturan tarihin kapsamına giren ve tarihi ilgilendiren birçok konu yer alır. Diğer bir ifade ile Sosyal Bilgiler dersinde hangi disiplin ele alınırsa alınsın mutlaka ve mutlaka tarih ilgisi bir bağlantı bulunur (Turan ve Ulusoy, 2010).

Sosyal bilgiler Öğretim programında yer alan tarih konularının öğrencilerde tarihsel sorgulama becerisini geliştirmelidir. Bu beceri ile öğrenciler tarihi olayların kronolojisini öğrenmenin yanında bilgi ve kanıtları kullanılarak bu olayların neden gerçekleştiğini keşfederler (Öztürk, 2007).

2.11. EĞİTİM

İnsanlık tarihi boyunca eğitim kadar eski olan başka bir faaliyet göstermek mümkün değildir. Eğitim insan ile ilgili olan en temel dokudur. Eğitim toplumun sahip olduğu değer yargıları ile beceri ve bilgi birikimlerini gelecek kuşaklara aktarılması ve bu doğrultuda okul veya benzer kurumlarda sürdürülen yetiştirme ve öğretim etkinlikleri olarak ifade edilebilir. Toplumsal kurum olarak eğitimin sahip olduğu işlevleri sıralamak gerekirse;

- Bireyi sosyalleştirir
- Kültürel mirasların aktarılmasını sağlar
- Toplumda yenileşmeyi sağlar
- Ekonomik anlamda toplumun kalkınmasını hedefler

- Sosyal denetimi sağlar
- Toplumsal değişimi sağlar
- Toplumsal sorumluluğu sağlar
- Değişimi sağlayacak ve yenilikçi bireyler yetiştirerek toplumun devamlılığını sağlar (Hoşgörür, 2002; Kıncal, 2001; Tozlu, 1997; Tezcan,1992).

2.12. DİN

Durkheim (1897) dini kutsal argümanlar ile ilişkili pratik sistemler ve bileşik inançlar olarak tanımlar. Marshall (1999) ise dini, kutsal fikrine dayalı olarak ve bireyleri dinsel bir topluluk içerisinde birleştiren pratikler semboller ve inançlar kümesi olarak tanımlar. Bir olgu olarak din toplumsal hayattaki çatışma eğilimleri ve düzensizlikleri bir düzen getirir (Durkheim, 1987). Dinin bir takım görevlileri olduğundan bahseder. Bunlar;

- Bir belirli bir takım kurallara uyarak kişilerin kendilerini disiplin altına almalarına yardımcı olur
- Bireyler arasında dayanışma ve birleşmeyi sağlar
- Örf adet gelenek ve göreneklerin devamlılığını sağlamak suretiyle kültürel mirasın korunmasını ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlar
- Bireylere güvenli bir yaşama ortamı sağlayarak mutlu olmalarını olanak tanır.

3. SOSYAL BİLGİLER

Sosyal bilgiler öğretim amacıyla sosyal bilim alanlarından seçilmiş düzenlenmiş ve basitleştirilmiş konulardır. Başka bir ifade ile sosyal bilgiler, ilkokul ve ortaokul düzeyindeki okullarda sosyal davranış biçimlerine ve bilgilerini ağırlık veren bir ders ya da bir program olarak tanımlanabilir (Barth ve Demirtaş, 1997).

Sosyal bilgiler öğretili planlanmasında sosyal bilim alanlarının öğretim amaçları temele alınır. Yani fen bilgisi nasıl fen bilimleri ne dayanıyor ise Sosyal bilgilerde aynı şekilde sosyal bilimlere dayanır. O da tıpkı fen bilgisi, matematik ve Türkçe gibi bir kavramdır (Sağlamer, 1983).

Sosyal bilgiler, insan ve onun sosyal ve fiziki çevresi ile geçmişte ve günümüzde etkileşimini ele alan, sosyal bilimlerdeki çeşitli disiplinlerin içeriklerini ve metotlarını disiplinler veya disiplinler arası bir yaklaşım ile ve genellikle tabiat bilimleri ve sanat ile zenginleştirerek adapte eden bir yapıya sahiptir. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile çocuklar hem kendi ülkemizdeki hem de diğer ülkelerdeki insanların yaşama şekillerini incelerken; insan ilişkilerini, insanlar arası ilişkileri, insanlarla kurumlar arasındaki ilişkileri, insanlarla mal ve hizmet arasındaki ilişkileri işlerler. Beslenme, barınma ve giyinme gibi insanların temel ihtiyaçları ve bu temel ihtiyaçların karşılanması için yapılan meslekleri, kurduğu kurumları, sosyal süreçleri, değerleri, yaşayış biçimlerindeki değişimleri, örf ve adetleri, insanların sosyal problemlerini çözmek adına gösterdikleri gayretleri bu ders programında göz önünde bulundurulmuş unsurlardandır. Kısaca sosyal bilgiler kültürel mirası ve onun sürüp giden yani devam eden özelliklerinin etkisini de ele almaktadır. Bunun yanında bireylerin yaşamlarında karşısına çıkması muhtemel sorunlara en uygun biçimde çözüm üretebilmesi için bireyleri hayata hazırlama, onlara hayatın içinden olaylar ve bu olaylardan ne tür dersler çıkartacağını, sosyal bir birey ve vatandaş olarak görev, hak ve sorumluluklarını hatırlatır ve öğretir.

Güngördü, Sosyal Bilgiler dersinde Yurttaşlık, Tarih ve Coğrafya'ya ait konuların ve bilgilerinin ağırlıkta olduğunu gören bireylerin bir kısmının “Bu birleştirmeye gerek var mı?”, “Bu konuları neden ayrı ayrı değil de bir bütün halinde ele alıyoruz?”, “Bu dersleri neden birleştiriyoruz?” gibi bir takım soruların sorulduğunu ifade eder. Sorulan bu soruların cevabını ulaşabilmek için Sosyal Bilgiler dersinde konuların neden ayrı olarak değil de bir bütün halinde ya da bazı problemler biçiminde eli alındığının nedenlerini şu şekilde sıralamaktadır;

1. Bilimsel bir sınıflama yapılması diğer bir ifade ile derslerin ayrı ayrı okutulması, ilerleyen yaşlardaki bireyler için uygun bir yöntem olabilir. Ancak bilimsel sınıflama yöntemi çocuklar için uygun bir yöntem değildir. Çünkü ilkökul ve ortaokul kademesinde yer alan çocuklar 7-15 yaş aralığındadır. Bu yaş aralığında bulunan çocuklar için bilimsel sınıflamanın hiçbir anlamı yoktur.

2. İlkokul ve ortaokul seviyesinde eğitim veren okullar herhangi bir alanda uzman yetiştiren kurumlar değildir. İlkokul veya ortaokul seviyesinden mezun

olan çocukların hiçbirisi yurttaşlık, coğrafya veya tarih alanlarında yetişmiş uzman birer birey olamayacaklardır. Bundan dolayı bu konuların ayrı birer ders şeklinde okutularak ayrıntılara inmeye gerek yoktur.

3. Yurttaşlık bilgisi, coğrafya ve tarih derslerinin ayrı birer ders olarak okutulması ve bu derslere ait bilgilerin verilmek istenmesi öğrencilerin bir sonraki aşamada yer alan eğitim kurumlarına yetiştirmek istediği anlamını taşır. Ancak şu gerçek gözardı edilmemelidir ki okulların amacı sadece bir sonraki eğitim kurumlarına öğrencileri yetiştirmek değildir. Bu öğrencileri yaşam için hazırlamaktır. Söz konusu dersler birbirleri ile ilişkili olan ve iç içe olan derslerdir. Bu nedenden dolayı yurttaşlık bilgisi, coğrafya ve tarih derslerinin ayrı birer ders olarak okutulması yerine öğrencilerin fiziki ve sosyal çevrelerini inceleyerek onların yaşamı öğrenmelerini sağlamak daha faydalı olacaktır. Bunu da en güzel biçimde sağlayacak olan ders sosyal bilgiler dersidir. Yukarıda ifade edilen sebeplerden dolayı daha önce okullarda yurttaşlık bilgisi, coğrafya ve tarih derslerinin ayrı ayrı okutulması yerine sosyal bilgiler dersi olarak okutulmaktadır (Güngördü, 2001).

3.1. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Sosyal bilgiler eğitiminin nerede ve ne zaman başladığı ile ilgili kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak insanoğlunun varlığını sürdürdüğü ilk andan itibaren hem fen bilimleri hem de sosyal bilimler eğitiminin başladığı ifade edilebilir. Çünkü bireyler toplumsal ve doğal bir ortamda doğarlar, büyürler, gelişirler, yaşlanırlar ve ölürlar. Bu yaşamsal faaliyetler içinde bireylerin yiyecek bulmak, kendini savunmak, giyinmek, yemek ve içmek gibi faaliyetler ile ilgili gerekli olan bilgi ve beceriler kazanırlar. Eğer bu bilgi ve beceriler bireyler tarafından kazanılmazsa kişiler yaşamlarını sürdüremezler. Tüm bu faaliyetler bir toplum içerisinde ve doğada meydana gelmektedir. İnsanlar yaşamlarını sürdürebilmek için hem toplumun hem de doğanın bazı temel ilkelerini öğrenmek durumundadır. Hal böyle olunca sosyal bilimler insanların var olduğu günden itibaren var olacak kadar eskidir tezi ileri sürülebilir. Sosyal bilimlerin yalın hali olan sosyal bilgiler dersinin de her ne kadar bir ders olarak adlandırılmamış olsa da yine de insanlık tarihi kadar eski bir tarihe sahip olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır (Sönmez, 1999).

İnsanların gerek doğası, gerek birbirleri, gerekse de manevi varlıklarla olan ilişkisi içinde bulundukları ve oluşturdıkları toplumsal yapılar üzerinde birtakım çalışmalar yapılabileceği düşüncesi en az yazılı olan tarih kadar eski bir tarihe dayanmaktadır. Bunun yanında nesilden nesile aktararak tarihin herhangi bir aşamasında yazıya geçmiş olan sözlü bilgelikler de unutulmamalıdır. Hiç şüphesiz bu bilgelikler bir yaratıcı emrine veya bazı doğrulardan ortaya çıkartılan akılcı sonuçlar olarak sunulmuş olsa bile dünyanın herhangi bir bölgesinde uzun bir zamanda yaşamış olan insanların deneyimlerinin içerisinde seçilerek türetilmiştir. Bugün sosyal bilimler olarak adlandırılan şey bahsedilen bu bilginin mirasçısı konumundadır. 20. yüzyıl ile beraber sosyal hayatın giderek karmaşık bir hal alması, çatışmaların ve toplumsal değişimlerin artması eğitimin sosyal hayatta devamlılık gösteren yönlerini anlamlı şekilde, değişime açık olan kısımlarının ise daha tutarlı bir şekilde sergilenecek bir özelliğe sahip olmasını gerekli kılmıştır. Bundan dolayı eğitimde ahlaki ve milli değerler çerçevesinde coğrafya ve tarih dersleri gibi dersler öğretim programlarına konmuş, zaman içerisinde sosyal etmenler ve ortak alanlar etkileşimini içine alan konulara da öğretim programlarında yer verilmiştir. Bu durumun, "Sosyal Bilgiler" adı verilen konu alanının doğuş gerekçesi ve eğitimin bahsedilen toplumsal yönünün, yani "Sosyal Bilgiler"in çıkış sebebi olarak açıklanması mümkündür (Güngördü, 2001).

Sosyal bilgiler kavramı ilk kez Amerika Birleşik Devletlerinde, 1892 yılında toplanan Millî Eğitim Konseyi tarafından ele alınmıştır. Sosyal bilgiler bu konsey tarafından milli toplum anlayışını ortaya çıkarmak üzere düzenlenmiştir. Sosyal bilgiler dersi yurttaşlık bilgisi, coğrafya ve tarih derslerinden oluşturulmuştur ve toplum ihtiyaçlarına göre içerikleri gözden geçirilerek yapılandırılmıştır (Güngördü, 2001).

Sosyal bilgiler dersi ilk olarak 1916 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde toplumsal olayları inceleyen ders olarak konulmuştur. Sosyal bilgiler dersi ile Amerika Birleşik Devletleri'ne farklı kıtalar ve ülkelerden göç ile bir araya gelen farklı kültürlere sahip ve farklı etnik yapıya sahip olan bireyleri bir arada tutmak ve kaynaştırmak amaçlanmıştır. Dünyadaki sosyal ve siyasal gelişmeler yanında eğitim akımlarına göre sosyal bilgiler dersi Amerika Birleşik Devletleri'nde farklı biçimlerde gelişme göstermiştir. Ülkemizde ise sosyal bilgiler konuları farklı ders

içeriklerinde kendisine yer bulmuş olsa da ilk defa ayrı bir ders olarak 1968 yılında hazırlanan öğretim programında yer almıştır (Kan, 2010; Çatak, 2015; Şimşek, 2016).

1980 yılında yaşanan ihtilal sonrası dönemde meydana gelen düzende sosyal bilgiler dersinin yerini milli coğrafya ve milli tarih derslerine bırakması dikkate değer bir gelişim olarak ifade edilebilir. Ancak 8 yıllık kesintisiz ve zorunlu eğitim ile birlikte sosyal bilgiler dersi tekrar program içerisinde yer almıştır (Sözen ve Ada, 2018).

Günümüzde değişimin bilimi olarak da adlandırılan sosyal bilgilerin içinde birçok disiplin yer alır. Bu disiplinler gerek toplum gerekse de insanların gelişimine paralel olarak hukuk, kent planlaması, siyasal bilimler, psikoloji, yönetim bilimleri, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, coğrafya ve tarih gibi disiplinlerin çeşitli boyutlarını yansıtan alanlar olarak sıralanabilir. Okul programlarında sosyal bilgiler dersi sosyal bilimlerin bulgularını, içeriğini ve yöntemlerini oldukça basit bir şekilde ele alır ve bireylerin toplumda yaşayışları ve davranışlarını, temel ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçları gidermek için yaptıkları ile oluşturdukları kurum, kuruluş ve değerleri işlemektedir. 1930 ve 40'lı yıllarda Sosyal bilgilerde uluslararası çapta ün yakalamış bazı eğitimcilerin etkileri vardır. Bu eğitimcilerden bazıları Aarle Rugg, Hilda Taba, Henry Johnson ve Edgar B. Wesley'dir (Nelson, 1987).

Amerika Birleşik Devletleri'nde 2. Dünya Savaşı'ndan sonra yeni bir sosyal bilgiler hareketi başlamıştır. Geçmiş programları bakıldığı zaman vatandaşlık eğitiminden daha çok siyasal bilimler, sosyoloji, ekonomi, coğrafya ve tarih gibi derslerin ön planda olduğu bir sosyal bilgiler öğretim programı uygulamaya konulur (Nelson, 1987).

3.1.1. Türkiye'de Sosyal Bilgiler Dersinin Gelişimi

Sosyal bilgiler ismi geçmiş programlarda zaman zaman yer almış olmasına rağmen 1963 yılındaki öğretim programı ne kadar okul programlarında bulunmamıştır. Sosyal bilgiler ismi ilkökul ile ilgili olan çeşitli kitaplarda zaman zaman kullanılmıştır. Ancak sosyal bilgiler uzun seneler boyunca bir ders olarak okul programlarında yer almamıştır. İlkokullarda yurttaşlık bilgisi, coğrafya ve tarih dersleri ayrı bir ders olarak okutulmuştur ve bu derslerin her biri için ayrı ayrı notlar

verilmiştir. Daha sonraki yıllarda, ortaokullarda, yurttaşlık bilgisi, coğrafya ve tarih derslerinde verilen notlar toplanarak üçe bölünmüş ve öğrencilerin karnelerini sosyal bilgiler nota olarak yansıtmıştır. Böylece yurttaşlık bilgisi, coğrafya ve tarih dersleri bir bütün olarak ele alınabileceği ve birbirlerini tamamlayacak biçimde ilişkili oldukları fikri oluşmuştur (Güngördü, 2001).

1962 taslak programı ile ayrı ders saati ve ders kitapları bulunan yurttaşlık bilgisi, coğrafya ve tarih dersleri birleştirilerek “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında programdaki yerini almıştır. Toplum ve ülke incelemeleri dersi ile ilgili bir ders kitabı çıkarılmamış, öğretmenler ellerinde bulunan yurttaşlık bilgisi, coğrafya ve tarih ders kitaplarından yararlanarak bu dersi işlemişlerdir (Sağlam, 1980; Öztürk, 2002).

Yine aynı tarihte söz konusu taslak program revize edilerek 1963 ilköğretim programı çıkarılmış ve ülkenin tüm ilköğretim okullarında uygulamaya başlamıştır. Bu program sosyal bilgiler üniteleri daha da geliştirilmiş ve sosyal bilgilerin gerçek anlayışına yaklaşmıştır (Safran Ata, 2003).

Ülkemizde eğitim alanında zamanla birçok düzenleme ve yenilikler yapılmıştır. Bunlar 1924, 1926, 1936, 1948, 1968, 1985, 1988, 2005 ve 2018 yıllarında yapılan değişikliklerdir. Bu tarihlerin dışında 1992 ve 1997 yıllarında yapılan düzenlemeler ile 8 yıllık kesintisiz ve zorunlu eğitim yaşanan önemli gelişmeler arasındadır. Sosyal bilgiler dersi 1968-1969 eğitim öğretim yılında tüm ilköğretim okullarda, 1970-1971 eğitim öğretim yılında da pilot uygulamalar niteliğinde ortaokullarda programdaki yerini resmen almıştır. Sosyal bilgiler dersinin okullarda yer almaya başladığı ilk yıllarda bazı kesimlerde dersin niteliğinin tam anlamıyla kavrayamadığı görülmüş, bundan dolayı bir takım değişiklikler yapılma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda bazı eğitimciler sosyal bilgileri yurttaşlık bilgileri olarak ele almış, bazıları ise yurttaşlık bilgisi, coğrafya ve tarih bilgisinin birleşmiş hali şeklinde düşünmüş, bazı eğitimciler ise yanlış bir yargı ile toplumların organizasyonuna ait olan bilgiler şeklinde kabul etmişlerdir (Günden, 1995).

Bu gelişmelerden sonra Bakanlığın 4196 sayılı oluru ile 20 Temmuz 1970 yılından itibaren 1970-1971 eğitim öğretim yılında bazı ortaokullarda denemek suretiyle uygulanması ve kademeli biçimde takip eden yıllarda da devam etmesi

kararlaştırılmıştır. 9. Milli Eğitim Şurası kararları gereği 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar sosyal bilgiler öğretim programı geliştirilmiştir. 1968 yılında yapılan sosyal bilgiler öğretim programı 22 yıl sonra tekrar gözden geçirilmiş ve geliştirilen sosyal bilgiler öğretim programı 1990-1991 eğitim öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur. Bu ders 1968 yılından bu yana ilkokul programlarında, 1975 yılından itibaren ise ortaokul programlarında okutulmaya başlanmıştır. Son 20-30 yıl içerisinde bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı değişim ve gelişim sonucunda hem bireysel beklentiler hem de toplumsal beklentiler de bu değişimden etkilenmiştir. Bundan dolayı öğretim programları da sürekli olarak yenileşme ve değişim yaşamaktadır. Bu bağlamda öğretim programlarında zaman zaman bir takım yenilikler yapılmaktadır. Bu yenilikler gerek çağın gerekse de eğitimdeki değişimleri yakalamak adına kaçınılmazdır. Tıpkı tüm programlar gibi sosyal bilgiler dersi öğretim programı da bu değişimden nasibini almıştır. Dünyadaki değişim ve gelişim çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2005 yılında köklü bir değişim yapılmıştır. Yapılan bu değişiklikler de öğretim programlarının felsefesi yaklaşımı ve yapısı değişmiştir. 2005 yılında yapılan değişiklikle sosyal bilgiler öğretim programı kazanım temelli bir hal almıştır. Yapılandırmacı eğitim anlayışı doğrultusunda aktif öğrenme ve çoklu zeka kavramları öne çıkarılmıştır. Öğrenciler merkeze alınmış, öğretmenlere ise bilginin direkt aktarılmasından çok öğrencilerin bilgiye ulaşması için rehber misyonu yüklenmiştir. 2005 yılında yapılan değişiklikten önce ders kitabının ve direkt bilgi aktarımının söz konusu olduğu, ezberin öne çıktığı bir program anlayışından öğrencinin merkezde olduğu, yaşantı yoluyla bilgiye öğrencinin kendisinin ulaştığı bir yapı halini almıştır (Sönmez, 2010; Tay ve Öcal, 2015; Şimşek, 2016). 2017 yılında sosyal bilgiler dersi öğretim programında yapılan önemli değişiklikler yer alsa da 2005 yılındaki yapılandırmacı anlayış kazanım temelli model, aktif öğrenme özelliği ve öğrencinin merkezde olduğu bakış açısı korunmuştur.

4. SOSYAL BİLGİLER DERSİNİN ÖNEMİ VE YAKLAŞIMLAR

Temel eğitimin zorunlu olduğu 1997 yılından bu yana program yer alan ve önemli olan derslerden bir tanesi de sosyal bilgilerdir. Bu dersin amacı bireylerin nitelikli bir şekilde toplumsallaşmasını sağlamaktır. Sosyal bilgiler dersi öğrencilerin içinde bulundukları toplumsal hayatlarıyla iç içe olan bir derstir. Sosyal bilgiler dersi

yoluyla öğrencilerde demokratik değerler, insan hakları, anayasa, tarihsel gelişim, politik süreçler, kültürel miras ve yetişkin bir bireyin sahip olması gereken temel bilgi ve becerilerin verildiği ve bireylerin iyi birer yurttaş olarak yetiştirilmesi amaçlanır. Sosyal bilgiler evrensel bir anlayış çerçevesinde demokraside bireylerin vatandaşlık bilincine hazırlık aşaması olarak algılanır (Deveci, 2005).

Sosyal bilgiler öğretim programının vizyonunda 21. asrın çağdaş, Atatürk ilke ve inkılaplarını benimseyen, hak ve sorumluluklarının farkında olan, üretken, sosyal yaşamda etkili, sosyal bilimle uğraşan, bilim insanlarının bilimsel bilgileri üretme aşamasında kullandıkları yöntemleri kazanmış olan, katılım becerileri gelişmiş, doğru karar verebilen, yaratıcı ve eleştirel düşünebilen, edindikleri bilgileri yaşantılarıyla yorumlayarak kültürel ve sosyal bağlamda düzenleyen ve kullanan çevreye duyarlı, insan haklarına saygılı, temel demokratik ilkeleri benimsemiş ve Türk tarih ve kültürünü kavramış olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmektir (Safran, 2006).

Sosyal bilgiler öğretim programı ile bireyler yaşadığı yakın çevreden uzak çevreye geçmişini, bugününü ve geleceğini daha yakından tanıma fırsatı bulur. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi toplumun hedeflediği ideal insan formatını bireylere kazandırmakla yükümlü olduğu ifade edilebilir (Sözer, 1998).

Barth ve Demirtaş (1997) Türkiye'deki sosyal bilgiler dersini; demokratik, toplumumuzda sahip olduğu sorumlulukları bilen yurttaşları yetiştiren, içeriği vatandaşlık bilgisi, coğrafya ve tarih dersleri konularının birleştirilmesiyle oluşturulan, bireylerin yaşamları boyunca kullanacakları vatandaşlık becerilerini oluşturmak için okutulan bir ders planı olarak gösterir. Diğer bir ifade ile sosyal bilgiler dersi sorumluluk kavramı ile ilişkili olarak bilgi, beceri ve tutumların kazanılması ile alakalıdır. Sosyal bilgiler kavramı ilk defa 1970 yılında Harlh ve Shermis tarafından NCSS'in yayın organı olan Social Education'da yer alan bir makale içerisinde sınıflandırılmıştır. Barr, Barth ve Shermis sosyal bilgiler dersi öğretimini belirleyen gelenek veya yaklaşımları şu şekilde belirtmişlerdir;

1. Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi,
2. Sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler öğretimi,
3. Yansıtıcı araştırma olarak sosyal bilgiler öğretimi

4.1. VATANDAŞLIK AKTARIMI OLARAK SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

Sosyal bilgilerin en yaygın ve en eski öğretim yaklaşımı vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımıdır. Bu yaklaşımın temel amacı, toplumun temel inançları, değerleri ve kurumları konusunda insanların telkini ve mevcut durumu sürekliliğini sağlamaktır. Barr ve Arkadaşları (1978)'e göre vatandaşlık aktarımı yaklaşımı temel amacı, kültürel devamlılığı sağlayacak şekilde gelecek nesillerin yetiştirilmesidir. Geçmiş yaşantıların mevcut nesil tarafından öğrenilmesi, neslin gelenekleri ve geçmiş ile gurur duymasının sağlanması, doğru tutum ve davranış göstermeleri, sorumluluk almaları ve otoriteye karşı bağlı olmaları bu yaklaşımın diğer amaçları arasında gösterilebilir. Vatandaşlık aktarımı yaklaşımında öğretmenin merkezde olduğu yöntemlerin işe koşulması daha uygundur.

4.2. SOSYAL BİLİMLER OLARAK SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

Sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımı sosyal bilimlere ait değer, bilgi ve becerilerin kazanılmasının bireylerin etkin birer vatandaş olabilmesi için en iyi hazırlık olduğu varsayımını kabul eder. Sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımına göre bireyler; sosyal bilimlerin kuramlarını, genellemeleri ve onların temel kavramları ile ilgili bilgileri toplama ve yorumlama sürecini öğrenmelidirler. Dolayısıyla sosyal bilimciler tarafından tanımlanmış olan bazı önemli bulgular, problemler ve bakış açıları öğretim programının içeriğini oluşturur. Bu özelliklerle donatılmış öğretim-öğrenme süreçleri, öğrencilerin çoğu defa birbiri içine girmiş ve karmaşık dünyalarında karşılaşabilecekleri problemlerle karşı çözüm üretebilmeleri için ihtiyaç duydukları bilgi, beceri ve değerlerle donanımlarını sağlamaktır. Bu yaklaşıma dayalı olarak yapılan öğretim-öğrenme sürecinin sonunda öğrenciler; yaşaması muhtemel problemlerle başa çıkmak için ihtiyaç duyacakları değer bilgi ve becerileri kazanmış olacaklardır.

4.3. YANSITICI ARAŞTIRMA OLARAK SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

Yansıtıcı araştırma olarak sosyal bilgiler öğretimi ünlü eğitimci John Dewey in düşünceleri temele alınarak meydana getirilmiş bir yaklaşımdır. Öğrencilerin karar alma ve problem çözme becerilerini kazanması ve bu becerileri uygulamalarının sağlanması bu yaklaşımın temel amacıdır. Bunun yanında bu yaklaşımla öğrencilerin toplumsal ve kişisel sorunları tanımlaması ve analizlerini yapabilmesi ve bu

bağlamda sahip olduğu bilgileri kullanarak yeni karar alabilmesini sağlayacak bir biçimde öğretme-öğrenme süreçlerine önem verir. Bu yaklaşıma göre ders programlarının daha önceden belirlenmiş olması ve mutlak surette uygulanması gereken bir içeriğin bulunmasına gerek yoktur. Ders programında yer alan faaliyetlerin öğrenciler ile doğrudan bağlantılı olmasına ve öğrencileri etkileyen ve onları endişelendiren gündemdeki sorunlar ve konuları kapsamasına önem verir. Yansıtıcı araştırma olarak sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımında inceleme ve araştırma yönteminin işe koşulması daha uygun olduğu söylenebilir (Barr ve dig., 1978; Naylor ve Diem, 1987; Chapin ve Messick, 1999; AKT: Doganay, 2005; Öztürk, 2007).

Buraya kadar verilen tanımlar ve bilgiler ışığında sosyal bilgiler şu şekilde tanımlanır;

- Sosyal bilgiler dersi ilkokul çağında sorumlu ve iyi vatandaşlar yetiştirmeyi hedefler.
- Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin içinde yer alan disiplinlerin bir bileşkesi şeklindedir.
- Sosyal bilgiler dersi sosyal bilimlere ait disiplinlerden seçilen bazı bilgilere dayanarak, öğrencilerin yaşamlarıyla ilgili bazı değer, tutum, bilgi ve becerilerin kazandırıldığı çalışma alanıdır.
- Sosyal bilgiler sosyal davranış bilgilerine ağırlık verir
- İnsani bağlara önem veren birleşik konular bütünüdür (Acar, 2003).

Sosyal bilgiler dersinin ilkokuldaki önemini daha iyi anlamak için bu dersin genel amaçlarını incelemek faydalı olacaktır.

5. TOPLUMSAL İHTİYAÇLARI KARŞILAMA VE SOSYAL BİLGİLER

Günümüzde sürekli olarak yaşanan sosyal, kültürel ve ekonomik değişimler ve gelişmeler insanların birçok alanda belli kazanımlara sahip olması gerektiği ve bu kazanımların yaşamlarında uygulayabilmesi için gerekli becerilere sahip olması gerektiğini ortaya koymuştur. Bu ihtiyaç ve beklentileri karşılamak için sürekli olarak program geliştirme çalışmaları yapılmaktadır. Toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için öğretim programlarında yer alan dersleri hepsinin ayrı ayrı

sorumlulukları olmasına rağmen sosyal bilgiler dersi gibi toplumsal ihtiyaçları ve bireyin hem kendi hem çevresiyle olan yakın ilişkilerini ele alan dersin bu konudaki sorumluluğu en fazla olan derslerden biridir. Sosyal bilgiler dersi, bireylerin içinde bulundukları yakın çevresinden hareketle tüm dünyayı içine alacak bir biçimde politik, ekonomik, sosyal, kültürel ve fiziksel boyutlarını da içine alır. Diğer bir ifade ile sosyal bilgiler dersi sadece bireyin içinde yaşadığı toplumu, ülkesini ve komşularının fiziksel, politik, sosyal ve tarihi bilgileri ile değil tüm dünya ülkelerine dengeli bir şekilde tanıtmaya çalışır (Doğanay, 2004).

Böylelikle sürekli olarak değişen dünya ve ülke sorunlarının tanımlayan bu sorunları anlayan ve bu sorunları çözmek için çaba sarf eden bireylerin yetişmesini sağlar (Öztürk ve Dilek, 2004).

Bunun yanında sosyal bilgiler dersi toplumsal düzenin devamlılığı ve bu düzenin geliştirilmesinde de büyük sorumluluklara sahiptir. Toplumsal yaşam ile ilişki içerisinde olan sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin, yetişkin bir bireyin bilinmesi gerekli olan temel bilgiler, politik süreçler, haklar bildirgesi, ulusal ve evrensel değerler verilerek iyi bir vatandaş yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (Deveci, 2005).

Sosyal bilgiler, sosyal yaşam ve demokratik yönetimin özünü oluşturan değer, bilgi, tutum ve becerileri geliştirmeye yönelik en uygun derstir. Çünkü sosyal bilgiler dersi yaşamın kendisi ile ilişkili olan bir derstir (Karakuş, 2006).

Toplumların geçmişte, şimdi ve gelecekteki kültürel, evrensel, politik ve çevresel sorunlarla, bu sorunların çözümüne yönelik eğitimler sosyal bilgiler dersi içeriğinde ön planda yer alır (Güven, 2005).

Bundan dolayı sosyal bilgiler dersi toplumsal ihtiyaçlara cevap vermesi açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Milli ve evrensel değerlerin benimsendiği, sahip olduğu hak ve sorumlulukların bilincinde olan, yaşadığı ve içinde bulunduğu coğrafyayı ve yeri ve bunun yanında dünyayı tanıyan, birbirine bağlı, etkili vatandaşlar yetiştirmek bu ders kapsamında öğrencilere kazandırılması beklenen bazı toplumsal ihtiyaçlar arasında sayılabilir.

6. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİN AMAÇLARI, BECERİLERİ, DEĞERLERİ, KAZANIMLARI, ÖĞRENME ALANLARI

Sosyal bilgiler dersi insan yaşamında yer alan sosyal boyutla ilişkili olan bilgileri disiplinlerarası bir anlayışla birleştirerek bireyleri demokratik ve etkin birer vatandaş olarak yetiştirmek amacıyla oluşturulmuş bir derstir (Öztürk, 2003).

İlkokulun hedeflediği amaçlara ulaşabilmesi için sosyal bilgiler dersi içinde yer alan konuların payına önemli görevler düşer. Sosyal bilgiler dersinin öncelikli ödevi demokrasiye inanan, demokratik yaşama uyan ve buna sahip olan iyi vatandaşlar yetiştirmektir (Karagözoğlu, 1966).

Sosyal bilgiler dersi toplumun geçmişi, şimdiki ve gelecekteki çevresel, kültürel, ekonomik ve politik yönlerini inceler. 1970 yılında NCSS (National Council for Social Studies) yayınladığı kılavuzda sosyal bilgiler Öğretim programına ilişkin 4 Hedef tavsiye eder (Barth, 1991).

Bunlar;

1. Bireylerin geçmişi, bugünü ve gelecekteki durumları hakkında bilgi edinme becerilerinin geliştirilmesi,
2. Sahip olunan bilginin işlenmesi için gerekli olan becerilerin kazandırılması,
3. Değer ve inançların yorumlanmasına ilişkin becerilerin kazandırılması ve
4. Birer vatandaş olarak sosyal katılımda aktif olabilmek için sahip oldukları bilgiyi hayata geçirmelidir (Öztürk, 2006).

Paykoç (1995) sosyal bilgiler dersinin genel anlamda sosyalleşme, vatandaşlık ve vatanseverliği geliştirmeyi amaçladığını ifade eder. Öğretim programları dayandığı felsefi akımlar bakımından bilgilerin kazanılması, konuların ve öğretmenlerin temelde olduğu geleneksel yaklaşımlarla öğrencinin merkezde olduğu problem çözme becerilerine, duyuşsal özelliklere ve değerlere ağırlık veren yaklaşımlar arasında değişkenlik gösterir.

Sosyal bilgiler dersinin sahip olduğu amaçlar dikkatle incelendiği zaman öğrencilerin genel anlamda ülkemize ve Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı ve bu ilkeler ışığında hareket eden bilinç sahibi bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

Sosyal bilgiler dersi daha önce de ifade edildiği gibi disiplinlerarası bir yaklaşıma sahiptir. Sosyal bilgiler dersi konuları sınırlandırılmayacak kadar geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi ile öğrencilerin her açıdan geliştirilmesi hedeflenir. Örnek verilecek olursa öğrencilerin bilimsel bir araştırma yapmasından, ilerleyen yaşamlarında hangi meslek grubunda yer almak istediklerine kadar, coğrafya konularından tarih konularına pek çok alanda öğrencilerin yetiştirilmesi amaçlanır.

6.1. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖZEL AMAÇLARI (2018)

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Temel İlkelerine uygun olarak şöyle ifade edilmektedir: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

1. Bir vatandaş olarak milleti ve vatanını seven, hak ve sorumluluklarını bilen, bu sahip olduğu hak ve sorumlulukları kullanabilen, sorumluluklarını yerine getirebilen, milli bir bilince sahip vatandaş olarak yetiştirilmesi,
2. Atatürk ilke ve inkılaplarının Cumhuriyetimizin ekonomik kültürel ve sosyal kalkınmadaki yerini kavrayarak Çağdaş, milli, laik ve demokratik değerleri yaşatmakta istekli olan,
3. Hukuk normlarının tüm bireyler için bağlayıcı olduğunu, tüm kurum kuruluş ve kişilerin yasalar karşısında eşit olduklarını tüm gerekçeleri ile bilen,
4. Türk kültür ve tarihini meydana getiren temel süreç ve öğeleri kavrayarak milli bilincin oluşmasında etkili bir role sahip olan, kültür miraslarının korunması ve geliştirilmesi gerekliliğini kabul eden,
5. İçinde bulunduğu çevre ile yaşadığımız dünyanın sahip olduğu coğrafi özellikleri tanıyarak çevre ile insanların arasındaki etkileşimleri açıklayan ve bulunduğu mekanları algılayabilen,
6. Kaynakların ve doğal çevrenin sınırlı olduğunun farkına varıp çevre duyarlılığı çerçevesinde mevcut kaynakları koruyan ve devam ettirilebilir çevre anlayışına sahip olan,

7. Güvenilir ve doğru olan bilgiye nasıl ulaşılması gerektiğini bilen birey olarak eleştirel düşünme becerisine sahip,
8. Ekonomiye ait temel kavramları anlayan, gerek ülkenin kalkınmasında gerekse de uluslararası ekonomik ilişkilerde ülkenin ekonomisinin yerini kavrayan,
9. Toplumsal hayatta çalışmanın önemini bilen, her meslek alanının saygın ve gerekli olduğuna inanan,
10. Farklı mekan ve dönemlere ait tarihi kalıntıları sorgulayan, olgular, olaylar, nesneler ve insanlar arasında benzer ve farklı yönleri bilen, sürekliliği ve değişimi algılayan,
11. Geçmişten günümüze bilim ve teknolojinin gelişiminden haberdar olan ve bilim ve teknolojinin toplumsal yaşamdaki etkilerini kavrayarak iletişim ve bilgi teknolojilerini bilinçli bir biçimde kullanan,
12. Bilgiye ulaşmada bilimsel düşünceyi temel alan, bilginin üretilmesi ve kullanılmasında bilimsel ahlakı gözetan,
13. Karşılaştığı problemleri çözmek ve toplumsal ilişkileri düzenlemek için sosyal bilimlerle temel iletişim becerilerinin temel kavramlarını ve yöntemlerini kullanabilen,
14. Katılımın önemine inanan, gerek toplumsal gerekse de kişisel problemlerin çözülmesi için görüş belirten,
15. Cumhuriyet, laiklik, demokrasi, Ulusal Egemenlik ve insan hakları kavramlarının tarihi sürecini ve günümüz için ülkemiz üzerindeki etkilerini kavrayan ve yaşamlarını demokratik kurallar çerçevesine göre düzenleyen,
16. Manevi ve milli değerlerimiz ile Evrensel değerleri benimseyen ve erdemli bir birey olmanın önemi ve yollarını bilen,
17. Gerek ülkemizi gerekse de dünyayı ilgilendiren meselelere karşı duyarlı olan,
18. Özgür bir birey olarak yetenek, istek ve ilgilerinin yanında duygusal ve fiziksel özelliklerinin farkında olan bireyler yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (MEB, 2018).

Belirtilen bu amaçlar toplum hayatı, ekonomik hayat, insan ilişkileri ve kişisel bakımdan belirlenen ilköğretimin amaçlarına destekler (Sönmez, 1999).

Belirlenen bu amaçların hayata geçirilmesinde en önemli faktörlerden bir tanesi öğretmendir. Bilim ve teknolojiadaki gelişme ile beraber sürekli bir değişim içerisinde olan eğitim ve toplum anlayışında öğretmenlere yeni görev ve sorumluluklar düşmektedir.

Öğretme-öğrenme sürecinde öğretmenlerin branşlarına, kullandıkları yöntem ve tekniklere ve öğrencilerine ne kadar önem verirse öğrencilerinin gelişimini de aynı oranda etkileyeceği yadsınamayacak bir gerçektir. Demokratik hayatın gerekliliği olan tutum ve değerler ile donanmış bir öğretmen gerek okulda gerekse de sınıfta bu doğrultuda bir kültür meydana getirmesi sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşmasında önemli bir katkı sağlayacaktır (Öztürk ve Dilek, 2004).

6.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA YER ALAN TEMEL BECERİLER

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda aşağıdaki becerilerin kazandırılması da amaçlanmaktadır.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerde;

1. Dijital okuryazarlık,
2. Girişimcilik,
3. İletişim,
4. Karar verme,
5. Öz denetim,
6. Diyagram çizme ve tablo ve grafik okuma ve yorumlama,
7. Araştırma,
8. Eleştirel düşünme,
9. Gözlem,
10. İş birliği,
11. Konum analizi,
12. Politik okuryazarlık,
13. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma,
14. Çevre okuryazarlığı,

15. Empati,
16. Harita okuryazarlığı,
17. Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme,
18. Medya okuryazarlığı,
19. Problem çözme,
20. Yenilikçi düşünme,
21. Değişim ve sürekliliği algılama,
22. Finansal okuryazarlık,
23. Hukuk okuryazarlığı,
24. Kanıt kullanma,
25. Mekânı algılama,
26. Sosyal katılım,
27. Zaman ve kronolojiyi algılama becerilerinin kazandırılması amaçlanır (MEB, 2018).

6.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA YER ALAN DEĞERLER

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda aşağıdaki değerler yer almaktadır:

1. Bilimsellik,
2. Estetik,
3. Sorumluluk,
4. Adalet,
5. Çalışkanlık,
6. Eşitlik,
7. Tasarruf,
8. Aile birliğine önem verme,
9. Dürüstlük,
10. Yardımseverlik,
11. Bağımsızlık,
12. Duyarlılık,
13. Vatanseverlik,

14. Saygı,
15. Barış,
16. Sevgi,
17. Özgürlük,
18. Dayanışma gibi değerler yer alır (MEB, 2018).

4. Sınıf Sosyal bilgiler öğretim programında “Birey Ve Toplum”, “Kültür Ve Miras”, “İnsanlar, Yerler Ve Çevreler”, “Bilim, Teknoloji Ve Toplum”, “Üretim, Dağıtım Ve Tüketim”, “Etkin Vatandaşlık” Ve “Küresel Bağlantılar” olmak üzere 7 tane öğrenme alanı bulunmaktadır. Bu öğrenme alanlarına ilişkin Birey ve toplum öğrenme alanında 5 kazanım, Kültür ve miras öğrenme alanında 4 kazanım, İnsanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanında 6 kazanım, Bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanında 5 kazanım, Üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında 5 kazanım, Etkin vatandaşlık öğrenme alanında 4 kazanım, Küresel bağlantılar öğrenme alanında 4 kazanım olmak üzere toplam 33 kazanım yer almaktadır. 4. Sınıf Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan kazanımlar ise aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

6.4. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN KAZANIMLAR

Tablo 1. 4. Sınıf Birey ve Toplum Ünitesi Kazanımları

Ünite	Kazanım Numarası	Kazanım
BİREY VE TOPLUM	4.1.1.	Resmî kimlik belgesini inceleyerek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
	4.1.2.	Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar.
	4.1.3.	Bireysel ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini tanır.
	4.1.4.	Kendisini farklı özelliklere sahip diğer bireylerin yerine koyar.
	4.1.5.	Diğer bireylerin farklı özelliklerini saygı ile karşılar.

Tablo 2. 4. Sınıf Kültür ve Miras Ünitesi Kazanımları

Ünite	Kazanım Numarası	Kazanım
KÜLTÜR VE MİRAS	4.2.1.	Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelerden yararlanarak aile tarihi çalışması yapar.
	4.2.2.	Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.
	4.2.3.	Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.
	4.2.4.	Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele'nin önemini kavrar.

Tablo 3. 4. Sınıf İnsanlar, Yerler ve Çevreler Ünitesi Kazanımları

Ünite	Kazanım Numarası	Kazanım
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	4.3.1.	Çevresindeki herhangi bir yerin konumu ile ilgili çıkarımlarda bulunur.
	4.3.2.	Günlük yaşamında kullandığı mekânların krokisini çizer.
	4.3.3.	Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.
	4.3.4.	Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek bulgularını resimli grafiklere aktarır.
	4.3.5.	Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
	4.3.6.	Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar.

Tablo 4. 4. Sınıf Bilim, Teknoloji ve Toplum Ünitesi Kazanımları

Ünite	Kazanım Numarası	Kazanım
BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	4.4.1.	Çevresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır.
	4.4.2.	Teknolojik ürünlerin geçmişteki ve bugünkü kullanımlarını karşılaştırır.
	4.4.3.	Kullandığı teknolojik ürünlerin mucitlerini ve bu ürünlerin zaman içerisindeki gelişimini araştırır.

	4.4.4.	Çevresindeki ihtiyaçlardan yola çıkarak kendine özgü ürünler tasarlamaya yönelik fikirler geliştirir.
	4.4.5.	Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.

Tablo 5. 4. Sınıf Üretim, Dağıtım ve Tüketim Ünitesi Kazanımları

Ünite	Kazanım Numarası	Kazanım
ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	4.5.1.	İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar.
	4.5.2.	Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır.
	4.5.3.	Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.
	4.5.4.	Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.
	4.5.5.	Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır

Tablo 6. 4. Sınıf Etkin Vatandaşlık Ünitesi Kazanımları

Ünite	Kazanım Numarası	Kazanım
ETKİN VATANDAŞLIK	4.6.1.	Çocuk olarak sahip olduğu haklara örnekler verir.
	4.6.2.	Aile ve okul yaşamındaki söz ve eylemlerinin sorumluluğunu alır.
	4.6.3.	Okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel sosyal etkinlikleri önerir.
	4.6.4.	Ülkesinin bağımsızlığı ile bireysel özgürlüğü arasındaki ilişkiyi açıklar.

Tablo 7. 4. Sınıf Küresel Bağlantılar Ünitesi Kazanımları

Ünite	Kazanım Numarası	Kazanım
KÜRESEL BAĞLANTILAR	4.7.1.	Dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıtır.
	4.7.2.	Türkiye'nin komşuları ve diğer Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerini kavrar.

	4.7.3.	Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır.
	4.7.4.	Farklı kültürlerle saygı gösterir.

6.5. ÖĞRENME ALANLARI

Öğrenme alanları birbirleriyle ilişkili değer, beceri ve bilgilerin bir bütün halinde görülebildiği öğrenmeyi organize eden disiplinlerarası bir yapıya sahiptir. Yukarıda da ifade edildiği gibi sosyal bilgiler öğretim programı kapsamında “Birey Ve Toplum”, “Kültür Ve Miras”, “İnsanlar, Yerler Ve Çevreler”, “Bilim, Teknoloji Ve Toplum”, “Üretim, Dağıtım Ve Tüketim”, “Etkin Vatandaşlık” Ve “Küresel Bağlantılar” olmak üzere 7 tane öğrenme alanı bulunmaktadır. Burada belirtilen sıraya göre öğretim programlarının içerikleri düzenlenmiştir. Her sınıf düzeyinde hazırlanan sosyal bilgiler ders kitapları bu sıralamaya uygun biçimde düzenlenir. Ancak isimlerinde farklılıklar gösterebilmektedir. Bu öğrenme alanlarının benimsedikleri ilkeler ve öğrenciye kazandırılması beklenenleri açıklayacak olursak;

6.5.1. Birey ve Toplum

“Biz” ve “ben” olma sürecini temel alan bu öğrenme alanında sosyal bilimlerin sosyal psikoloji, sosyoloji ve psikoloji alanlarına odaklanılmış ve disiplinlerarası bir yaklaşım ile benimsenmiştir. Bu bağlamda öğrenciler “biz” ve “ben” olma süreçlerinde etkili olan kültürel tarihi ve mekansal faktörleri de değerlendirebileceklerdir.

6.5.2. Kültür ve Miras

Bu öğrenme alanı temelde tarih odaklıdır. Kültür ve kültürel mirası ön planda tutan bir yapıya sahiptir. Türk kültürünü meydana getiren ana unsurlarından hareketle sahip olunan kültürün korunma ve geliştirilmesini sağlayacak bilincin öğrencide oluşturulmasını amaçlar. Böylelikle öğrenciler sahip olunan kültür öğelerinin yaşadığı toplumları diğer toplumlardan ayıran özelliklerden birisi olduğunu kavrayabilecektir. Buna ek olarak sahip olduğumuz kültürümüzün dünya kültürel mirasının zenginleşmesi ve renklenmesine katkı sağladığını kavrarlar.

6.5.3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler

İnsanların hayatları için gerekli olan mekansal değerleri, becerileri ve temel bilgileri öğrenciye kazandırmayı hedefleyen bu öğrenme alanının temelinde coğrafya vardır. Bu öğrenme alanı ile öğrenciler insanların çevreleri ile etkileşimlerini tanırlar ve bu etkileşim konusunda çeşitli değer ve becerileri kullanarak etkileşimin nedenleri ve sonuçlarını anlayarak geleceğe yönelik toplumsal veya bireysel bakış açısı kazanırlar. İnsan, çevre ve yer etkileşimi renkli ve geniş bir yelpazeyi oluşturur. Günümüz teknolojik gelişmelerinin sonucunda bireyler tüm dünya ile iletişim kurabilmenin yanında bu süreci etkilemekte ve bundan etkilenmektedir. Bu öğrenme alanı sayesinde sosyal bilgiler dersinin verildiği tüm sınıf düzeylerinde öğrencilere mekanı algılama, harita okuryazarlığı, gözlem, sürekliliği algılama, değişim, çevre okuryazarlığı ve araştırma becerilerinin kazandırılması hedeflenir. Öğrenciler bu öğrenme alanında yakından uzağa, basitten karmaşığa ve bulundukları yerden çevrelerine doğru açılan ve gitgide daha karmaşık bir hal alan bir yaklaşımla süreçte dahil edilirler.

6.5.4. Bilim, Teknoloji ve Toplum

Bu öğrenme alanında öğrencilerden bilimsel düşünce, eleştirel düşünce ve yenilikçiliğin bilim ve teknolojik gelişmelerdeki temeli oluşturduğunu, bilim ve teknolojinin toplumsal yaşamdaki etkileri ve gelişim sürecini kavrayarak doğru bilgiye ulaşmada teknolojinin kullanmasını edinmeleri beklenir. Diğer taraftan sahip olduğumuz teknolojilerin günlük hayatımızla ne kadar ilişkili olduğunu öğrenmenin yanında bazı teknolojilerin ise doğaya verdiği zararları tartışılır. Buna ek olarak bilimsel yayınların yasalarla koruma altına alındığını fark ederek akademik dürüstlük ilkesini dikkate alır.

6.5.5. Üretim, Dağıtım ve Tüketim

Bu öğrenme alanı öğrencilerin bilinçli ve girişimci tüketici becerilerinin geliştirilmesini temel alan bir öğrenme alanıdır. Bu öğrenme alanı ile öğrenciler mevcut kaynakların sınırlı olduğunu ve bu kaynakların korunması gerektiğine inanmaları, kendi ülkesinin ekonomik faaliyetleri ile başka ülkelerin ekonomik faaliyetlerini karşılaştırarak aralarındaki benzer ve farklı yönleri ortaya koyan, yaşadığı yerin ekonomik faaliyetlerini inceleyen, bu faaliyetlerin gelişmesi için çaba

harcayan bireyler olarak yetiştirilmesi amaçlanır. Bu öğrenme alanı ekonomi ile ilgili konuların temasını oluşturur. Öğrenciler tüketim, dağıtım ve üretim ile ilgili temel kavramları öğrenirler. Bu öğrenme alanında öğrencilerin meslekleri tanınması ve kendini yakın gördüğü meslek alanlarının gerektirdiği özellikleri bilmesi hedeflenir.

6.5.6. Etkin Vatandaşlık

Etkin vatandaşlık öğrenme alanı hukuk, siyaset bilimi ve sosyoloji çerçevesinde etkin vatandaşlık kavramına odaklanır. Öğrencilerin sosyal örgütler, kurumlar ve grupların nasıl oluştuğunu, bunları etkisi altına alan ve kontrol eden unsurları, bunların kültürleri ve bireyleri nasıl etkileyip kontrol ettiklerini ve mevcudiyetlerini nasıl devam ettirip değiştirdiklerini bilmesi önem taşır. Bu öğrenme alanında öğrencilerin elde ettikleri bilgiler ışığında aşağıdaki sorulara cevap vermesi beklenir.

- Toplumumuzda ve diğer toplumlarda grupların, kurumların ve sosyal örgütlerin rolü nedir?
- Grup, kurum ve sosyal örgütlerden ben nasıl etkileniyorum?
- Grup, kurum ve sosyal örgütler nasıl değişir?
- Bu değişikliklerde benim rolüm nedir?

Bunun yanında öğrenciler bu öğrenme alanı ile toplumsal yaşamda meydana gelebilecek problemlerin en önemli güvencesinin örgütlü bir devlet gücünün var olduğunu kavrarlar. Toplumsal problemlerin nasıl çözüme kavuştuğunu ve toplumsal düzenin nasıl sağlandığını kavrayarak egemenlik kavramının kaynak olarak millete dayandığını, yönetimde bireylerin sahip olduğu hakların ve toplumsal düzenin egemenlikle ilişkilendirilerek nasıl korunduğunu farkına varırlar. Resmi etkinlikleri ve toplumsal hizmetlere katılma yollarının farkına vararak yönetimi etkilemek için hangi demokratik yolların var olduğunu kavrarlar.

6.5.7. Küresel Bağlantılar

İçinde bulunduğumuz çağda teknoloji, bilgi, sermaye, insanlar, fikirler ve inançlar siyasi ve kültürel sınırları aşarak küresel anlamda hareket ederler. Böyle bir dönemde devletler birbirleri arasında işbirliklerinin yanında rekabet ederler. Öğrencilerin bu ilişkileri anlamlı olarak kavraması ve değerlendirilmesi

gerekmektedir. Bu öğrenme alanı ile gelişen ve değişen dünyanın gündemlerini takip eden, karşı karşıya kaldığı sorunlara çözüm üreten, sorumlu ve etkin birer yurttaş olarak yetiştirmeleri amaçlanır.

7. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÇEVRE OLANAKLARINDAN YARARLANMAYA İLİŞKİN GERÇEKLEŞTİRİLEN UYGULAMALAR

7.1. ÇEVRE OLANAKLARI VE SOSYAL BİLGİLER DERSİ

Sosyal bilgiler dersinde belirlenen amaçlara ulaşılabilmesi için öğrencilerin sınıf dışında bir takım etkinliklerle karşılaştırılmasını kaçınılmaz kılar. Sosyal bilgiler dersi içerik ve amaçları bakımından gerçek hayatla ayrılmaz bir bütün olan derstir. Sosyal bilgiler dersi için belirlenen amaçlar göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin gerekli değer, bilgi ve becerileri kazanmaları için öğretme-öğrenme sürecindeki etkinliklerin sınıf dışı etkinlikler ile desteklenmesi gerekir. Bundan dolayı belirlenen kazanımların gerçekleşebilmesine yönelik öğrencilerin anlamlı öğrenmesini teşvik edecek bir takım öğretim etkinlikleri düzenlenmelidir. Örnek verilecek olursa, sosyal bilgilerin amaçlarından en önemlisi sayılabilecek vatandaşlık eğitimi düşünüldüğünde, öğrencilerin içinde bulundukları toplumun yapısını tanımları için bizzat toplumsal süreç içerisinde birtakım deneyimlerde bulunmaları gerekmektedir. Böylelikle öğrenciler kendileri ile çevrelerinde gözlemledikleri arasında ilişki kurabilirler. Sınıf dışında yapılan bu etkinlikler sayesinde öğrencilerin edindikleri tecrübeler onların hem yaşadıkları toplumu daha iyi tanımlarına hem de sınıflarında karşılaştıkları soyut kavramları daha iyi anlamlandırmalarına imkan sağlar. Bunun yanında doğa ve çevre eğitimi ile ilişkili projeler herhangi bir bölge, yer veya olaya ilişkin sözlü tarih çalışmaları, müze etkinliği gibi etkinlikler öğrencilerin sosyal bilgiler ders içeriğinde öğrendikleri bilgileri sınıf dışında da pekiştirmelerini, bu bilgileri somutlaştırmalarını ve farklı alanlara transfer edebilmelerini, ayrıca anlamlı öğrenmeyi yapılandırmalarını sağlar (Çengelci, 2013; Çepni ve Aydın, 2015).

İnsanlığın var olduğu günden bu yana insanlar çevreleri ile sürekli olarak etkileşimde bulunmuştur. Bazen bu etkileşim yaşama mücadelesi adına doğadan yararlanmayı bazen de yaşam kalitesi denilen niteliklerin artırılması için çevrelerinin yeniden düzenlenmesi biçiminde olmuştur. Yaşadığımız çevre ve doğamız insanları

korumuş fakat aynı hassasiyeti insanoğlundan görememiştir. Başka bir ifade ile küresel anlamda çevre sorunları gündeme gelmeden önce insanoğlu çevreyi koruma gibi bir düşünce içerisine girmemiştir. Özellikle de son zamanlarda küresel ısınma ve küresel ısınmanın etkileri sonucunda çevresi ile uyum içinde yaşamak, çevreyi korumak ve sahip olunan doğal kaynakları bilinçli bir şekilde kullanmak gibi konular öğretim programlarında doğrudan veya dolaylı bir biçimde yer almıştır. Çevre eğitimi, doğal kaynaklar ile ilgili düzenlenen boş zaman etkinliklerinde uygulanmaya 1920'li yıllardan itibaren başlanmıştır. Çevre eğitimi çalışmaları sürdürülebilir kalkınma için eğitim, çevre eğitimi, okul dışı eğitim ve koruma eğitimi gibi bazı kavramlar ile devam ettirilmiştir (Erdoğan, 2011).

Çevre eğitimi ve doğa eğitimi alanyazında birbiri yerine kullanılan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavramlar arasında bir ilişki olduğu da görülmektedir. Çevre eğitiminin yaklaşımları şu şekilde ifade edilebilir;

- Çevre yönetimi ve kontrolü için eğitim; bu yaklaşım beşeri ve doğal sistemleri birbirlerinden karşılıklı etkileşimi ile beraber öğrenilmesi gerekliliğini ifade eder.
- Çevre bilinci ve yorumu için eğitim; alan gezileri ile öğrencilerin çeşitli bilgiler ve becerileri kazanması yanında uğraş ve ilgilerin kazanılmasına temsil eder.
- Sürdürülebilirlik için eğitim; bu yaklaşımda öğrenciler tarafından sergilenen davranış biçimlerinin öğrencilerin sorumluluğunda olduğunu kazanılmasını ifade eden ve çevre ahlakı kazandıran konu alanlarını içerir (Demirkaya, 2006).

Çevre eğitimi insanların doğa üstündeki etkilerini ve bu etkiler sonucu meydana gelen problemlerin çözümü, doğanın korunması doğal kaynakların ve doğal yaşamın sürdürülebilir nitelik taşımasının ahlaki boyutlarını da dikkate alarak kazandırmayı hedefleyen eğitimidir. Çevre eğitimi ve doğa eğitimi etkinliklerini öğrencilerin davranışsal, duyuşsal ve bilişsel gelişimleri üzerindeki katkısı ile ilgili yapılan çalışmalarda görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde yapılan bu çalışmalarda çevre eğitiminin öğrencilerin gelişimine sağladığı yarar ve katkılar şu şekilde ifade edilebilir;

- Çevre etkinliklerine ve doğa etkinliklerine katılmak, öğrencilerin çevresi ile ilgili sahip olduğu bilgilerin artmasına dolayısıyla da doğayı daha iyi bir biçimde anlamlandırma ve neden sonuç ilişkisini algılamalarına katkı sağlar.
- Çevre etkinliklerine katılmak ve doğal alan faaliyetlerinde bulunmak öğrencilerin sınıfta verilen konularla ilgili temel kavramları somutlaştırılması ve bu kavramları daha iyi bir şekilde anlamalarını sağlar. Bu faaliyetler ile beraber kazanılan tecrübe sonucunda öğrencilerin özgüvenlerini arttırmaktadır.
- Çevre eğitimi programları öğrencilerin sahip oldukları alışkanlıklar ile ekolojik dengeyi bozma hakkına sahip olmadıklarını ve doğada insan dışında yaşayan canlıların olduğunu ve bu canlıların da yaşama haklarının bulunduğunu kavramalarına yardımcı olur.
- Öğrencilerin doğa ve çevre eğitimi uygulamalarına katılımları sınıf içinde yapılan etkinliklere nazaran öğrencileri daha çok güdülediği ve duygularını uyaran daha fazla ortamlar yer aldığı için öğrencilerin duyuşsal kazanımlarında etkilidir.
- Katılıma dayalı çevre eğitimi, öğrencilerin çevresel sorunlara yönelik ilgi duymalarını ve çevre koruma etkinliklerinde yer almalarının yanında sahip olduğumuz doğal kaynakları bilinçli bir biçimde tüketme gibi tutum ve davranışlar oluşmasına olanak sağlar.

Çevre eğitimi coğrafya, tarih, biyoloji, fizik ve kimya gibi farklı disiplinleri bir araya getirerek öğrencilere disiplinlerarası bir bakış açısını sunar. Söz konusu disiplinlerden derlenerek hazırlanmış bir öğretim programı olan sosyal bilgiler dersi öğrencilere kazandırılmak istenen değer, beceri, kavram ve bilgiler açısından doğa ve çevre eğitimi uygulamalarına ihtiyaç duyar (Yerkes & Haras, 1997; PalmerKi Ve Kuru, 2000 AKT: Erdoğan ve Diğerleri, 2010; Erdoğan, 2009; Özdemir, 2010).

7.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÇEVRE OLANAKLARINDAN YARARLANMAYA İLİŞKİN ÖĞRETİMİN PLANLANMASI

İnformal eğitim ile formal eğitim etkinlikleri arasındaki en önemli fark formal eğitim sürecinin kasıtlı bir süreç olmasıdır. Kasıtlı olması planlı olmasını gerektirir. Plan, yapıcı nitelikteki bir disiplin, sınıf içerisinde zevkli bir atmosfer, gerekli

olmayan etkinliklerden uzak bir öğretim sağlayan bir örgütlemedir. Plansız yapılan bir öğretimde başarı faktörü şansa bağlandığı için planlı eğitime göre başarı daha az olacaktır (Bilen, 2006).

Öğretim planları, bir öğretim programının belirlenen öğrenci gruplarını, uygulanması esnasında nelerin üretileceği ve bu öğretimin ne zaman, nasıl ve hangi sırayla yapılacağını gösteren planlar olarak tanımlanır. Öğretme-öğrenme sürecini yönetme sorumluluğu olan öğretmenlere yol gösterir (Özçelik, 1992).

Bir öğretim programı her ne kadar idealler doğrultusunda geliştirilmiş de olsa uygulama sürecinin en önemli unsuru öğretmenlerdir. Öğretmenlerin bulunduğu bu konumu ile, programda yer alan hedefler, içerik, öğretme öğrenme yaklaşımları, öğretim ilkeleri ve gerekli olan eğitim teknolojisi öğelerini işe koşarak öğretim programına en azından uygulama düzeyi kadar hakim olmalıdırlar. Bunun yanında öğretmenler öğretimini sürdürdükleri derslerin veya sınıfların programlarında hedefledikleri özelliklerini öğretim sürecinde gerçekleştirebilecek düzeyde gerekli olan öğretim etkinliklerini planlama yapabilmelidirler (Taşdemir, 2006).

Öğretmenler öğretim etkinliği planlamaların yaparken dersin doğasını ve diğer derslerle olan ilişkisini, öğrenciye kazandırılması istenen kazanımları, konunun sahip olduğu örüntüyü, işleneceği süreyi, konunun öğretilmesinde etkili olabilecek öğretim araç ve gereçlerini, öğretme öğrenme sürecine yönelik olan etkinlikleri, sınıfta yer alan öğrencilerin bireysel özelliklerini ve öğretme öğrenme sürecindeki değerlendirmeye yönelik düzenlemeleri dikkate almalıdır (MEB, 2003).

Bunun yanında öğretmen yapacağı uygulamalara karar verirken okulun bulunduğu yerin özelliklerini, diğer bir ifade ile okul çevresinin tarihi ve kültürel değerleri ile coğrafi, politik, sosyal ve ekonomik özelliklerini de göz önünde bulundurmalıdır. Bundan dolayı eğitim planlanırken çevre-okul ilişkileri ve çevre özellikleri göz önünde bulundurularak hazırlanmalı ve uygulamaya koyulmalıdır. Gerektiği zamanlarda gerek uygulama, gerek süre, gerekse de konularda değişiklikler yapılabilir (Küçükahmet, 2002).

Öğretim programlarının hedefleri merkezi bir anlayış ile hazırlanmış olsa da uygulama esnasında öğretmenler ünite, ders ve sınıf düzeylerine göre belirlenen öğretim hedeflerini konu alanın özellikleri, okul içi ve okul dışı çevre olanaklarını,

öğrencilerin sahip oldukları hazırbulunuşluk düzeylerini dikkate alarak kesin öğretim hedeflerini belirlemelidirler (Taşdemir, 2006).

Toplumsal bir ortamda hayatlarını sürdüren bireyler yaşadıkları doğal çevrelerini ve toplumsal çevreyi öğrenme eğilimindedirler. Bireylerin sahip oldukları bu eğilim öğretme-öğrenme sürecinde faydalanılması gereken bir değer niteliğindedir. Bundan dolayı işlenen konularla ilişkili olarak olaylar ve örnekler yakın çevreden ve toplumsal yaşantılardan seçilmelidir. Bunun yanında genel konuların en yakın olan çevreden alınması ve yakın zamanda başlanarak hareket edilmesi önemlidir (Küçükahmet, 2002).

Düzenlenen öğretim etkinlikleri öğrencilerin hayatın gerçekleri ile karşı karşıya gelmesi sağlamalı ve yakın çevrelerinden, ülkemiz ve dünyadaki olaylarla ilişki kurmalarını sağlayacak nitelikte olmalıdır. Bu nitelik öğrencilere çevre ve okul arasında bir ilişki kurmasını sağlar ve onların işlenen konu ile ilgili olarak beceri ve tutumlarını daha çok geliştirmesine imkan sağlar (Sözer, 2004).

Nas (2003), planlar hazırlanırken ünitelerin seçiminde çevre inceleme planlarından yararlanılması gerektiğini ifade eder. Çünkü çevre ile ilişkilendirilen bir ünite bireyler için daha anlamlı olacak ve öğrencilerin güdülenmesini kolaylaştıracaktır. Araştırma yapılması, gezi, inceleme ve gözlem için öğrencilerin yakın çevrelerinden başlanmalıdır. Üniteler işlenirken çevre unsuru tıpkı bir laboratuvar ortamı gibi kullanılmalıdır. Öğrencilerin yakın çevresine karşı uyumunu sağlamak için okul ortamları çevrenin bir parçası olmalıdır. Öğrenciler çevresel özelliklerin yanında çevre sorunlarını ve gereksinimlerini kavrayabilmelidir. Öğretmenler okul içi ve okul dışında gerçekleşen olaylardan yararlanarak öğrencileri sık sık gerçek yaşam problemleri ile ve çelişkili durumlar ile karşı karşıya getirmeli ve öğrencilerin karşı karşıya kaldıkları bu problemler üzerinde yansıtıcı düşünmelerine olanak sağlamalıdır (MEB, 2005).

Öğretmenler tarafından planlar hazırlanırken gözden kaçırılmaması gereken bir başka husus da öğrencilerin sahip oldukları bireysel farklılıklarıdır. Öğrencilerin içinde bulundukları çevre ve kalıtım özellikleri birbirinin aynısı olmadığından dolayı tüm öğrenciler birbirinden farklıdır. Bundan dolayı bireysel farklılıklara sahip olan öğrencilerin öğrenme stilleri ile birbirlerinden farklı olur. Öğretmenler planlamalarını

yaparken bu farklılıkları da göz önünde bulundurmalarıdır. Ayrıca öğrencilerin sosyal, duyuşsal, bilişsel, psikomotor ve fiziksel gelişimleri değişip geliştiği için her girişim safhasında birbirinden farklı olarak ilgi, ihtiyaç ve özelliklere sahiptir. Bu gelişim özellikleri göz önünde bulundurarak öğretim planlaması yapan bir öğretmen sosyal bilgiler dersinin hedeflerine ulaşmasını kolaylaştırır (Tanrıöğen, 2005).

Öğrencilere kazandırılması hedeflenen davranışların kazandırılmasında süre faktörü de önemlidir. Örnek verilecek olursa 4 ders saatinde kazandırılması uygun olan bir davranışın daha uzun veya daha kısa bir süre içerisinde kazandırılmaya çalışılması dersin etkililiğini ve verimliliğini olumsuz yönde etkileyecektir (Sönmez, 2007).

Belirlenen süreler kazandırılması amaçlanan davranışların düzeyine, sayısına ve öğrencilerin öğrenme hızlarına göre farklılık gösterebilir. Bunun yanında bazı öğrenme alanlarının yakından uzağa ilkesine göre işlenmesi doğru olacaktır. Ayrıca derslerin başlama ve bitiş saatleri köy, kasaba ve şehirlerin sahip olduğu özellikleri göre düzenlenebilir (Sönmez, 2007).

Öğretim planı hazırlanırken konunun sahip olduğu özellikler de dikkate alınmalıdır. Çünkü sosyal bilgiler dersinin güncel olaylar ve gündelik hayatla ilişkilendirilmesi öğrencilerin sosyal bilgiler dersine olan ilgisinin de arttırır. Bundan dolayı öğretmenler planlarını yaparlarken günlük yaşamdaki olayları ve güncel olayları ders planındaki örneklerine dahil etmelidirler (Tanrıöğen, 2005).

Seçilecek örnekler davranış oluşmasına yetecek sayıda ve mümkün olduğu kadar öğrencilerin yakın çevrelerinden seçilmelidir (Yaşar, 2009).

Planlamanın etkili bir şekilde yapılması ve uygulanmasındaki diğer bir önemli faktör ise öğrenci grubunun büyüklüğüdür. Çağdaş öğretim yöntemlerinin daha sağlıklı bir biçimde uygulanabilmesi için sınıfta yer alan öğrenci sayısı mümkün olduğu kadar az olmalıdır. 10-15 kişinin yer aldığı bir sınıfta gözlem ve örnek olay incelemesi gibi yöntemler daha kolay uygulanabilirken diğer öğretim yöntemleri kalabalık sınıflarda etkili bir biçimde uygulanması zor olacaktır (Küçükahmet, 2002).

Bundan dolayı öğretim planları hazırlanırken öğrenci sayıları da göz önünde bulundurulmalıdır.

7.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÇEVRE OLANAKLARINDAN YARARLANMAYA İLİŞKİN GERÇEKLEŞTİRİLEN ETKİNLİK TÜRLERİ

Sosyal bilgiler dersi içeriğinde bulunan ünitelerde öğretmenlerin yaşadıkları çevrede mevcut olan hakları kullanabilmeleri için dökümanlar, olay, kişi ve kurumlar gibi kaynakları sistemli ve etkili bir biçimde kullanabilmeleri gerekir. Bunlar toplumun ihtiyaç duyduğu, kendilerini yaşadığı topluma ait gören, eleştirel düşünen, girişken, duyarlı, çevresinde etkileşim içerisinde olduğu insanlara karşı duyarlı olan bireyler yetiştirilmesinde olumlu katkılar sağlayacaktır. Planlanan bu etkinliklerle öğrenciler doğru bilgiye ulaşma yollarını öğrenen ve kaynağından bilgi edinebilen bireyler haline geleceklerdir (Selanik Ay, 2010).

Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi çerçevesinde çevre olanaklarından yararlanarak gerçekleştirilmesi mümkün olan etkinlikler şu şekilde sıralanabilir;

7.3.1. Gezi gözlem etkinlikleri

Gezi faaliyeti, öğrencilerin içinde bulundukları çevreyi tanımaları ve edindikleri bilgiler ile gerçek yaşam arasında ilişki kurmalarına olanak sağlayan ve onları bilginin ana kaynağına götüren bir faaliyettir. Gözlem ise dersin öğrenciye kazandırmak istediği kazanımlar doğrultusunda mesken veya olayın özelliklerini belirlemek maksadıyla planlı ve dikkatli bir şekilde incelenmesidir. Dolayısıyla gözlem ve gezi yöntemleri birbiri içine geçen bütünleşmiş bir yapıdır. Bundan dolayı belirli bir amaç doğrultusunda gözlem yapılması için düzenlenen geziler, gezi ve gözlem yöntemi olarak anılır (Çetinkuş ve Karatekin, 2010).

Bu yöntem olayların gerçekleştiği ya da sürdüğü mekanlara giderek, gözlem yaparak, değerlendirmelerde bulunmak ve olaylar arasındaki ilişkiyi tespit etmeye yarar. Sınıf içi sınırlarını aşan bir alanda öğrenmeye konu teşkil eden bir nesne veya durumu ilk elden deneyimlemek (Garipağaoğlu, 2001; Aytaç, 2014) anlamında kullanılan gezi ve gözlem yöntemi eğitimin hemen her alanında önemli bir role sahiptir.

Gezi ve gözlem yöntemi coğrafi mekanlar ve tarihi mekanlara gidilerek yapılabilir. Bunun yanında araştırma ve inceleme amaçlı geziler dışında, elektronik ortamda yapılabilecek sanal geziler bu yöntem kapsamında değerlendirilebilir. Coğrafi mekan gezilerinde öğrencilere mekansal düşünme becerisi kazandırılabilir.

Mekansal düşünme becerisi boyutlarından olan karşılaştırma ile öğrenciler bir mekanla diğer bir mekanı yağış miktarları, gelir düzeyleri ve başka açılardan kıyas edebilirler. Yine bir bölgenin başka bir bölge üzerindeki etkilerini fark edebilirler. Benzer ya da aynı özelliklere sahip ve birbirleriyle ilişkisi olan yerlerin bölge olarak adlandırıldığını ve bu bölgelerin iklim özellikleri gibi benzer yönlerinin olduğunu fark ederek bölge kavramının oluşmasını sağlar. Mekansal değişimin diğer bir boyutu olan ve bir yerden diğerine geçerken gösterilen değişim derecesi olan geçiş boyutunu da öğrenciler coğrafi mekanları yapılan geziler sayesinde öğrenebilirler. Yine bu geziler sayesinde son boyut olan benzetme boyutunu da öğrenciler kazanabilirler. Benzetme boyutunda benzer konumlarından dolayı farklı yerlerin benzer şartlara sahip olduğunu öğrenirler (Uğurlu ve Aladağ, 2015).

Coğrafi mekanlara yapılan gezi ve gözlemle öğrencilerde doğa sevgisi, doğal çevreye duyarlılık, çalışkanlık, sorumluluk ve vatanseverlik gibi değerlerin yanında mekanı algılama, gözlem, istatistiki verileri okuma, harita okuma, atlas okuma, girişimcilik ve grafik hazırlama gibi beceriler kazandırılır. Tarihi mekanlara yapılacak geziler; müzeler, önemli şahısların evleri, antik kalıntılar, şehitlikler, anıtlar, türbeler, mezarlar, medreseler, külliyeler, kervansaraylar, han, hamam, çiftlikler, konaklar, yalılar, tarihi köyler, fabrikalar, caddeler, savaş alanları ve ulusal parklar sayılabilir. Tarihsel mekanların gezilmesi ile öğrencilerde değişimi anlama, süreklilik, geçmiş ile günümüz arasında bağlantı kurma, kanıt temelli çıkarımlarda bulunma, tarihsel empati kurma gibi becerilerin gelişmesinde katkıda bulunur. Diğer taraftan tarihi mekanlar öğrencilerin anlamlı öğrenmesine ve öğrendiklerini pekiştirmelerine olanak sağlar (Meydan ve Akkuş, 2014).

Araştırma inceleme gezileri ile öğrencilerin toplumsal işler ile ilgili bilgi edinmelerini ve toplumsal süreç içerisinde deneyimde bulunmalarını sağlar. Öğrenciler yaptıkları geziler sayesinde soyut olan kavramları somutlaştırma imkânına sahip olurlar. Araştırma inceleme gezilerinde öğrenciler özel veya resmi kurum ve kuruluşlarında gezerek, burada yaşanan problemleri, beklentileri ve hizmetleri inceleme fırsatına sahip olurlar (Keçe, 2015).

Araştırma inceleme gezileri ile öğrenciler kanıt tanıma ve kullanma, mekanı algılama, grafik tablo ve diyagram okuma, sebep-sonuç ilişkisi kurma, karar verme,

basit istatistik verileri okuma, sosyal katılım, basılı ve görsel kaynakları değerlendirme, girişimcilik ve karar verme becerilerinin yanında adil olma, sorumluluk, istiklal marşına ve bayrağa saygılı olma, dayanışma, çalışkanlık, bağımsızlık, yardımseverlik, temizlik, sağlıklı olmaya önem verme, doğa sevgisi, duygu ve düşüncelere saygılı ve hoşgörülü olmak gibi değerleri kazanırlar (Yalçinkaya, 2015).

Sanal geziler gelişen teknolojinin sunduğu gezi türlerinden birisidir. Bu geziler ile öğrencilerin gitmeye imkanları olmadığı mekanlara gitme fırsatı tanınmış olur. Örneğin İstanbul'da yaşayan bir öğrencinin tüm sınıf arkadaşlarıyla aynı gün içerisinde hem İzmir'de hem de Antalya'da yer alan tarihi bir mekanı gitmesi fiziki olarak mümkün değilken teknoloji vasıtası ile hazırlanan sanal gezi ortamları ile öğrenciler bir ders saati içerisinde oturdukları yerden birçok tarihi mekanı görme şansına sahip olurlar. Sanal geziler ile öğrenciler olgu ve düşünceleri ayırt etme, tarihsel olgular ve yorumları ayırt etme, kalıp yargıları fark etme, karar verme, kronolojiyi anlama gibi becerilerin yanında barış, adil olma, bilimsellik, estetik, doğal çevreye duyarlılık gibi değerleri kazanırlar.

7.3.2. Araştırma Yoluyla Öğretme Etkinlikleri

Bu öğrenme etkinliklerinde öğretmenler öğrencilerin ilgisini çekebilecek problemleri bulur ve bu problemleri incelemesini ister.

Açıkgöz (2004) bu araştırma konuları bir problemin çözümüne yönelik olabileceği gibi herhangi bir olay ya da durumun başka olay ve durumlar üzerindeki etkileri neden ve sonuçlarını da içerebileceğini ifade eder. Bu etkinliklerde öğrenciler bilimsel araştırmalar için takip edilen yolları daha basit bir düzeyde uygular ve konuyu araştırırlar. Örnek verilecek olursa; öğrencilerin yakın bir geçmişte yaşadıkları bir felaket ve bu felaketin sonucunda ortaya çıkan mal ve can kaybı bir araştırma konusunun çıkışı olabilir. Bu araştırma kapsamında öğretmen meydana gelen mal ve can kaybının sebeplerini öğrencilerin kavrayabilmesi için öncelikle konu ile ilgili basında yer alan bu felaketi takip etmelerini isteyebilir ve konu ile ilgili bir sonraki derste öğrencilerle bir tartışma ortamı yaratabilir. Daha sonraki aşamada olayın neden ve sonuçlarını öğrencilerden hipotez olarak sunmasını ister. Öğrencilerden gelen farklı bakış açıları sonucunda oluşan hipotezlerin doğruluk ve

yanlışığı üzerinde konuşmaya başlamadan önce öğrencilerin gözlem yapabilmesi için felaket bölgesine götürülerek felakete maruz kalan vatandaşlar ve yetkililer ile görüşme yaptırılabilir. Öğrencilerin yapmış olduğı görüşmeler ve gözlemler sonucunda elde ettikleri verileri analiz ederek sınıfta paylaşması istenebilir. Benzer bir felaket durumunun tekrar meydana gelmemesi için, içinde bulundukları çevre ile ilgili ne tür önlemler alınabileceğı ve ne tür düzenlemelerin yapılması gerektiğı ile ilgili önerilerde bulunurlar (Can, 2011).

7.3.3. Kaynak Kişilerden Yararlanma Etkinlikleri

Toplumdaki en önemli kaynak o toplumda yaşayan kişilerdir. Sosyal bilgiler dersi kapsamında toplumu oluşturan kişilerin birçoğı kaynak olarak kullanılabilir. Müzisyen, yazar, mimar, ressam, çiftçi ve avukat gibi mesleklere sahip olan kişiler konu alanı uzmanları ve yerleşim yerindeki en yaşlı olan kişiler kaynak kişi olarak kullanılabilir. Bu kaynak kişiler sınıfa davet edilebileceğı gibi öğrenciler tarafından da ziyaret edilebilir (Sarı, 2006).

Sosyal bilgiler dersi kapsamında bu kaynak kişilerden yararlanılması öğrencilerin doğru bilgiye nasıl ulaşması gerektiğini öğrenmelerini sağlanması ve içinde bulundukları topluma karşı duyarlı ve farkında olarak yetişmeleri açısından önem taşır. Bunun yanında öğrenciler bu sayede okulda öğrendikleri yeni bilgileri anlamlandırma imkanı bulurlar. Ayrıca merak ettikleri konuları doğrudan ilgisine sorarak konu hakkında bilgi edinebilirler. Bu uygulamada dikkat edilmesi gereken bir husus konu ile ilgili görüşülecek kaynak kişinin daha önceden bilgilendirilmesidir. Kaynak kişi sınıfa davet edilecekse öğrencilerin gelecek kişi ile ilgili daha önceden bilgilendirilmesi ve çocuklara hangi konu ile ilgili bilgi vereceğı hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar (Selanik Ay, 2010).

Bu teknikle öğrenciler farklı meslek grupları ve farklı yaşlardan bireylerle görüşerek bilişsel davranışlar yanında duyuşsal davranışlar da kazanırlar. Farklı kişiler meslek ve yaş grubundan olan bireylerle görüşmek öğrencilerin daha uyumlu ve dengeli ilişki kurabilme yeteneklerini geliştirir (Can, 2011).

7.3.4. Yazma Etkinlikleri

Sosyal bilgiler dersinin içeriğine bağılı olacak bir şekilde yazma ve planlama son derece önemlidir. Yazma etkinlikleri öğrencilerin yazma becerilerini geliştirirken düşünme becerilerini de geliştirir ve öğrenmeyi sağlar (Can, 2011).

Öğrencilerle yazma etkinliklerinin yapılabilmesi için öğrencileri sınıf dışına çıkarmak gerekir. Bu bağlamda amaçlı bir biçimde gezen öğrenciler içinde bulundukları çevreye fark edecek ve duyu organlarını etkili biçimde kullanmalarını sağlayacaktır. Bu gezilerden sonra öğretmen öğrencilerden gezi esnasında karşılaştıkları varlıklar ile ilgili öykü veya şiir yazmalarını isteyebilir. Böylelikle öğrenciler çevresinde birbirlerinden farklı ve bağımsız olan varlıkları düşünür. Ayrıca bu varlıklar arasında bir bağ kurma durumunda kalacaklardır. Yazma etkinliklerinin uygulanması aşamasında öğrencilerin gözlemleri düşünceleri ve duygularına yardımcı olan etmenler yaptığı ve yaşadıklarıdır. Bundan dolayı öğrencilerin yaşadığı yerleri tanıma etkinlikleri, tören ve bayram izlenimleri, gezi, anı ve çevre problemleri gibi olaylar ile ilgili yazma etkinliklerini yapması onların kendilerini ifade etmelerine yardımcı olur (Tuncer, 2009).

7.3.5. Rol Oynama Drama Ve Benzetim Etkinlikleri

Sosyal bilgiler dersi öğrencilere kültürel ve toplumsal değerleri aktarma açısından önemli bir işleve sahiptir. Bu ders kapsamında ve bu işler doğrultusunda öğrencilere toplumsal problemlerin tanıtılması ve problemleri çözüm aranması yanında topluma faydalı birer insan olarak yetiştirilmesi açısından önemli bir role sahiptir. Ayrıca öğrencilerin okul ile yaşam arasında bir ilişki kurmalarını sağlar. Sosyal bilgiler dersi amacına uygun olarak bu dersin işlenmesi öğrencilerin toplumsal yaşama ve yakın çevrelerine uyumlarını kolaylaştıracaktır. Bunun yanında öğrenciler bireylerin hem doğa hem de doğayı şekillendiren insanların niteliklerini, toplumsal kurumları ve bu kurumların sahip olduğu işlevleri öğrenip olması muhtemel toplumsal problemlere karşı öğrendiklerini işe koşması ve yeni davranışlar geliştirmesinde etkili olur. Sosyal bilgiler dersi temaları içinde bulunan sosyal gruplar, resmi kurumlar, sosyal örgütler içeriklerine uygun bir biçimde canlandırmalar, öğrencilerin çevre ile ilgili meselelerde masal ve öykü gibi kurgulamalarla yaratıcı drama etkinlikleri işe koşulabilir. Böylelikle öğrencilerin

hem sürece aktif olarak katılımları hem de yaparak yaşayarak öğrenmeleri sağlanabilir. Bu şekilde öğrenmelerin daha kalıcı hale gelmesi sağlanabilir (Aykaç ve Adıgüzel, 2011).

7.3.6. Proje Tabanlı Öğrenme Etkinlikleri

İlköğretim çağı dönemleri öğrencilerin yakın çevrelerini ve çevrelerinde meydana gelen yaşantıları araştırmak suretiyle gözlem yapma ve öğrenme becerilerinin geliştirilebilmesi için uygun bir dönemdir. Bu dönemde yapılan proje çalışmalarının desteklenmesi ve öğretim programlarının zenginleştirilmesi için proje çalışmalarının öğretme öğrenme süreci içerisinde yer alması önemlidir (Can, 2011).

Proje çalışmalarının ilk aşaması proje konusunu seçilmesidir. Öğretmenler proje çalışmalarında öğrencilerin ortak bilgi ve deneyimlerinden hareketle günlük yaşamları ile ilişki kurulabilecek konuların seçiminde öğrencilere yardımcı olmalıdır. Konular somut, öğrencilerin kendi başlarına araştırma ve gözlem yapmalarına uygun ve gerçek deneyimler edilmelerine imkan sağlamalıdır. Proje konuları toplumun yapısı ve sosyal bilgiler öğretim programının hem genel hem de özel hedefleri ile bağlantılı olmalıdır. Öğrenciler tarafından yapılan proje gerek aileler gerek yöneticiler gerekse de toplumun diğer fertleri tarafından desteklenebilir (Can, 2011).

7.3.7. Anlatma Ve Soru Sorma Etkinlikleri

Geleneksel anlamda yapılan öğretim anlayışında öğretmenlerin en çok kullandıkları yöntem düz anlatım yöntemidir. Bu yöntemle Bloom taksonomisinin, bilişsel alanın, bilgi, duyuşsal alan basamaklarının, alma ve tepkide bulunma davranışları yanında devinişsel alanın uyarılma basamağında yer alan bir takım davranışlar kazandırılabilirken üst düzey düşünme becerileri gerektiren hedef ve davranışlar kazandırılmayabilir. Öğrencilere düz anlatım yöntemi ile istendik davranışların kazandırılabilmesi için öğretmenlerin farklı öğretme tekniklerine ve konuşma türlerine başvurması gerekir. Çevreyi koruma konusuna ilişkin hedeflenen davranışların öğrencilere kazandırılabilmesi amacıyla öğretmen konuşma türlerinden birisi olan panel için bir grup öğrenciye konu ile ilgili ödev verebilir. Öğrenciler verilen bu ödevleri yaptıktan sonra belirlenen zamanda sınıfta toplanarak grup başkanlarını seçer arkadaşlarına çevreyi koruma ile ilgili sunum yapabilirler. Yapılan sunum sonrasında arkadaşlarından çevreyi koruma ile ilgili sorular sormalarını

isteyebilir. Okulun yakın çevresinde, çevreyi koruma konusu ile ilgili uzmanların yer alması durumunda bu uzmanlar sınıfa davet edilebilir. Panel tekniği ile sınıfa davet edilen uzmanların çevreyi koruma konusu ile ilgili duygu ve düşüncelerinin aktarılması istenebilir. Panel dışında diyalog yöntemi ile de öğrencilere bu kazanımlar kazandırılabilir. Örnek verilecek olursa; mahalle muhtarının görev ve yetkileri konusunda yer alan kazanımların öğrenciye kazandırılabilmesi için köy muhtarı ve köylüyü temsil etme yeteneğine sahip olacak 2 öğrenci seçilebilir. Bu öğrencilerin kendi aralarında muhtarların göreve yetkilerini sorarak diyalog başlatılabilir ve bu diyalog sonraki aşamalarda sorulacak uygun sorularla muhtarların görev ve yetkileri hakkında sınıfın bilgi sahibi olması sağlanabilir (Can, 2011).

7.3.8. Sergi Etkinlikleri

Sergi etkinliği görme yoluyla öğrenmeyi sağlayan bir öğretim tekniğidir.

Öğrencilerin aktif katılımını ve yaratıcılık yeteneğini geliştirir. Bu etkinlik kültürel ve toplumsal ürünlerin sunulduğu yerlere gidilerek düzenlenebilir (Can, 2011).

7.4. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÇEVRE OLANAKLARINDAN YARARLANMAYA İLİŞKİN KULLANILAN ARAÇ-GEREÇLER

Öğretim ortamında etkili bir iletişim sağlanabilmesi için belirlenen hedef davranışları kazandırmak amacıyla öğretmenler öğrencilerin hazırbulunuşluklarına ve konunun özelliğine uygun olarak ders araç gereçlerini kullanmalıdır (Sönmez, 2007).

Bu araçlardan bazıları etkili öğrenmenin gerçekleştirilebilmesinde önemli bir yere sahiptir. Öğretim araç gereçleri sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan birçok soyut kavramın öğrenciler tarafından somutlaştırılmasında önemli rol oynar (Yaşar ve Gültekin, 2009).

Sosyal bilgiler dersi kapsamında kaynak kişiler, gazete, güncel olay ve problemler, ders kitapları, internet, bilgisayar, video, televizyon, radyo, tepegöz, grafikler, haritalar, tarih şeridi, zaman şeridi, posterler, afişler, levhalar ve resimler gibi kullanılabilecek birçok araç gereç vardır. Bu araç gereçlerden en sık kullanılanları posterler, afişler, levhalar ve resimlerdir. Sık kullanılan bu araç

gereçler konunun öğrencilerin ilgisini çekmek maksadıyla kullanılabilir. Örneğin resimler, günlük sorunların değerlendirilmesinde, toplumsal kuralların anlatılmasında, trafik kuralları ile ilgili konularda, kültürel etkinliklerin anlatılmasında, turizm hareketleri ve doğal afet gibi konuların anlatılmasında kullanılabilir (Yaşar ve Gültekin, 2009).

Ders araç gereçlerinden yararlanılarak grafik oluşturma etkinlikleri sınıf içerisinde kullanılabilir. Yakın çevrelerinde öğrencilerin basit taramaları yapması sağlanarak grafik oluşturma etkinliği için sağlıklı veriler toplanması sağlanabilir. Öğrencilerden küçük gruplar oluşturularak bu grupların okul ziyaretine gelen kişileri gözlemesi ve bu kişilerin yaş, meslek gibi demografik özellikleri gibi verileri olması sağlanarak bu verilerin grafik üzerinde gösterilmesi ile bu etkinlik gerçekleştirilebilir. Başka bir grafik oluşturma etkinliğinde öğrencilerden çevrelerinde bulunan herhangi bir işletmeye gezi düzenlenebilir. Bu gezi esnasında işletmenin kuruluş tarihi, çalışan sayısı, yıllara göre üretim miktarı ve ürettiği ürün çeşitleri gibi bilgileri bir veri olarak toplamalarına sağlayabilir. Daha sonra öğrencilerden topladıkları bu verileri bir grafik olarak sunmaları istenebilir (Yaşar ve Gültekin, 2009).

Bu ders kapsamında öğrencilerin gazete ve dergi gibi süreli yayınlardan faydalanması sağlanabilir. Dersin içeriğinde bulunan konular ile gazetede yer alan günlük haberler ile ilişkilendiren bir öğretmenin gündemde yer alan olayları sınıf ortamına taşıması öğrencilerin güdülenmesini sağlayabilir (Can, 2011).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin çevre olanaklarından yararlanabilme düzeylerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma tarama modelinde desenlenmiştir. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlamaktadır. Bu modelde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne var olduğu biçimiyle tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme çabası içine girilmez (Karasar, 2009, s. 77).

Fraenkel ve Wallen'e (2006) göre tarama araştırmalarında genellikle geniş bir kitleden araştırmacı tarafından belirlenen cevap seçenekleri kullanılarak bilgi toplanır. Bu bilgi toplama işlemi esnasında katılımcının görüşünü yansıtmaması ya da katılımcının görüşünü kendisine yakın olan bir görüşle belirtmesi sağlanarak katılımcının yönlendirilme olasılığı vardır. Tarama araştırmalarında araştırmacılar daha çok görüşlerin ve özelliklerin neden kaynaklandığından çok örneklemdeki bireyler açısından nasıl dağıldığıyla ilgilenirler (Aktaran: Büyüköztürk ve diğerleri, 2009, s. 232). Ancak bu durum tarama araştırmalarıyla hipotez test edilemeyeceği ya da kuram geliştirilemeyeceği anlamına gelmez. Özellikle nitel veri toplama yöntemlerinin kullanılmasıyla birlikte katılımcılardan konuyla ilgili derinlemesine bilginin alınabildiği tarama araştırmalarının sonuçları kuramların oluşturulmasında yararlı olabilir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2009, s. 232).

2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, 2018-2019 eğitim öğretim yılı Mersin ili Tarsus ilçesinde görev yapan ilköğretim öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklemi ise 194 tanesi kadın, 155 tanesi ise erkek, % 42,3'ünü 41-50 yaş arasındaki öğretmenleri, % 31,5'ini 31-40 yaş arasındaki öğretmenler, % 16,9'unu 51-60 yaş üzerindeki öğretmenler % 6,3'ünü 20-30 yaş arasındaki öğretmenler ve % 2,9'ünü 61 yaş ve üzerindeki öğretmenler, % 44,4'ü öğretmenlik mesleğinde 21 yıl ve üzeri olan öğretmenler, % 22,1'ini 11-15 yıl arasında öğretmenlik tecrübesine sahip olan öğretmenler, % 21,8'ini mesleki kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenler, % 6,9'unu 6-10 yıl arasındaki öğretmenler ve % 4,9'unu ise mesleklerinde 1-5 yıl arası öğretmenlik tecrübesine sahip olan öğretmenler, % 27,8'i 3. sınıf düzeyinde, % 25,2'si 2. sınıf düzeyinde, % 23,8'i 4. sınıf düzeyinde ve son olarak % 23,2'si ise 1. sınıf düzeyinde olan öğrencilere öğretim yapan, % 21,8'i bulundukları ilçe veya ilde 21 yıl ve üzeri süreden beri görev yapmaktadır. % 21,5'i 6-10 yıl arasında, % 20,9'u 16-20 yıl arasında, % 19,2'si 11-15 yıl arasında ve % 16,6'sı da bulundukları ilçe veya illerde 1-5 yıl arası görev yapan toplam 349 öğretmen oluşturmaktadır.

3. VERİ TOPLAMA ARACI

Bu araştırmada, öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanma düzeylerini belirlemek için Derya Can tarafından geliştirilen *Öğretmenlerin Çevre Olanaklarından Yararlanabilme Düzeylerini Belirleme Anketi* kullanılmıştır. Anket ile ilgili gerekli izinler alınmış ve izin belgesi Ekler bölümünde paylaşılmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmenlerin cinsiyetleri, yaş aralığı, mesleki tecrübeleri, okutmakta olduğu sınıf düzeyleri ve bulunduğu yerleşim yerinde öğretmenlik yaptığı süre yer almaktadır. 2. Bölümünde ise öğretmenlerin yaşadıkları çevreyi öğrenme nedenleri ve bu konuda yaptıkları uygulamalar ile ilgili 67 maddeden oluşan anket soruları yöneltilmiştir.

4. VERİLERİN ANALİZİ

Veriler öğretmenlerin verdikleri cevaplardan sonra istatistiksel analizlere göre yorumlanmıştır. KMO değeri 0,878 olarak çıkmış ve bu da araştırma için kullanılan örneklem sayısının yeterliliğini ve ölçeğin ölçüt geçerliliğinin oldukça iyi olduğunu

göstermektedir. Ölçekte bulunan toplam 67 maddenin güvenirlik katsayısı 0,923 olarak bulunmuş ve bulunan bu değere bakıldığında ölçeğin güvenirliği yüksek derecede güvenilir olduğu ifade edilebilir.

Sınıf öğretmenlerin çevre olanaklarından yararlanabilme düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi, yaş, mezuniyet durumu, okutmakta olduğu sınıf, bulunduğu ilde (ilçeler dahil) öğretmenlik yaptığı süre değişkenleri açısından yapılan karşılaştırmalarda tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Farklılığın belirlendiği durumlarda da, farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini ortaya koymak için scheffe testi uygulanmıştır. Scheffe testi sonucunda grup puan ortalamaları için descriptives değerlerine bakılmış ve puanlara göre yorum yapılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRETMENLERLE İLGİLİ DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlerle ilgili demografik özelliklere yer verilmiştir.

Tablo 8. Demografik Özellikler Tablosu

Değişken	Kategori	N	%
Cinsiyet	Kadın	194	55,6
	Erkek	155	44,4
Yaş	20-30 yaş	22	6,3
	31-40 yaş	110	31,5
	41-50 yaş	148	42,4
	51-60 yaş	59	16,9
	61 yaş ve üzeri	10	2,9
Meslek Yılı	1-5 yıl	17	4,9
	6-10 yıl	24	6,9
	11-15 yıl	77	22,1
	16-20 yıl	76	21,8
	21 yıl ve üzeri	155	44,4
Sınıf Düzeyi	1. Sınıf	81	23,2
	2. Sınıf	88	25,2
	3. Sınıf	97	27,8
	4. Sınıf	83	23,8
Çalışma Süresi (İl, İlçe)	1-5 yıl	58	16,6
	6-10 yıl	75	21,5
	11-15 yıl	67	19,2
	16-20 yıl	73	20,9

	21 yıl ve üzeri	76	21,8
Toplam		349	100

Yukarıdaki tabloda araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlere göre dağılımları verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 194 tanesi (%55,6) kadın, 155 tanesi (%44,4) ise erkek öğretmenlerdir.

Araştırmaya katılan toplam 349 öğretmenin % 42,3'ünü 41-50 yaş arasındaki öğretmenleri, % 31,5'ini 31-40 yaş arasındaki öğretmenler, % 16,9'unu 51-60 yaş üzerindeki öğretmenler % 6,3'ünü 20-30 yaş arasındaki öğretmenler ve % 2,9'ünü 61 yaş ve üzerindeki öğretmenler oluşturmaktadır.

Tabloda araştırmaya katılan öğretmenlerin meslekteki kıdemleri yer almaktadır. Tabloya göre araştırmaya katılan öğretmenlerin % 44,4'ü öğretmenlik mesleğinde 21 yıl ve üzeri olan öğretmenler, % 22,1'ini 11-15 yıl arasında öğretmenlik tecrübesine sahip olan öğretmenler, % 21,8'ini mesleki kıdemi 16-20 yıl arasında olan öğretmenler, % 6,9'unu 6-10 yıl arasındaki öğretmenler ve % 4,9'unu ise mesleklerinde 1-5 yıl arası öğretmenlik tecrübesine sahip olan öğretmenler oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kaçınıcı sınıfları okuttuğuna ilişkin frekans tablosu tablo 8'de gösterilmektedir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin % 27,8'i 3. sınıf düzeyinde, % 25,2'si 2. sınıf düzeyinde, % 23,8'i 4. sınıf düzeyinde ve son olarak % 23,2'si ise 1. sınıf düzeyinde olan öğrencilere öğretim yapmaktadır.

Tabloda sınıf öğretmenlerinin bulundukları ilçeler veya ilde görev yaptıkları sürelerle ilişkin frekans tablosu verilmektedir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin % 21,8'i bulundukları ilçe veya ilde 21 yıl ve üzeri süreden beri görev yapmaktadır. % 21,5'i 6-10 yıl arasında, % 20,9'u 16-20 yıl arasında, % 19,2'si 11-15 yıl arasında ve % 16,6'sı da bulundukları ilçe veya illerde 1-5 yıl arası görev yapmaktadır.

2. MADDELERİN ANALİZLERİ

Bu kısımda analizlere yer verilmiştir.

Tablo 9. Güvenirlik Katsayısı ve KMO Testi Sonuçları Tablosu

Bartlett's Test of Sphericity	Ki-Kare	13415,9
	df	2211
	p	0
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0,878
Cronbach's Alpha		0,923

Tablo 9'da kullanılan ölçüte ilişkin güvenirlik katsayısı verilmiştir. Ölçekte bulunan toplam 67 maddenin güvenirlik katsayısı 0,923 olarak bulunmuş ve bulunan bu değere bakıldığında ölçeğin güvenirliği yüksek derecede güvenilir olduğu ifade edilebilir.

Tablo 9'da KMO ve Bartlett's testi sonuçları yer almaktadır. KMO değeri 0,878 olarak çıkmış ve bu da araştırma için kullanılan örneklem sayısının yeterliliğini göstermektedir.

2.1. YAŞADIĞI ÇEVREYİ ÖĞRENMEYE ÇALIŞMASININ NEDENLERİNE İLİŞKİN VERİLEN MADDELERİN ANALİZLERİ (1-6. MADDELER)

Bu bölümde, çalışmaya katılanlara yaşadığınız çevreyi öğrenmeye çalışmanızın nedenlerine ilişkin verilen aşağıda verilen maddelere katılıp katılmadığı sorulmuş ve verilen cevapların analizlerine yer verilmiştir.

Madde 1: Birey olarak yaşadığım çevreyi merak ettiğim için

Madde 2: Öğretmen olarak yaşadığım çevreyi tanıma ihtiyacı duyduğum için

Madde 3: Öğrencilerime yaşadıkları çevreyidaha iyi tanıtabilmek için

Madde 4: Öğrencilerimi çevreye daha duyarlı hale getirebilmek için

Madde 5: Yaşadığım çevrede ailemledaha iyi vakit geçirebilmek için

Madde 6: Derslerde yaşadığım çevrenin olanaklarından daha iyi yararlanabilmek için

Tablo 10. Cinsiyet Değişkeni T Testi

			N	ort.	s	sd	t	p
Madde 1	Cinsiyet	Kadın	194	4,3969	,82210	347	,529	,597

		Erkek	155	4,3484	,88709			
Madde 2	Cinsiyet	Kadın	194	4,3918	,80229	347	,638	,524
		Erkek	155	4,3355	,83958			
Madde 3	Cinsiyet	Kadın	194	4,3454	,82657	347	,602	,547
		Erkek	155	4,2903	,87511			
Madde 4	Cinsiyet	Kadın	194	4,3969	,86509	347	,806	,421
		Erkek	155	4,3226	,84466			
Madde 5	Cinsiyet	Kadın	194	4,2062	,85701	347	-,003	,998
		Erkek	155	4,2065	,90952			
Madde 6	Cinsiyet	Kadın	194	4,4278	,76683	347	,908	,364
		Erkek	155	4,3484	,86485			

Tablo 10'da araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşadığı çevreyi öğrenmeye çalışma nedenlerine ilişkin 6 maddenin yer aldığı sorular yöneltilmiş ve bu soruların sonucunda cinsiyetin etkili olup olmadığı sonucu T testi ile analiz edilmiştir. Yapılan bu analizler sonucunda araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşadığı çevreyi öğrenmeye ilişkin cinsiyet değişkeninde anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 11.Yaş Değişkeni ANOVA Tablosu

		Sum of Squares	Df	kareler ort.	F	p
Madde 1	Gruplar Arası	2,373	4	0,593	0,818	0,514
	Gruplar İçi	249,455	344	0,725		
	Toplam	251,828	348			
Madde 2	Gruplar Arası	4,887	4	1,222	1,842	0,12
	Gruplar İçi	228,168	344	0,663		
	Toplam	233,054	348			
Madde 3	Gruplar Arası	5,286	4	1,321	1,857	0,118
	Gruplar İçi	244,772	344	0,712		
	Toplam	250,057	348			

Madde 4	Gruplar Arası	12,7	4	3,175	4,512	0,001
	Gruplar İçi	242,085	344	0,704		
	Toplam	254,785	348			
Madde 5	Gruplar Arası	8,062	4	2,016	2,656	0,033
	Gruplar İçi	261,084	344	0,759		
	Toplam	269,146	348			
Madde 6	Gruplar Arası	4,593	4	1,148	1,758	0,137
	Gruplar İçi	224,628	344	0,653		
	Toplam	229,221	348			

Tablo 11'de araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşadığı çevreyi öğrenmeye çalışma nedenlerine ilişkin yaş değişkeninin etkili olup olmadığı sonuçları ANOVA testi ile analiz edilmiş ve tablolastırılmıştır. Buna göre tablo incelendiğinde 4. Madde ve 5. maddenin p değeri 0,05 altında çıkmış ve anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğuna ilişkin tablolar aşağıda verilmiştir.

Tablo 12. Madde 4'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	12,700	4	3,175	4,512	,001	20-30 yaş-31-40 yaş, 20-30 yaş-41-50 yaş, 20-30 yaş-51-60 yaş
Grupları içi	242,085	344	,704			
Toplam	254,785	348				

Tablo 12'de 4. madde olan öğrencilerimi çevreye daha duyarlı hale getirebilmek için maddesinin hangi yaş grupları arasında anlamlı farklılık olduğunu gösteren Scheffe testi sonuçlarıdır. Bu tabloya bakıldığında 20-30 yaş ile 31-40 yaş, 41-50 yaş ve 51-60 yaş arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 13. Madde 4'e İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 4	20-30 yaş	3,7273	1,12045
	31-40 yaş	4,4000	,74440
	41-50 yaş	4,4054	,83981
	51-60 yaş	4,5085	,81733

Tablo 13'te verilen Descriptives tablosunda ortalama puanlar incelendiğinde 31-40 yaş, 41-50 yaş ve 51-60 yaş arasında bulunan öğretmenler 20-30 yaş öğretmenlere göre yaşadığı çevreyi öğrenme nedenlerinin öğrencilerini çevreye daha duyarlı hale getirebilmek için olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 14. Madde 5'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	8,062	4	2,016	2,656	,033	20-30 yaş-31-40 yaş, 20-30 yaş-41-50 yaş, 20-30 yaş-51-60 yaş
Gruplariçi	261,084	344	,759			
Toplam	269,146	348				

ANOVA testi sonuçlarına göre anlamlı farklılığın hangi yaş grupları arasında olduğunu bulmak amacıyla Scheffe testi sonuçlarına göre anlamlı farklılığın 20-30 yaş ile 31-40 yaş, 41-50 yaş ve 51-60 yaş arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılıkların hangi yönde olduğu tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15. Madde 5'e İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 5	20-30 yaş	3,6818	,94548
	31-40 yaş	4,3000	,73634

	41-50 yaş	4,1892	,87561
	51-60 yaş	4,3051	1,02140

Ortalama puanlara bakıldığında araştırmaya katılan 51-60 yaş, 41-50 yaş ve 31-40 yaş arasında olan öğretmenlerin çevreyi öğrenme nedenleri 20-30 yaş arasında bulunan öğretmenlere göre yaşadığı çevrede ailesiyle daha iyi vakit geçirmek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 16.Mesleki Kıdem Değişkeni ANOVA Tablosu

		Sum of Squares	Df	kareler ort.	F	p
Madde 1	Gruplar Arası	5,269	4	1,317	1,838	0,121
	Gruplar İçi	246,559	344	0,717		
	Toplam	251,828	348			
Madde 2	Gruplar Arası	8,549	4	2,137	3,275	0,012
	Gruplar İçi	224,506	344	0,653		
	Toplam	233,054	348			
Madde 3	Gruplar Arası	3,742	4	0,935	1,306	0,267
	Gruplar İçi	246,316	344	0,716		
	Toplam	250,057	348			
Madde 4	Gruplar Arası	1,756	4	0,439	0,597	0,665
	Gruplar İçi	253,029	344	0,736		
	Toplam	254,785	348			
Madde 5	Gruplar Arası	3,426	4	0,856	1,109	0,352
	Gruplar İçi	265,72	344	0,772		
	Toplam	269,146	348			
Madde 6	Gruplar Arası	9,666	4	2,416	3,786	0,005
	Gruplar İçi	219,555	344	0,638		
	Toplam	229,221	348			

Tablo 16'da çevreyi öğrenme nedenlerinin mesleki tecrübe ile arasında anlamlı farklılık olup olmadığının bulunmasına ilişkin ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Buna göre 2. madde ve 6. maddelerde anlamlı farklılık olduğu tespit

edilmiş ve bu maddelere ilişkin Scheffe testi sonuçları tablosu ve Descriptives tabloları aşağıda verilmiştir.

Tablo 17. Madde 2'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	8,549	4	2,137	3,275	,012	6-10 yıl- 16-20 yıl
Gruplariçi	224,506	344	,653			
Toplam	233,054	348				

Tablo 17'den anlaşılabacağı üzere 6-10 yıl ve 16-20 yıl arasında mesleki tecrübeye sahip olan öğretmenlerin çevreyi tanıma nedenlerine ilişkin anlamlı farklılık olduğu görülecektir.

Tablo 18. Madde 2'ye İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 2	6-10 yıl	3,8750	1,07592
	11-15 yıl	4,3766	,70783
	16-20 yıl	4,5526	,64072

2. madde olan öğretmen olarak yaşadığım çevreyi tanıma ihtiyacı duyduğum için maddesinin kıdem değişkenine göre ortalama puanlarına bakıldığında 11-15 yıl arasında mesleki tecrübeye sahip olan öğretmenlerin 6-10 yıl arasında mesleki tecrübeye sahip olan öğretmenlere göre çevreyi tanıma nedenlerinin çevreyi tanımaya ihtiyaç duyduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 19. Madde 6 'ya İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	9,666	4	2,416	3,786	,005	1-5 yıl- 21 yıl ve üzeri
Gruplariçi	219,555	344	,638			

Toplam	229,221	348				
---------------	---------	-----	--	--	--	--

Tablo 19 ve 20’de madde 6’ya ilişkin sonuçlara yer verilmiştir. Scheffe testi sonuçlarına göre 1-5 yıl arasındaki öğretmenler ve 21 yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahip olan öğretmenler arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 20. Madde 6’ya ilişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 6	1-5 yıl	3,8235	1,23669
	21 yıl ve üzeri	4,4581	,79966

Buna göre 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip olan öğretmenler 1-5 yıl arası mesleki tecrübeye sahip olan öğretmenlere göre çevre olanaklarından yararlanmak için çevreyi tanıdıkları sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 21. Okutulan Sınıf Değişkeni ANOVA Tablosu

		Sum of Squares	Df	kareler ort.	F	p
Madde 1	Gruplar Arası	3,106	3	1,035	1,436	0,232
	Gruplar İçi	248,723	345	0,721		
	Toplam	251,828	348			
Madde 2	Gruplar Arası	6,228	3	2,076	3,158	0,025
	Gruplar İçi	226,826	345	0,657		
	Toplam	233,054	348			
Madde 3	Gruplar Arası	2,921	3	0,974	1,359	0,255
	Gruplar İçi	247,136	345	0,716		
	Toplam	250,057	348			
Madde 4	Gruplar Arası	5,798	3	1,933	2,678	0,047
	Gruplar İçi	248,987	345	0,722		
	Toplam	254,785	348			
Madde 5	Gruplar Arası	1,689	3	0,563	0,726	0,537
	Gruplar İçi	267,457	345	0,775		

	Toplam	269,146	348			
Madde 6	Gruplar Arası	0,226	3	0,075	0,113	0,952
	Gruplar İçi	228,995	345	0,664		
	Toplam	229,221	348			

Tablo 21’de öğretmenlerin çevreyi tanıma nedenlerinin okuttukları sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin ANOVA sonuçları verilmiştir. Tabloya göre 2. ve 4. maddelerde anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılıkların hangi yönde olduğuna ilişkin Scheffe testi sonuçları tablo 22 ve 23’te verilmiştir.

Tablo 22. Madde 2’ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	6,228	3	2,076	3,158	,025	1 sınıf-2 sınıf
Gruplariçi	226,826	345	,657			
Toplam	233,054	348				

Tablo 22’de 2. maddeye ilişkin Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında 1. sınıf ve 2. sınıfı okutan öğretmenler arasında farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 23. Madde 4’elilişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	5,798	3	1,933	2,678	,047	1 sınıf-2 sınıf
Gruplariçi	248,987	345	,722			
Toplam	254,785	348				

Tablo 23’te 4. maddeye ilişkin Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında yine 1. ve 2. sınıf düzeylerini okutan öğretmenlerin çevreyi tanıma nedenleri arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılıkların hangi yönde olduğuna ilişkin ortalamalar tablo 24’te gösterilmektedir.

Tablo 24. Madde 2 ve Madde 4'e İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 2	1. sınıf	4,1728	,95904
	2. sınıf	4,5000	,66089
Madde 4	1. sınıf	4,1481	,95015
	2. sınıf	4,5114	,67797

Tablo 24'te yer alan ortalama puanlar incelendiğinde 2. sınıfı okutan öğretmenlerin 1. sınıfı okutan öğretmenlere göre çevreyi tanıma nedenlerinin yaşadığı çevreyi tanımaya daha çok ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yine 2. sınıf düzeyinde öğrencileri okutan öğretmenlerin 1. sınıfı okutan öğretmenlere göre yaşadığı çevre olanaklarından daha fazla yararlanmak istedikleri ortaya çıkmıştır.

Tablo 25: İlçede Bulunduğu Yıl Değişkenine Göre ANOVA Tablosu

		Sum of Squares	Df	kareler ort.	F	p
Madde 1	Gruplar Arası	2,005	4	0,501	0,69	0,599
	Gruplar İçi	249,823	344	0,726		
	Toplam	251,828	348			
Madde 2	Gruplar Arası	0,8	4	0,2	0,296	0,88
	Gruplar İçi	232,255	344	0,675		
	Toplam	233,054	348			
Madde 3	Gruplar Arası	2,619	4	0,655	0,91	0,458
	Gruplar İçi	247,439	344	0,719		
	Toplam	250,057	348			
Madde 4	Gruplar Arası	5,539	4	1,385	1,911	0,108
	Gruplar İçi	249,246	344	0,725		
	Toplam	254,785	348			
Madde 5	Gruplar Arası	2,46	4	0,615	0,793	0,53
	Gruplar İçi	266,686	344	0,775		
	Toplam	269,146	348			
Madde 6	Gruplar Arası	3,481	4	0,87	1,326	0,26

	Gruplar İçi	225,739	344	0,656		
	Toplam	229,221	348			

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ilçede veya ilde görev yaptıkları yıl ile çevreyi tanıma nedenleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin ANOVA testi sonuçları tablo 25'te verilmiştir. ANOVA testi sonuçlarına bakıldığında görev yaptıkları yerde çalıştıkları yıl ile çevreyi tanıma nedenleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

2.2. UYGULAMALARI GERÇEKLEŞTİRME DÜZEYLERİNE İLİŞKİN

MADDELERİN ANALİZLERİ (7-13. MADDELER)

Bu bölümde, çalışmaya katılanlara yaşadığınız çevreyi öğrenmeye yönelik olarak aşağıda verilen uygulamaları gerçekleştirme düzeylerine ilişkin verilen aşağıda verilen maddelere katılıp katılmadığı soruşmuş ve verilen cevapların analizlerine yer verilmiştir.

Madde 7: Gidip görmek

Madde 8: Yaşadığım çevreyi tanıtıcı kitaplar okumak

Madde 9: Yerel televizyon kanallarını takip etmek

Madde 10: Yerel gazeteleri takip etmek

Madde 11: Yaşadığım çevreyi tanıtıcı etkinliklere (sempozyum, seminer vb.)katılmak.

Madde 12: Uzun süredir çevrede yaşayan kişilerle sohbet etmek

Madde 13: İnternette araştırma

Tablo 26. Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi Sonuçları

			N	ort.	s	sd	t	p
Madde 7	Cinsiyet	Kadın	194	4,201	0,77245	347	-0,766	0,444
		Erkek	155	4,2645	0,76513			
Madde 8	Cinsiyet	Kadın	194	3,4381	0,98633	347	-1,91	0,057
		Erkek	155	3,6387	0,95946			
Madde 9	Cinsiyet	Kadın	194	2,9536	1,10248	347	-1,449	0,148

		Erkek	155	3,129	1,14931			
Madde 10	Cinsiyet	Kadın	194	2,8351	1,21885	347	-1,893	0,059
		Erkek	155	3,0839	1,22185			
Madde 11	Cinsiyet	Kadın	194	2,933	1,16985	347	-0,856	0,392
		Erkek	155	3,0452	1,27076			
Madde 12	Cinsiyet	Kadın	194	3,6134	0,99221	347	0,175	0,861
		Erkek	155	3,5935	1,12063			
Madde 13	Cinsiyet	Kadın	194	3,9175	1,01461	347	0,236	0,813
		Erkek	155	3,8903	1,13142			

Tablo 26’da yaşadığı çevreyi öğrenmeye yönelik olarak hangi uygulamaları tercih ettiklerine ilişkin cinsiyet değişkeninde anlamlı farklılık olup olmadığı T testi sonuçları verilmiştir. Yapılan T testine göre çevreye yönelik uygulamaları gerçekleştirme ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 27. Yaş Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	Df	kareler ort.	F	p
Madde 7	Gruplar Arası	1,529	4	0,382	0,644	0,631
	Gruplar İçi	204,133	344	0,593		
	Toplam	205,662	348			
Madde 8	Gruplar Arası	18,974	4	4,744	5,196	0
	Gruplar İçi	314,017	344	0,913		
	Toplam	332,991	348			

Madde 9	Gruplar Arası	21,021	4	5,255	4,308	0,002
	Gruplar İçi	419,632	344	1,22		
	Toplam	440,653	348			
Madde 10	Gruplar Arası	24,154	4	6,039	4,173	0,003
	Gruplar İçi	497,811	344	1,447		
	Toplam	521,966	348			
Madde 11	Gruplar Arası	26,05	4	6,512	4,592	0,001
	Gruplar İçi	487,847	344	1,418		
	Toplam	513,897	348			
Madde 12	Gruplar Arası	2,754	4	0,689	0,622	0,647
	Gruplar İçi	380,678	344	1,107		
	Toplam	383,433	348			
Madde 13	Gruplar Arası	11,319	4	2,83	2,531	0,04
	Gruplar İçi	384,56	344	1,118		
	Toplam	395,88	348			

Tablo 27’de araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşlarıyla çevreyi öğrenmeye yönelik verilen uygulamaları gerçekleştirme düzeyleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını gösteren ANOVA sonuçları verilmiştir. Yapılan ANOVA testi sonuçlarına göre 8. madde, 9. madde, 10. madde, 11. madde ve 13. maddelerde anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Bu farklılığın hangi yaş grupları arasında olduğuna ilişkin Scheffe testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 28. Madde 8’e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	18,974	4	4,744	5,196	,000	31-40 ile 51-60
Gruplariçi	314,017	344	,913			
Toplam	332,991	348				

Tablo 28’e bakıldığında 31-40 yaş ile 51-60 yaş arasındaki öğretmenleri arasında anlamlı farklılık olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 29. Madde 8'e İlişkin Descriptives Testi

		Mean	Std. Deviation
Madde 8	31-40 yaş	3,2545	,99019
	51-60 yaş	3,8814	,93005

Tablo 29'da yer alan Descriptives tablosuna bakıldığında araştırmaya katılan 51-60 yaş arasındaki öğretmenlerin 31-40 yaş arasındaki öğretmenlere göre çevreyi tanımak için daha çok çevreyi tanıtıcı kitaplar okuduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 30. Madde 9'a İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	21,021	4	5,255	4,308	,002	61 ve üzeri- 31-40 ve 41-50 arasında
Gruplariçi	419,632	344	1,220			
Toplam	440,653	348				

Madde 9'a ilişkin Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında araştırmaya katılan 61 yaş ve üzeri öğretmenlerin 31-40 yaş ve 41-50 yaş arasında olan öğretmenler arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır.

Tablo 31. Madde 9'a İlişkin Descriptives Testi

		Mean	Std. Deviation
Madde 9	31-40 yaş	2,9000	1,11660
	41-50 yaş	2,9527	1,11474
	61 yaş ve üzeri	4,2000	,91894

Ortalama puanlara bakıldığında 61 yaş ve üzeri öğretmenlerin hem 31-40 yaş hem de 41-50 yaş arasındaki öğretmenlere göre çevreyi tanımak için yerel televizyon kanallarını takip ettikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 32.Madde10’a ilişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	24,154	4	6,039	4,173	,003	61 ve üzeri ile 31-40
Gruplariçi	497,811	344	1,447			
Toplam	521,966	348				

Madde 10’a ilişkin anlamlı farklılık Scheffe tablosu tablo 32’de verilmiştir. Tabloya göre 61 yaş ve üzeri öğretmenler ile 31-40 yaş arasındaki öğretmenler arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır.

Tablo 33. Madde 10’a İlişkin Descriptives Testi

		Mean	Std. Deviation
Madde 10	31-40 yaş	2,7364	1,22420
	61 yaş ve üzeri	4,0000	,81650

10. maddeye ilişkin ortalama puanlara bakıldığında 61 yaş ve üzeri öğretmenlerin 31-40 yaş arasındaki öğretmenlere göre çevreyi tanımak için yerel gazeteleri daha çok takip ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 34.Madde 11’e ilişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	26,050	4	6,512	4,592	,001	31-40 ile 51-60
Gruplariçi	487,847	344	1,418			
Toplam	513,897	348				

Madde 11 Scheffee sonuçları tablo 34 ve ortalama puanlar sonuçları ise tablo 35’te verilmiştir. Bu iki tablo incelendiğinde Scheffe testi sonuçlarına göre 31-40 yaş ile 51-60 yaş arasındaki öğretmenler arasında anlamlı farklılık sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 35. Madde 11'e ilişkin Descriptives Testi

		Mean	Std. Deviation
Madde 11	31-40 yaş	2,6182	1,10031
	51-60 yaş	3,2542	1,25387

Ortalama puanlara bakıldığında 51-60 yaş arası öğretmenlerin 31-40 yaş arasındaki öğretmenlere göre çevreyi tanımak için yaşadığı çevreyi tanıtan etkinliklere daha çok katıldığı sonucu ortaya çıkmıştır

Tablo 36. Madde 13'e ilişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	11,319	4	2,830	2,531	,040	31-40 ile 51-60
Gruplariçi	384,560	344	1,118			
Toplam	395,880	348				

ANOVA testi sonuçlarına göre madde 13'deki anlamlı farklılığın hangi ikili grup arasında olduğuna ilişkin Scheffe sonuçları tablo 36'de verilmiştir. Tablo 36'ya bakıldığında 31-40 yaş ile 51-60 yaş arasındaki öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 37. Madde 13'e ilişkin Descriptives Testi

		Mean	Std. Deviation
Madde 13	31-40 yaş	3,9273	1,08119
	51-60 yaş	3,9661	,98201

Tablo 37'deki ortalama puanlara bakıldığında 51-60 yaş arasındaki öğretmenlerin 31-40 yaş arasındaki öğretmenlere göre yaşadıkları çevreyi öğrenmeye yönelik internetten daha çok yararlandıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 38. Sınıf Değişkenine Göre ANOVA testi

	Sum of Squares	Df	kareler ort.	F	p
--	----------------	----	--------------	---	---

Madde 7	Gruplar Arası	0,416	3	0,139	0,233	0,873
	Gruplar İçi	205,246	345	0,595		
	Toplam	205,662	348			
Madde 8	Gruplar Arası	2,638	3	0,879	0,918	0,432
	Gruplar İçi	330,353	345	0,958		
	Toplam	332,991	348			
Madde 9	Gruplar Arası	0,263	3	0,088	0,069	0,977
	Gruplar İçi	440,39	345	1,276		
	Toplam	440,653	348			
Madde 10	Gruplar Arası	1,565	3	0,522	0,346	0,792
	Gruplar İçi	520,401	345	1,508		
	Toplam	521,966	348			
Madde 11	Gruplar Arası	0,303	3	0,101	0,068	0,977
	Gruplar İçi	513,594	345	1,489		
	Toplam	513,897	348			
Madde 12	Gruplar Arası	3,222	3	1,074	0,975	0,405
	Gruplar İçi	380,211	345	1,102		
	Toplam	383,433	348			
Madde 13	Gruplar Arası	5,581	3	1,86	1,644	0,179
	Gruplar İçi	390,299	345	1,131		
	Toplam	395,88	348			

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okudukları sınıf düzeyi ile çevreyi öğrenmeye yönelik takip ettikleri uygulamalar arasında anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin ANOVA sonuçları tablo 43’de verilmiştir. ANOVA sonuçlarına bakıldığında çevreyi tanımaya yönelik uygulamalar ile öğretmenlerin okudukları sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Tablo 39. Görev Yeri Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	Df	kareler ort.	F	p
Madde 7	Gruplar Arası	0,761	4	0,19	0,319	0,865
	Gruplar İçi	204,901	344	0,596		
	Toplam	205,662	348			
Madde 8	Gruplar Arası	15,371	4	3,843	4,162	0,003

	Gruplar İçi	317,621	344	0,923		
	Toplam	332,991	348			
Madde 9	Gruplar Arası	13,34	4	3,335	2,685	0,031
	Gruplar İçi	427,313	344	1,242		
	Toplam	440,653	348			
Madde 10	Gruplar Arası	25,789	4	6,447	4,47	0,002
	Gruplar İçi	496,177	344	1,442		
	Toplam	521,966	348			
Madde 11	Gruplar Arası	26,856	4	6,714	4,742	0,001
	Gruplar İçi	487,041	344	1,416		
	Toplam	513,897	348			
Madde 12	Gruplar Arası	3,067	4	0,767	0,693	0,597
	Gruplar İçi	380,366	344	1,106		
	Toplam	383,433	348			
Madde 13	Gruplar Arası	4,076	4	1,019	0,895	0,467
	Gruplar İçi	391,804	344	1,139		
	Toplam	395,88	348			

Çalışmaya katılan öğretmenlerin yaşadığı çevreyi öğrenmeye yönelik yaptığı uygulamalar ile bulunduğu ilçe veya illerde görev yaptığı süre arasında anlamlı farklılık olup olmadığını gösteren ANOVA testi sonuçları tablo 39’da gösterilmektedir. ANOVA sonuçlarına bakıldığında 8. madde, 9. madde, 10. madde ve 11. maddelerde anlamlı farklılık olduğu ortaya çıkmış ve Scheffe testi sonuçları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 40.Madde 8’e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	15,371	4	3,843	4,162	,003	1-5 ile 21 yıl ve üzeri
Gruplariçi	317,621	344	,923			
Toplam	332,991	348				

8. maddeye ilişkin Scheffe sonuçlarının yer aldığı tablo 40'a bakıldığında bulunduğu ilçe veya ilde 1-5 yıl arası 21 yıl üzeri çalışan öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 41. Madde 8'ye İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 8	1-5 yıl	3,1897	,99924
	21 yıl ve üzeri	3,8026	,95247

Tablo 41'deki ortalama puanlara bakıldığında 21 yıl ve üzeri öğretmenlerin 1-5 yıl arasındaki öğretmenlere göre çevreyi tanımaya yönelik yaptığı uygulamalarda çevreyi tanıtıcı kitapları okumayı daha çok tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 42. Madde 10'a İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	25,789	4	6,447	4,470	,002	1-5 ile 16-20 yıl ve 21 yıl ve üzeri
Gruplariçi	496,177	344	1,442			
Toplam	521,966	348				

Madde 10'a ilişkin tablo 42'ye bakıldığında ise bulunduğu yerleşim yerinde 1-5 yıl arası görev yapan öğretmenler ile 16-20 yıl ve 21 yıl ve üzeri öğretmenler arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 43. Madde 10'a İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 10	1-5 yıl	2,4310	1,14113
	16-20 yıl	3,1644	1,24737
	21 yıl ve üzeri	3,2368	1,15318

Tablo 43'teki ortalamalara bakıldığında 21 yıl ve üzeri ile 16-20 yıl arasındaki öğretmenlerin çevreyi tanıma uygulamalarında 1-5 yıl arası görev yapan öğretmenlere göre yerel gazeteleri daha çok takip ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 44.Madde 11'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	26,856	4	6,714	4,742	,001	1-5 ile 16-20 yıl ve 21 yıl ve üzeri
Gruplarıçi	487,041	344	1,416			
Toplam	513,897	348				

11. maddeye ilişkin Scheffe testi sonuçları tablo 44'te gösterilmektedir. 1-5 yıl ile 16-20 ve 21 yıl ve üzeri öğretmenlik yapan katılımcılar arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 45.Madde 11'e İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 11	1-5 yıl	2,4828	1,03010
	16-20 yıl	3,2466	1,13994
	21 yıl ve üzeri	3,2500	1,26623

Ortalama puanlarına bakıldığında ise bulunduğu yerleşim yerinde 16-20 yıl ve 21 yıl ve üzeri öğretmenlerin 1-5 yıl öğretmenlere nazaran çevreyi tanımak için yaşadığı çevrenin etkinliklerine daha çok katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

2.3. PLANLAMALARIN NASIL YAPILDIĞINA İLİŞKİN MADDELERİN ANALİZİ (14-23.MADDELER)

Bu bölümde, çalışmaya katılanlara Planlama İlkeleri başlığı altında Sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanmaya ilişkin planlar yaparken aşağıda verilen ilkelere yer verme düzeylerine ilişkin verilen aşağıda verilen maddelere katılıp katılmadığı soruşmuş ve verilen cevapların analizlerine yer verilmiştir.

Madde 14: Sosyal Bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanmaya ilişkin nasıl planlama yapıyorsunuz?

Madde 15: Tarsus ilçesinin doğal ve kültürel çevre özelliklerini dikkate alma

Madde 16: Okul olanaklarını dikkate alma

Madde 17: Yasal düzenlemeleri dikkate alma

Madde 18: Öğrencilerin, ilgilerini, ihtiyaçlarını, beklentilerini ve hazırbulunuşluk düzeylerini dikkate alma

Madde 19: Öğretim ilkelerini (yakından uzağa, somuttan soyuta, bilinenenden bilinmeyene) dikkate alma

Madde 20: Zaman faktörünü dikkate alma

Madde 21: Maliyeti dikkate alma

Madde 22: Öğrenci grubunun büyüklüğünü dikkate alma

Madde 23: Konunun özelliğini dikkate alma

Tablo 46. Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi Sonuçları

			N	ort.	s	sd	t	p
Madde 14	Cinsiyet	Kadın	194	4,8041	,41072	347	-,354	,724
		Erkek	155	4,8194	,38597			
Madde 15	Cinsiyet	Kadın	194	4,4691	,72095	347	1,270	,205
		Erkek	155	4,3677	,76464			
Madde 16	Cinsiyet	Kadın	194	4,4381	,66659	347	1,651	,100
		Erkek	155	4,3161	,70944			
Madde 17	Cinsiyet	Kadın	194	4,4639	,72071	347	1,672	,095
		Erkek	155	4,3290	,78219			
Madde 18	Cinsiyet	Kadın	194	4,4227	,70284	347	1,018	,310
		Erkek	155	4,3419	,77660			
Madde 19	Cinsiyet	Kadın	194	4,4381	,78772	347	1,399	,163
		Erkek	155	4,3161	,83553			
Madde 20	Cinsiyet	Kadın	194	4,3660	,73059	347	1,743	,082
		Erkek	155	4,2194	,83953			
Madde 21	Cinsiyet	Kadın	194	4,3196	,82130	347	-,408	,684
		Erkek	155	4,3548	,77913			
Madde 22	Cinsiyet	Kadın	194	4,2990	,82907	347	,445	,656

		Erkek	155	4,2581	,88155			
Madde 23	Cinsiyet	Kadın	194	4,3660	,80483	347	,056	,956
		Erkek	155	4,3613	,75493			

Tablo 46'da öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanırken planlama ilkelerine ilişkin cinsiyette bir farklılık olup olmadığını gösteren T testi sonuçları verilmiştir. T testi sonuçlarına bakıldığında öğretmenler Sosyal Bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanırken planlamalarında cinsiyetin etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 47. Yaş Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 14	Gruplar Arası	1,041	4	,260	1,643	,163
	Gruplar İçi	54,478	344	,158		
	Toplam	55,519	348			
Madde 15	Gruplar Arası	7,373	4	1,843	3,449	0,009
	Gruplar İçi	183,865	344	0,534		
	Toplam	191,238	348			
Madde 16	Gruplar Arası	6,759	4	1,69	3,684	0,006
	Gruplar İçi	157,791	344	0,459		
	Toplam	164,55	348			
Madde 17	Gruplar Arası	6,319	4	1,58	2,864	0,023
	Gruplar İçi	189,716	344	0,551		
	Toplam	196,034	348			
Madde 18	Gruplar Arası	10,957	4	2,739	5,299	0
	Gruplar İçi	177,822	344	0,517		
	Toplam	188,779	348			
Madde 19	Gruplar Arası	6,34	4	1,585	2,454	0,046
	Gruplar İçi	222,21	344	0,646		
	Toplam	228,55	348			
Madde 20	Gruplar Arası	6,188	4	1,547	2,568	0,038
	Gruplar İçi	207,222	344	0,602		
	Toplam	213,41	348			
Madde 21	Gruplar Arası	0,992	4	0,248	0,383	0,821
	Gruplar İçi	222,785	344	0,648		
	Toplam	223,777	348			

Madde 22	Gruplar Arası	1,715	4	0,429	0,588	0,671
	Gruplar İçi	250,766	344	0,729		
	Toplam	252,481	348			
Madde 23	Gruplar Arası	3,832	4	0,958	1,577	0,08
	Gruplar İçi	208,953	344	0,607		
	Toplam	212,785	348			

Tablo 47’de araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşı ile Sosyal Bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanmaya ilişkin planlamalarında anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan ANOVA testi sonucu yer almaktadır. ANOVA testi sonuçlarına göre 15. madde, 16. madde, 17. madde, 18. madde, 19. madde ve 20. maddelerde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu gösteren Scheffe testi sonuçları madde madde aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 48. Madde 15’e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	7,373	4	1,843	3,449	,009	20-30 ile 41-50 ve 51-60 arası
Gruplariçi	183,865	344	,534			
Toplam	191,238	348				

Tablo 48 incelendiğinde 15. maddenin 20-30 yaş ile 41-50 ve 51-60 yaş arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 49. Madde 15’e İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 15	20-30 yaş	3,9545	1,25270
	41-50 yaş	4,5068	,68509
	51-60 yaş	4,5424	,72687

Tablo 49’da ortalama puanlar incelendiğinde 41-50 yaş ve 51- 60 yaş arasında olan öğretmenlerin planlama yaparken 20-30 yaş arasında bulunan

öğretmenlere göre Tarsus ilçesinin doğal ve kültürel çevre özelliklerini daha çok dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 50. Madde 16'ya İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamli fark
Gruplararası	6,759	4	1,690	3,684	,006	20-30 ile 41-50
Gruplariçi	157,791	344	,459			
Toplam	164,550	348				

16. maddenin hangi gruplar arasında farklılık gösterdiği sonucuna ilişkin Scheffe testi sonucuna bakıldığında 20-30 yaş ile 41-50 yaş arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 51. Madde 16'ya İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 16	20-30 yaş	3,9545	,84387
	41-50 yaş	4,4054	,70795

Tablo 51'deki ortalama puanları bakıldığında 41-50 yaş arasındaki öğretmenlerin planlama yaparken 20-30 yaş öğretmenlere göre okul olanaklarını daha çok dikkate aldıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 52. Madde 17'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamli fark
Gruplararası	6,319	4	1,58	2,864	0,023	51-60 yaş ile 20-30 ve 61 ve üzeri
Gruplariçi	189,716	344	0,551			
Toplam	196,034	348				

17. maddenin Scheffek sonuçları tablo 52’de verilmiştir. Buna göre 51-60 yaş arasındaki öğretmenler ile 20-30 yaş ve 61 yaş ve üzeri öğretmenler arasında farklılık olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 53. Madde 17’ye İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 17	20-30 yaş	4,0909	,86790
	51-60 yaş	4,5254	,75100
	61 yaş ve üzeri	3,9000	,73786

Ortalama puanlara bakıldığında 51-60 yaş arasında olan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanmaya ilişkin planlamalar yaparken 20-30 yaş ve 61 yaş ve üzeri öğretmenlere göre yasal düzenlemeleri daha çok dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 54. Madde 18’e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	6,319	4	1,580	2,864	,023	51-60 yaş ile 20-30 ve 61 ve üzeri
Gruplariçi	189,716	344	,551			
Toplam	196,034	348				

Tablo 54’te madde 18’e ilişkin sonuçlar yer almaktadır. Scheffe testi sonuçlarına göre 51-60 yaş arasındaki öğretmenler ile 20-30 yaş ve 61 yaş ve üzeri öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 55. Madde 18’e İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 18	20-30 yaş	3,9545	1,09010
	51-60 yaş	4,5424	,77286
	61 yaş ve üzeri	3,7000	,67495

Tablo 60'a bakıldığında planlama aşamasında 51-60 yaş arası öğretmenlerin 20-30 yaş ve 61 yaş ve üzeri öğretmenlere göre öğrencilerin ilgilerini, ihtiyaçlarını, beklentilerini ve hazırbulunuşluk düzeylerini daha çok dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 56. Madde 19'a İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	6,34	4	1,585	2,454	0,046	51-60 yaş ile 20-30
Gruplariçi	222,21	344	0,646			
Toplam	228,55	348				

19. maddenin Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında 51-60 yaş ve 20-30 yaş arasında olan öğretmenler arasında farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 57. Madde 19'a İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 19	20-30 yaş	4,0455	1,25270
	51-60 yaş	4,5763	,77021
	61 yaş ve üzeri	4,0000	,66667

Bu iki grubun ortalama puanlarına bakıldığında planlama aşamasında 51-60 yaş üzeri öğretmenlerin öğretim ilkelerini 20-30 yaş öğretmenlere göre daha çok dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 58. Madde 20'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	6,188	4	1,547	2,568	0,038	51-60 yaş ile 61 ve üzeri
Gruplariçi	207,222	344	0,602			
Toplam	213,41	348				

20. madde Scheffe testi sonuçları tablo 58’de gösterilmektedir. Scheffe testi sonuçlarına göre 51-60 yaş ve 61 ve üzeri yaş arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 59. Madde 20’ye İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 20	51-60 yaş	4,5593	,72567
	61 yaş ve üzeri	3,9000	,73786

Tablo 59’da yer alan ortalamaları bakıldığında 51-60 yaş arasındaki öğretmenlerin zaman faktörünü 61 yaş ve üzeri öğretmenlere göre planlama aşamasında daha çok dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 60. Madde 23’e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	3,832	4	0,958	1,577	0,08	51-60 yaş ile 61 ve üzeri
Gruplarıçi	208,953	344	0,607			
Toplam	212,785	348				

Tablo 60’ta yer alan Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında 51-60 yaş ve 61 yaş ve üzeri gruplarda anlamlı farklılık olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 61. Madde 23’e İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 23	51-60 yaş	4,5085	,75139
	61 yaş ve üzeri	4,0000	,66667

Tablo 61’deki ortalama puanlara bakıldığında 51-60 yaş arasındaki öğretmenlerin 61 yaş ve üzeri öğretmenleri göre Sosyal Bilgiler dersinde doğal ve

kültürel çevre olanaklarından yararlanmaya ilişkin planlar yaparken konunun özelliklerini daha çok dikkate aldıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 62. Kıdem Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 14	Gruplar Arası	1,541	4	,385	2,455	,046
	Gruplar İçi	53,977	344	,157		
	Toplam	55,519	348			
Madde 15	Gruplar Arası	4,857	4	1,214	2,241	0,064
	Gruplar İçi	186,381	344	0,542		
	Toplam	191,238	348			
Madde 16	Gruplar Arası	4,167	4	1,042	2,235	0,065
	Gruplar İçi	160,383	344	0,466		
	Toplam	164,55	348			
Madde 17	Gruplar Arası	4,278	4	1,07	1,919	0,107
	Gruplar İçi	191,756	344	0,557		
	Toplam	196,034	348			
Madde 18	Gruplar Arası	2,207	4	0,552	1,017	0,398
	Gruplar İçi	186,573	344	0,542		
	Toplam	188,779	348			
Madde 19	Gruplar Arası	7,41	4	1,853	2,882	0,023
	Gruplar İçi	221,14	344	0,643		
	Toplam	228,55	348			
Madde 20	Gruplar Arası	2,063	4	0,516	0,84	0,501
	Gruplar İçi	211,347	344	0,614		
	Toplam	213,41	348			
Madde 21	Gruplar Arası	0,626	4	0,156	0,241	0,915
	Gruplar İçi	223,151	344	0,649		
	Toplam	223,777	348			
Madde 22	Gruplar Arası	0,943	4	0,236	0,322	0,863
	Gruplar İçi	251,538	344	0,731		
	Toplam	252,481	348			
Madde 23	Gruplar Arası	1,885	4	0,471	0,769	0,546
	Gruplar İçi	210,9	344	0,613		

	Toplam	212,785	348			
--	--------	---------	-----	--	--	--

Tablo 62’de kıdem değişkeninin planlama ilkelerinde anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin ANOVA tablosu verilmiştir. Tablo incelendiğinde 19. maddede gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır

Tablo 63. Madde 19’a İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	7,41	4	1,853	2,882	0,023	21 yıl ve üzeri ile 1-5 yıl ve 6-10 yıl
Gruplariçi	221,14	344	0,643			
Toplam	228,55	348				

Hangi gruplar arasında olduğunu gösteren tablo 68’e bakıldığında 21 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip Öğretmenlerle 1-5 ve 6-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 64. Madde 19’a İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 19	1-5 yıl	4,0588	1,29762
	6-10 yıl	4,1250	1,03472
	21 yıl ve üzeri	4,5097	,71503

Tablo 64’teki ortalamalara bakıldığında ise 21 yıl ve üzeri öğretmenlerin planlama ülkelerin arasında yer alan öğretim ilkelerini 1-5 yıl ve 6-10 yıl arası öğretmenlere göre daha çok dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 65. Sınıf Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 14	Gruplar Arası	0,163	3	0,879	0,819	0,332

	Gruplar İçi	441,39	345	0,958		
	Toplam	441,553	348			
Madde 15	Gruplar Arası	0,611	3	0,204	0,368	0,776
	Gruplar İçi	190,627	345	0,553		
	Toplam	191,238	348			
Madde 16	Gruplar Arası	3,064	3	1,021	2,182	0,09
	Gruplar İçi	161,486	345	0,468		
	Toplam	164,55	348			
Madde 17	Gruplar Arası	5,721	3	1,907	3,457	0,017
	Gruplar İçi	190,314	345	0,552		
	Toplam	196,034	348			
Madde 18	Gruplar Arası	4,917	3	1,639	3,075	0,028
	Gruplar İçi	183,863	345	0,533		
	Toplam	188,779	348			
Madde 19	Gruplar Arası	1,207	3	0,402	0,611	0,608
	Gruplar İçi	227,343	345	0,659		
	Toplam	228,55	348			
Madde 20	Gruplar Arası	0,892	3	0,297	0,483	0,694
	Gruplar İçi	212,517	345	0,616		
	Toplam	213,41	348			
Madde 21	Gruplar Arası	0,687	3	0,229	0,354	0,786
	Gruplar İçi	223,089	345	0,647		
	Toplam	223,777	348			
Madde 22	Gruplar Arası	1,874	3	0,625	0,86	0,462
	Gruplar İçi	250,607	345	0,726		
	Toplam	252,481	348			
Madde 23	Gruplar Arası	0,45	3	0,15	0,244	0,866
	Gruplar İçi	212,335	345	0,615		
	Toplam	212,785	348			

Planlama ilkeleri ile öğretmenlerin okudukları sınıf düzeyi arasındaki farklılığın olup olmadığına ilişkin ANOVA testi sonuçları tablo 65’te verilmiştir. Tablo incelendiğinde 16. madde, 17. madde ve 18. maddeler arasında anlamlı

farklılık olduğu görülmektedir. Madde 16’da hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğuna ilişkin Scheffe testi sonuçları tablo 70’te verilmiştir.

Tablo 66. Madde 16’ya İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	3,064	3	1,021	2,182	0,09	4. sınıf ve 1. sınıfı okutan
Gruplariçi	161,486	345	0,468			
Toplam	164,55	348				

Tablo 66’da de görüleceği üzere 4. sınıfı okutan ve 1. sınıfı okutan gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 67. Madde 16’ya İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 16	1. sınıf	4,2222	,79057
	4. sınıf	4,4819	,59184

Ortalama puanları bakıldığında planlama ilkelerinde 4. sınıfı okutan öğretmenlerin 1. sınıfı okutan öğretmenlere göre okul olanaklarını daha çok dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 68. Madde 17’ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	5,721	3	1,907	3,457	0,017	
Gruplariçi	190,314	345	0,552			
Toplam	196,034	348				

Madde 17’ye ilişkin Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında 4. sınıf öğretmenleri ile 1. sınıf ve 2. sınıf öğretmenleri arasında anlamlı farklılık olduğu Scheffe testi sonuçları ile ortaya çıkmıştır.

Tablo 69. Madde 17'ye İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 17	1. sınıf	4,2593	,83333
	2. sınıf	4,2841	,88342
	4. sınıf	4,5301	,63125

4. sınıfı okutan öğretmenler 1. sınıf ve 2. sınıfı okutan öğretmenlere göre yasal düzenlemeleri daha fazla dikkate aldıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 70. Madde 18'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	4,917	3	1,639	3,075	0,028	1 sınıfı okutanlar ile 3. Sınıfı okutanlar arasında
Gruplariçi	183,863	345	0,533			
Toplam	188,779	348				

Tablo 70'te madde 18'e ilişkin Scheffe testi sonuçları verilmiştir. Scheffe testi sonuçlarına göre 3. sınıfı okutan öğretmenler ile 1. sınıfı okutan öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 71. Madde 2'lişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 18	1. sınıf	4,1728	,95904
	3. sınıf	4,4742	,63069

Tablo 71'deki ortalama puanlara bakıldığında 3. sınıfı okutan öğretmenlerin öğrenci ilgi, ihtiyaç, beklenti ve hazırbulunuşluk düzeylerini 1. sınıfı okutan öğretmenlere göre daha çok dikkate aldıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 72. Görev Değişkenine Göre Anova Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 14	Gruplar Arası	1,541	4	,385	2,455	,046

	Gruplar İçi	53,977	344	,157		
	Toplam	55,519	348			
Madde 15	Gruplar Arası	4,303	4	1,076	1,98	0,097
	Gruplar İçi	186,935	344	0,543		
	Toplam	191,238	348			
Madde 16	Gruplar Arası	1,463	4	0,366	0,772	0,544
	Gruplar İçi	163,087	344	0,474		
	Toplam	164,55	348			
Madde 17	Gruplar Arası	5,612	4	1,403	2,535	0,04
	Gruplar İçi	190,422	344	0,554		
	Toplam	196,034	348			
Madde 18	Gruplar Arası	2,698	4	0,675	1,247	0,291
	Gruplar İçi	186,081	344	0,541		
	Toplam	188,779	348			
Madde 19	Gruplar Arası	2,362	4	0,591	0,898	0,465
	Gruplar İçi	226,188	344	0,658		
	Toplam	228,55	348			
Madde 20	Gruplar Arası	2,885	4	0,721	1,178	0,32
	Gruplar İçi	210,525	344	0,612		
	Toplam	213,41	348			
Madde 21	Gruplar Arası	0,758	4	0,19	0,292	0,883
	Gruplar İçi	223,018	344	0,648		
	Toplam	223,777	348			
Madde 22	Gruplar Arası	3,354	4	0,838	1,158	0,329
	Gruplar İçi	249,128	344	0,724		
	Toplam	252,481	348			
Madde 23	Gruplar Arası	2,731	4	0,683	1,118	0,348
	Gruplar İçi	210,055	344	0,611		
	Toplam	212,785	348			

Öğretmenlerin görev yaptıkları yerleşim yerinde görev yaptıkları süre ile planlama ilkeleri arasında farklılığın olup olmadığını gösteren ANOVA testi sonuçları tablo 75'te verilmiştir. Tablo 75 incelendiğinde 17. maddede farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 73. Madde 17'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	5,612	4	1,403	2,535	0,04	21 yıl ve üzeri ile 16-20 yıl arasında
Gruplariçi	190,422	344	0,554			
Toplam	196,034	348				

Tablo 73'e bakıldığında hangi gruplar arasında farklılık olduğunu gösteren Scheffe sonucu tablosu verilmiştir. Scheffe testi sonuçlarına göre yerleşim yerinde 21 yıl ve üzeri süreden beri görev yapan öğretmenlerle 16-20 yıl arasında görev yapan öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 74. Madde 17'ye İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 17	16-20 yıl	4,2466	,79549
	21 yıl ve üzeri	4,5263	,73889

Grupların ortalama puanlarına bakıldığında bulunduğu yerleşim yerinde 21 yıl ve üzeri yıldan beri görev yapan öğretmenler 16-20 yıl arasında görev yapan öğretmenlere göre planlama aşamasında maliyeti daha çok dikkate aldıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

2.4. ETKİNLİK TÜRLERİNE İLİŞKİN MADDELERİN ANALİZLERİ (24-35. MADDELER)

Bu bölümde, çalışmaya katılanlara Etkinlik Türleri başlığı altında Sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken aşağıda verilen etkinlik türlerinden hangilerine yer verdiğine ilişkin verilen aşağıda verilen maddelere katılıp katılmadığı soruşmuş ve verilen cevapların analizlerine yer verilmiştir.

Madde 24: Doğal ve kültürel çevrenin araştırılmasını sağlama

Madde 25: Kurum ve kuruluşların yetkililerini ilgili ünitelerde derslere davet etme

Madde 26: Doğal ve kültürel çevreye gezi düzenleme

Madde 27: Doğal ve kültürel çevreyi koruma bilinci edinmelerine yönelik yazma etkinliklerine yer verme

Madde 28: Doğal ve kültürel çevreyle ilgili konuların drama etkinlikleri ile canlandırılması

Madde 29: Doğal ve kültürel çevreye ilişkin gözlem yaptırma

Madde 30: Gezi düzenleyemediğimiz mekânlara sınıf içinde sanal gezi düzenleme

Madde 31: Doğal ve kültürel çevreyle ilgili bir konuda örnek olay çözümlemesi yapma

Madde 32: Doğal ve kültürel çevreyle ilgili konularda proje çalışmalarına yer verme

Madde 33: Doğal ve kültürel çevreyi anlatma ve soru sorma

Madde 34: Doğal ve kültürel çevreyle ilgili bir sorunu çözme

Madde 35: Doğal ve kültürel çevreyi yansıtan bir sergi hazırlama

Tablo 75. Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi

			N	ort.	s	sd	t	p
Madde 24	Cinsiyet	Kadın	194	4,2577	,73799	347	1,579	,115
		Erkek	155	4,1290	,77886			
Madde 25	Cinsiyet	Kadın	194	3,0825	1,12134	347	-1,179	,239
		Erkek	155	3,2258	1,13703			
Madde 26	Cinsiyet	Kadın	194	3,5979	,90089	347	-,468	,640
		Erkek	155	3,6452	,97862			
Madde 27	Cinsiyet	Kadın	194	3,9691	,80740	347	1,477	,140
		Erkek	155	3,8387	,83342			
Madde 28	Cinsiyet	Kadın	194	3,6392	,90692	347	1,442	,150
		Erkek	155	3,4968	,92844			
Madde 29	Cinsiyet	Kadın	194	3,9794	,74081	347	2,698	,007
		Erkek	155	3,7419	,90338			
Madde 30	Cinsiyet	Kadın	194	3,3557	1,12083	347	,007	,994
		Erkek	155	3,3548	1,09154			
Madde 31	Cinsiyet	Kadın	194	3,5206	1,00367	347	-1,078	,282
		Erkek	155	3,6323	,90467			

Madde 32	Cinsiyet	Kadın	194	3,5258	1,09727	347	-,312	,756
		Erkek	155	3,5613	1,00701			
Madde 33	Cinsiyet	Kadın	194	4,1443	,80142	347	,796	,427
		Erkek	155	4,0710	,91955			
Madde 34	Cinsiyet	Kadın	194	3,7680	,95103	347	,569	,570
		Erkek	155	3,7097	,95324			
Madde 35	Cinsiyet	Kadın	194	3,0103	1,16508	347	-,869	,385
		Erkek	155	3,1226	1,23969			

Tablo 75'te Sosyal Bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken etkinlik türlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini ilişkin T testi sonuçları verilmiştir. T testi sonuçlarına bakıldığında etkinlik türlerine yer verirken kadınların erkeklere göre daha çok doğal ve kültürel çevreye ilişkin gözlem yaptırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 76. Yaş Değişkenine Göre Anova Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 24	Gruplar Arası	3,156	4	,789	1,379	,241
	Gruplar İçi	196,804	344	,572		
	Toplam	199,960	348			
Madde 25	Gruplar Arası	6,460	4	1,615	1,271	,281
	Gruplar İçi	437,088	344	1,271		
	Toplam	443,547	348			
Madde 26	Gruplar Arası	10,012	4	2,503	2,926	,021
	Gruplar İçi	294,303	344	,856		
	Toplam	304,315	348			
Madde 27	Gruplar Arası	6,549	4	1,637	2,473	,044
	Gruplar İçi	227,698	344	,662		
	Toplam	234,246	348			
Madde 28	Gruplar Arası	4,589	4	1,147	1,367	,245
	Gruplar İçi	288,649	344	,839		
	Toplam	293,238	348			
Madde 29	Gruplar Arası	1,760	4	,440	,645	,631

	Gruplar İçi	234,692	344	,682		
	Toplam	236,453	348			
Madde 30	Gruplar Arası	5,883	4	1,471	1,204	,309
	Gruplar İçi	420,060	344	1,221		
	Toplam	425,943	348			
Madde 31	Gruplar Arası	3,071	4	,768	,829	,507
	Gruplar İçi	318,459	344	,926		
	Toplam	321,530	348			
Madde 32	Gruplar Arası	1,773	4	,443	,394	,813
	Gruplar İçi	386,874	344	1,125		
	Toplam	388,648	348			
Madde 33	Gruplar Arası	5,286	4	1,321	1,823	,124
	Gruplar İçi	249,356	344	,725		
	Toplam	254,642	348			
Madde 34	Gruplar Arası	1,720	4	,430	,473	,756
	Gruplar İçi	313,071	344	,910		
	Toplam	314,791	348			
Madde 35	Gruplar Arası	4,323	4	1,081	,750	,558
	Gruplar İçi	495,414	344	1,440		
	Toplam	499,736	348			

Tablo 76’da yaş değişkeninin etkinlik türlerine yer verirken farklılık oluşturup oluşturmadığına ilişkin ANOVA testi sonuçları verilmiştir. ANOVA testi sonuçlarına göre 26. madde ve 27. maddede farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 77. Madde 26’ya İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	10,012	4	2,503	2,926	,021	41-50 yaş ile 20-30 yaş arasında
Gruplariçi	294,303	344	,856			
Toplam	304,315	348				

Tablo 77’de yer alan 26. maddeye ilişkin Scheffe testi sonuçlarına göre 41-50 yaş ve 20-30 yaş arasındaki gruplarda anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 78. Madde 26'ya İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 26	20-30 yaş	3,0000	,87287
	41-50 yaş	3,7095	,89026

Tablo 78'de yer alan ortalama puanlara bakıldığında 41-50 yaş arasındaki öğretmenlerin etkinlik türlerini belirlerken 20-30 yaş arasındaki öğretmenlere göre doğal ve kültürel çevreye daha çok gezi düzenlemeye sıcak baktıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 79. Madde 27'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	6,549	4	1,637	2,473	,044	51-60 yaş ile 20-30, 31-40 ve 61 ve üzeri arasında
Gruplarıçi	227,698	344	,662			
Toplam	234,246	348				

Madde 27'ye ilişkin Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında 51-60 yaş ile 20-30 yaş, 31-40 Yaş ve 61 yaş ve üzeri gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 80. Madde 27'ye İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 27	20-30 yaş	3,6818	1,08612
	31-40 yaş	3,7818	,82819
	51-60 yaş	4,1186	,85268
	61 yaş ve üzeri	3,7000	,48305

Ortalama puanların verildiği tablo 80 incelendiğinde 51-60 yaş arasındaki öğretmenlerin etkinlik türlerini belirlerken 20-30 yaş, 31-40 Yaş ve 61 yaş ve üzeri

öğretmenlere göre öğrencilere doğal ve kültürel çevreyi koruma bilinci edinmelerine yönelik yazma etkinliklerine daha fazla yer verdikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 81. Kudem Değişkenine Göre Anova Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 24	Gruplar Arası	2,793	4	,698	1,218	,303
	Gruplar İçi	197,167	344	,573		
	Toplam	199,960	348			
Madde 25	Gruplar Arası	6,293	4	1,573	1,238	,295
	Gruplar İçi	437,254	344	1,271		
	Toplam	443,547	348			
Madde 26	Gruplar Arası	6,575	4	1,644	1,899	,110
	Gruplar İçi	297,740	344	,866		
	Toplam	304,315	348			
Madde 27	Gruplar Arası	4,238	4	1,059	1,584	,178
	Gruplar İçi	230,009	344	,669		
	Toplam	234,246	348			
Madde 28	Gruplar Arası	2,052	4	,513	,606	,658
	Gruplar İçi	291,185	344	,846		
	Toplam	293,238	348			
Madde 29	Gruplar Arası	1,394	4	,349	,510	,728
	Gruplar İçi	235,059	344	,683		
	Toplam	236,453	348			
Madde 30	Gruplar Arası	6,687	4	1,672	1,372	,243
	Gruplar İçi	419,255	344	1,219		
	Toplam	425,943	348			
Madde 31	Gruplar Arası	5,830	4	1,457	1,588	,177
	Gruplar İçi	315,700	344	,918		
	Toplam	321,530	348			
Madde 32	Gruplar Arası	8,712	4	2,178	1,972	,098
	Gruplar İçi	379,935	344	1,104		

	Toplam	388,648	348			
Madde 33	Gruplar Arası	1,309	4	,327	,444	,776
	Gruplar İçi	253,333	344	,736		
	Toplam	254,642	348			
Madde 34	Gruplar Arası	4,134	4	1,034	1,145	,335
	Gruplar İçi	310,656	344	,903		
	Toplam	314,791	348			
Madde 35	Gruplar Arası	6,857	4	1,714	1,196	,312
	Gruplar İçi	492,879	344	1,433		
	Toplam	499,736	348			

Tablo 81’de öğretmenlerin mesleki tecrübeleri ile etkinlik türlerini belirleme arasındaki ilişkiyi ortaya çıkartan ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Tablo incelendiğinde etkinlik türleri belirlemede mesleki kıdemin fark oluşturan bir değişken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 82. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre Anova Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 24	Gruplar Arası	1,327	3	,442	,768	,512
	Gruplar İçi	198,633	345	,576		
	Toplam	199,960	348			
Madde 25	Gruplar Arası	5,918	3	1,973	1,555	,200
	Gruplar İçi	437,629	345	1,268		
	Toplam	443,547	348			
Madde 26	Gruplar Arası	2,635	3	,878	1,005	,391
	Gruplar İçi	301,680	345	,874		
	Toplam	304,315	348			
Madde 27	Gruplar Arası	2,156	3	,719	1,068	,363
	Gruplar İçi	232,090	345	,673		
	Toplam	234,246	348			
Madde 28	Gruplar Arası	3,514	3	1,171	1,395	,244

	Gruplar İçi	289,724	345	,840		
	Toplam	293,238	348			
Madde 29	Gruplar Arası	1,336	3	,445	,653	,581
	Gruplar İçi	235,117	345	,681		
	Toplam	236,453	348			
Madde 30	Gruplar Arası	3,633	3	1,211	,989	,398
	Gruplar İçi	422,310	345	1,224		
	Toplam	425,943	348			
Madde 31	Gruplar Arası	2,007	3	,669	,722	,539
	Gruplar İçi	319,523	345	,926		
	Toplam	321,530	348			
Madde 32	Gruplar Arası	3,274	3	1,091	,977	,404
	Gruplar İçi	385,373	345	1,117		
	Toplam	388,648	348			
Madde 33	Gruplar Arası	1,812	3	,604	,824	,481
	Gruplar İçi	252,830	345	,733		
	Toplam	254,642	348			
Madde 34	Gruplar Arası	,474	3	,158	,174	,914
	Gruplar İçi	314,316	345	,911		
	Toplam	314,791	348			
Madde 35	Gruplar Arası	3,303	3	1,101	,765	,514
	Gruplar İçi	496,433	345	1,439		
	Toplam	499,736	348			

Tablo 82’de öğretmenlerin okuttukları sınıf düzeyi ile etkinlik türlerini belirleme arasında anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin ANOVA testi sonucu verilmiştir. ANOVA testi sonuçlarına göre etkinlik türleri belirlemede öğretmenlerin okudukları sınıf düzeyinin arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 83. Bulunduğu İlçe Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 24	Gruplar Arası	2,927	4	,732	1,278	,278
	Gruplar İçi	197,033	344	,573		
	Toplam	199,960	348			
Madde 25	Gruplar Arası	21,106	4	5,276	4,297	,002
	Gruplar İçi	422,441	344	1,228		
	Toplam	443,547	348			
Madde 26	Gruplar Arası	5,670	4	1,418	1,633	,165
	Gruplar İçi	298,645	344	,868		
	Toplam	304,315	348			
Madde 27	Gruplar Arası	5,057	4	1,264	1,897	,110
	Gruplar İçi	229,190	344	,666		
	Toplam	234,246	348			
Madde 28	Gruplar Arası	3,109	4	,777	,922	,451
	Gruplar İçi	290,129	344	,843		
	Toplam	293,238	348			
Madde 29	Gruplar Arası	3,315	4	,829	1,223	,301
	Gruplar İçi	233,137	344	,678		
	Toplam	236,453	348			
Madde 30	Gruplar Arası	4,244	4	1,061	,866	,485
	Gruplar İçi	421,698	344	1,226		
	Toplam	425,943	348			
Madde 31	Gruplar Arası	6,623	4	1,656	1,809	,127
	Gruplar İçi	314,907	344	,915		
	Toplam	321,530	348			
Madde 32	Gruplar Arası	3,436	4	,859	,767	,547
	Gruplar İçi	385,212	344	1,120		
	Toplam	388,648	348			
Madde 33	Gruplar Arası	3,488	4	,872	1,195	,313

	Gruplar İçi	251,153	344	,730		
	Toplam	254,642	348			
Madde 34	Gruplar Arası	1,056	4	,264	,289	,885
	Gruplar İçi	313,735	344	,912		
	Toplam	314,791	348			
Madde 35	Gruplar Arası	13,786	4	3,446	2,440	,057
	Gruplar İçi	485,951	344	1,413		
	Toplam	499,736	348			

Öğretmenlerin bulundukları yerleşim yerinde görev yaptıkları süre ile etkinlik türlerini belirleme arasındaki ANOVA testi sonuçları tablo 83'te verilmiştir. ANOVA testi sonuçlarına göre 25. maddede anlamlı farklılık olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 84. Madde 25'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	21,106	4	5,276	4,297	,002	21 yıl ve üzeri ile 1-5 yıl ve 11-15 yıl arası
Grupları içi	422,441	344	1,228			
Toplam	443,547	348				

Tablo 84'te madde 25'e ilişkin Scheffe testi sonuçları verilmiştir. Scheffe testi sonuçlarına göre bulunduğu yerleşim yerinde 21 yıl ve üzeri süreden beri öğretmenlik yapanlar etkinlik türlerini belirleme de 1-5 yıl ve 11-15 yıl arası öğretmenlik yapanlara göre doğal ve kültürel çevreyi yansıtan sergi hazırladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 85. Madde 25'e İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 35	1-5 yıl	2,8103	1,16162
	11-15 yıl	2,8358	1,27442
	21 yıl ve üzeri	3,3421	1,18381

2.5. İLİŞKİLENDİRMEYE YÖNELİK MADDELERİN ANALİZLERİ (36-40. MADDELER)

Bu bölümde, çalışmaya katılanlara ilişkilendirme başlığı altında Sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken aşağıda verilen ders, sosyal bilim disiplinleri ve ara disiplinler ile yaptığınız ilişkilendirme düzeyine ilişkin verilen aşağıda verilen maddelere katılıp katılmadığı soruşmuş ve verilen cevapların analizlerine yer verilmiştir.

Madde 36: Matematik

Madde 37: Türkçe

Madde 38: Fen ve Teknoloji

Madde 39: Görsel Sanatlar

Madde 40: Ara disiplinler (Atatürkçülük, afetten korunma ve güvenli yaşam, girişimcilik, sağlık kültürü vb.)

Tablo 86. Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi

			N	ort.	s	sd	t	p
Madde 36	Cinsiyet	Kadın	194	3,4794	1,05893	347	-1,936	,054
		Erkek	155	3,6968	1,02168			
Madde 37	Cinsiyet	Kadın	194	4,2990	,67009	347	1,355	,176
		Erkek	155	4,2000	,68755			
Madde 38	Cinsiyet	Kadın	194	3,8351	,86594	347	-1,753	,080
		Erkek	155	4,0000	,88273			
Madde 39	Cinsiyet	Kadın	194	4,2990	,79068	347	,873	,383
		Erkek	155	4,2258	,76063			
Madde 40	Cinsiyet	Kadın	194	4,5722	,63364	347	1,915	,056
		Erkek	155	4,4323	,72988			

Tablo 86’da Sosyal Bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak üretim yaparken diğer derslerle ilişkilendirme ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık olup olmadığını gösteren T testi sonuçları verilmiştir. T testi sonuçlarına göre Sosyal Bilgiler dersinde öğretim yaparken diğer derslerle ilişkilendirmede cinsiyetin anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 87. Yaş Değişkenine Göre Anova Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 36	Gruplar Arası	21,386	4	5,346	5,111	,001
	Gruplar İçi	359,852	344	1,046		
	Toplam	381,238	348			
Madde 37	Gruplar Arası	2,509	4	,627	1,367	,245
	Gruplar İçi	157,795	344	,459		
	Toplam	160,304	348			
Madde 38	Gruplar Arası	1,964	4	,491	,637	,636
	Gruplar İçi	265,102	344	,771		
	Toplam	267,066	348			
Madde 39	Gruplar Arası	2,958	4	,740	1,227	,299
	Gruplar İçi	207,260	344	,602		
	Toplam	210,218	348			
Madde 40	Gruplar Arası	2,659	4	,665	1,442	,220
	Gruplar İçi	158,556	344	,461		
	Toplam	161,215	348			

Tablo 87’de öğretmenlerin yaşı ile sosyal bilgiler dersi çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken diğer derslerle ilişkilendirme ANOVA testi sonuçları verilmiştir. ANOVA testi sonuçlarına göre madde 36’da farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 88. Madde 36’ya İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	21,386	4	5,346	5,111	,001	61 yaş ve üzeri ile 31-40 yaş arasında
Gruplarıçi	359,852	344	1,046			
Toplam	381,238	348				

Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında 61 yaş ve üzeri öğretmenler ile 31-40 yaş arasındaki öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 89. Madde 36'ya İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 36	31-40 yaş	3,2818	1,07628
	61 yaş ve üzeri	4,4000	,69921

Tablo 89'da yer alan ortalama puanlara bakıldığında Sosyal Bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken 61 yaş ve üzeri öğretmenlerin 31-40 yaş arasındaki öğretmenlere göre Matematik dersini daha çok kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 90. Kıdem Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 36	Gruplar Arası	8,736	4	2,184	2,017	,092
	Gruplar İçi	372,502	344	1,083		
	Toplam	381,238	348			
Madde 37	Gruplar Arası	4,014	4	1,004	2,209	,068
	Gruplar İçi	156,290	344	,454		
	Toplam	160,304	348			
Madde 38	Gruplar Arası	7,571	4	1,893	2,509	,042
	Gruplar İçi	259,495	344	,754		
	Toplam	267,066	348			
Madde 39	Gruplar Arası	3,192	4	,798	1,326	,260
	Gruplar İçi	207,026	344	,602		
	Toplam	210,218	348			
Madde 40	Gruplar Arası	3,684	4	,921	2,011	,092
	Gruplar İçi	157,531	344	,458		
	Toplam	161,215	348			

Tablo 90’da mesleki tecrübe ile sosyal bilgiler dersinin diğer derslerle ilişkilendirme arasındaki farklılığı ortaya çıkartan ANOVA testi sonuçları verilmiştir. ANOVA testi sonuçlarına göre madde 38’de anlamlı farklılık olduğu sonucu ortaya çıkartmıştır.

Tablo 91. Madde 38’e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	7,571	4	1,893	2,509	,042	21 yıl ve üzeri ile 11-15 yıl ve 16-20 yıl arasında
Gruplariçi	259,495	344	,754			
Toplam	267,066	348				

Tablo 91’de madde 38’e ilişkin hangi gruplar arasında farklılık olduğunu gösteren Scheffe testi sonuçları verilmiştir. Scheffe testi sonuçlarına göre 21 yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahip olan öğretmenler ile 11-15 yıl ve 16-20 yıl arasında mesleki tecrübeye sahip olan öğretmenler arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır.

Tablo 92. Madde 38’e İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 38	11-15 yıl	3,7403	,89447
	16-20 yıl	3,7632	,92186
	21 yıl ve üzeri	4,0645	,80322

Tablo 92’deki ortalama puanlara bakıldığında 21 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip olan öğretmenler Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken 11-15 yıl ve 16-20 yıl arasında mesleki tecrübeye sahip öğretmenlere göre Fen ve Teknoloji dersinden daha çok yararlandıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 93. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre ANOVA Testi

	Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
--	----------------	----	--------------	---	---

Madde 36	Gruplar Arası	1,568	3	,523	,475	,700
	Gruplar İçi	379,670	345	1,100		
	Toplam	381,238	348			
Madde 37	Gruplar Arası	,451	3	,150	,325	,808
	Gruplar İçi	159,853	345	,463		
	Toplam	160,304	348			
Madde 38	Gruplar Arası	3,229	3	1,076	1,408	,240
	Gruplar İçi	263,836	345	,765		
	Toplam	267,066	348			
Madde 39	Gruplar Arası	,190	3	,063	,104	,958
	Gruplar İçi	210,027	345	,609		
	Toplam	210,218	348			
Madde 40	Gruplar Arası	1,388	3	,463	,999	,394
	Gruplar İçi	159,827	345	,463		
	Toplam	161,215	348			

Öğretmenlerin okuttukları sınıf düzeyi ile Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanmada diğer derslerle ilişkilendirme arasında olan ilişkiyi gösteren ANOVA testi sonuçları tablo 93'te verilmiştir. Tabloya göre öğretmenlerin okudukları sınıf düzeyleri ile Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanarak diğer derslerle ilişkilendirme arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Tablo 94. Görev Yerindeki Süre Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 36	Gruplar Arası	12,952	4	3,238	3,024	,018
	Gruplar İçi	368,286	344	1,071		
	Toplam	381,238	348			
Madde 37	Gruplar Arası	3,301	4	,825	1,808	,127
	Gruplar İçi	157,003	344	,456		
	Toplam	160,304	348			

Madde 38	Gruplar Arası	9,381	4	2,345	3,131	,015
	Gruplar İçi	257,685	344	,749		
	Toplam	267,066	348			
Madde 39	Gruplar Arası	,640	4	,160	,263	,902
	Gruplar İçi	209,578	344	,609		
	Toplam	210,218	348			
Madde 40	Gruplar Arası	4,851	4	1,213	2,668	,032
	Gruplar İçi	156,364	344	,455		
	Toplam	161,215	348			

Tablo 94'te araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yerinde çalıştıkları süre ile sosyal bilgiler dersi çevre olanaklarından yararlanmada diğer derslerle ilişkilendirme arasındaki ilişkiyi gösteren ANOVA tablosu yer almaktadır. Tabloya bakıldığında madde 36, madde 38 ve madde 40'ta anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 95. Madde 36'ya İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	12,952	4	3,238	3,024	,018	1-5 yıl ile 6-10 yıl ve 11-15 yıl arasında
Gruplariçi	368,286	344	1,071			
Toplam	381,238	348				

Bununla ilgili Scheffe testi sonucu tablosuna bakıldığında bulunduğu yerleşim yerinde 6-10 yıl ve 11-15 yıl arasında görev yapan öğretmenlerle 1-5 yıl arasında görev yapan öğretmenler arasında anlamlı farklılık sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 96. Madde 36'ya İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 36	1-5 yıl	3,2586	1,03552
	6-10 yıl	3,4933	1,11952

	11-15 yıl	3,4925	1,09230
--	-----------	--------	---------

Tablo 96'daki ortalama puanlara bakıldığında bulunduğu yerleşim yerinde 11-15 yıl ve 6-10 yıl arasında öğretmenlik yapan öğretmenler sosyal bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken Matematik dersinden daha çok faydalandıkları ve matematik dersi ile daha çok ilişkilendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 97. Madde 38'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	9,381	4	2,345	3,131	,015	21 yıl ve üzeri ile 1-5 yıl
Gruplariçi	257,685	344	,749			
Toplam	267,066	348				

Madde 38'e ilişkin Scheffe testi sonucu tablosuna bakıldığında ise 21 yıl ve üzeri öğretmenler ile 1-5 yıl arası öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 98. Madde 38'e İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 38	1-5 yıl	3,6897	,94045
	21 yıl ve üzeri	4,1842	,76089

Ortalama puanlara bakıldığında 21 yıl ve üzeri öğretmenlik yapanlar Sosyal Bilgiler dersinde çeviri olanaklarından yararlanırken Fen ve Teknoloji dersi ile ilişkilendirmeyi bulunduğu yerleşim yerinde 1-5 yıl arasında öğretmenlik yapan öğretmenlerden daha fazla kullandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 99. Madde 40'a İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	4,851	4	1,213	2,668	,032	21 yıl ve üzeri ile

Grupları	156,364	344	,455			1-5 yıl ve 6-10 yıl arasında
Toplam	161,215	348				

Madde 40'a ilişkin Scheffe sonuçlarına bakıldığında ise bulunduğu yerleşim yerinde 21 yıl ve üzeri öğretmenlik yapanlar ile 1-5 yıl ve 6-10 yıl arasında öğretmenlik yapanlar arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 100. Madde 40'a İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 40	1-5 yıl	4,4138	,70174
	6-10 yıl	4,4133	,65951
	21 yıl ve üzeri	4,7237	,53163

Ortalama puanlara bakıldığında ise bulunduğu yerleşim yerinde 21 yılın üzerinde öğretmenlik yapan öğretmenler Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken farklı derslerle ilişkilendirilmede Atatürkçülük ve sağlık kültürü gibi ara disiplinleri bulunduğu yerleşim yerinde 1-5 yıl ve 6-10 yıl öğretmenlik yapan öğretmenlerden daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

2.6. ARAÇ-GEREÇ KULLANIMINA İLİŞKİN MADDELERİN ANALİZLERİ (41-52.MADDELER)

Bu bölümde, çalışmaya katılanlara Araç-Gereçler başlığı altında Sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken aşağıda verilen araç-gereçlerden ne düzeyde yararlandığına ilişkin verilen aşağıda verilen maddelere katılıp katılmadığı soruşmuş ve verilen cevapların analizlerine yer verilmiştir.

Madde 41: Doğal ve kültürel çevreden somut nesneler (yöresel giysiler, bitki örnekleri, toprak örnekleri vb.)

Madde 42: Kurum ve kuruluşlarda çalışan kişiler

Madde 43: Belgeler (çeşitli yönetmelikler vb.) tarihi belgeler, yasalar

Madde 44: Görsel materyaller temsili resim vb.) (fotoğraf, karikatür, grafik

Madde 45: Haritalar

Madde 46: Sosyal bilgiler ders kitabı

Madde 47: Ders kitabı dışındaki çevre konusuyla ilgili kitaplar

Madde 48: Tarsus ilçesini tanıtıcı kitaplar

Madde 49: Görsel araçlar (film, slayt, VCD, CD, video vb.)

Madde 50: Bilgi teknolojileri (İnternet, bilgisayar vb.)

Madde 51: Kitle iletişim araçları (televizyon, gazete vb.)

Madde 52: Ansiklopedi ve sözlük gibi başvuru kaynakları

Tablo 101. Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi

			N	ort.	s	sd	t	p
Madde 41	Cinsiyet	Kadın	194	4,0103	,86372	347	1,485	,138
		Erkek	155	3,8645	,96751			
Madde 42	Cinsiyet	Kadın	194	3,2835	1,00105	347	-,466	,642
		Erkek	155	3,3355	1,07678			
Madde 43	Cinsiyet	Kadın	194	3,5258	,98268	347	-,382	,703
		Erkek	155	3,5677	1,06307			
Madde 44	Cinsiyet	Kadın	194	4,1753	,85788	347	,642	,522
		Erkek	155	4,1161	,85246			
Madde 45	Cinsiyet	Kadın	194	4,2526	,82896	347	,233	,816
		Erkek	155	4,2323	,78805			
Madde 46	Cinsiyet	Kadın	194	4,4021	,90662	347	-,115	,908
		Erkek	155	4,4129	,82798			
Madde 47	Cinsiyet	Kadın	194	4,0928	,92274	347	1,633	,103
		Erkek	155	3,9290	,94050			
Madde 48	Cinsiyet	Kadın	194	3,9691	,99171	347	,374	,708
		Erkek	155	3,9290	,99420			
Madde 49	Cinsiyet	Kadın	194	4,2784	,79821	347	-,214	,831
		Erkek	155	4,2968	,79914			
Madde 50	Cinsiyet	Kadın	194	4,2629	,77390	347	-1,611	,108
		Erkek	155	4,3935	,72521			

Madde 51	Cinsiyet	Kadın	194	3,9278	,91897	347	-,544	,587
		Erkek	155	3,9806	,87883			
Madde 52	Cinsiyet	Kadın	194	3,8299	,98008	347	,859	,391
		Erkek	155	3,7355	1,06952			

Tablo 101’de araştırmaya katılan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanma aşamasında kullandıkları araç gereçler ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin T testi sonuçları verilmiştir. T testi sonuçlarına bakıldığında Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken kullanılan araç gereçlerin cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 102. Yaş Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 41	Gruplar Arası	3,914	4	,979	1,177	,321
	Gruplar İçi	286,051	344	,832		
	Toplam	289,966	348			
Madde 42	Gruplar Arası	6,016	4	1,504	1,413	,229
	Gruplar İçi	366,178	344	1,064		
	Toplam	372,195	348			
Madde 43	Gruplar Arası	5,933	4	1,483	1,439	,221
	Gruplar İçi	354,628	344	1,031		
	Toplam	360,562	348			
Madde 44	Gruplar Arası	14,149	4	3,537	5,068	,001
	Gruplar İçi	240,104	344	,698		
	Toplam	254,252	348			
Madde 45	Gruplar Arası	9,181	4	2,295	3,603	,007
	Gruplar İçi	219,117	344	,637		
	Toplam	228,298	348			
Madde 46	Gruplar Arası	9,426	4	2,356	3,181	,014
	Gruplar İçi	254,798	344	,741		

	Toplam	264,223	348			
Madde 47	Gruplar Arası	2,690	4	,672	,771	,545
	Gruplar İçi	300,170	344	,873		
	Toplam	302,860	348			
Madde 48	Gruplar Arası	7,690	4	1,922	1,977	,098
	Gruplar İçi	334,482	344	,972		
	Toplam	342,172	348			
Madde 49	Gruplar Arası	5,661	4	1,415	2,257	,063
	Gruplar İçi	215,685	344	,627		
	Toplam	221,347	348			
Madde 50	Gruplar Arası	7,209	4	1,802	3,248	,012
	Gruplar İçi	190,848	344	,555		
	Toplam	198,057	348			
Madde 51	Gruplar Arası	2,866	4	,717	,883	,474
	Gruplar İçi	279,305	344	,812		
	Toplam	282,172	348			
Madde 52	Gruplar Arası	7,628	4	1,907	1,850	,119
	Gruplar İçi	354,681	344	1,031		
	Toplam	362,309	348			

Tablo 102’de Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan araç gereçler ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin ANOVA testi sonuçları verilmektedir. ANOVA testi sonuçlarına göre 44. madde, 45. madde, 46. Madde ve 50 maddelerde anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğuna ilişkin Scheffe sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 103. Madde 44’e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	14,149	4	3,537	5,068	,001	61 yaş ve üzeri ile 31-40, 41-50 ve
Gruplarıiçi	240,104	344	,698			

Toplam	254,252	348				51-60 arasında
---------------	---------	-----	--	--	--	----------------

Madde 44'e ilişkin Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında, 61 yaş ve üzeri öğretmenler ile 31-40 Yaş, 41-50 yaş ve 51-60 yaş arasındaki öğretmenler arasında farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 104. Madde 44'e İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 44	31-40 yaş	4,2273	,82015
	41-50 yaş	4,1622	,82523
	51-60 yaş	4,2542	,75643
	61 yaş ve üzeri	3,1000	1,10050

Tablo 104'te yer alan ortalama puanlara bakıldığında 31-40 yaş, 41-50 yaş ve 51-60 yaş arasındaki öğretmenleri Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken kullanmış oldukları araç gereçlerde 61 yaş ve üzeri öğretmenlere göre daha çok görsel materyal ve resimler kullandıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 105. Madde 45'e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	9,181	4	2,295	3,603	,007	61 yaş ve ile 31-40 yaş, 41-50 yaş ve 50-60 yaş arasında
Gruplariçi	219,117	344	,637			
Toplam	228,298	348				

Tablo 105'te yer alan madde 45'e ilişkin Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında 61 yaş ve üzeri öğretmenler ile 31-40 yaş, 41-50 yaş ve 50-60 yaş arasındaki öğretmenlerin arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Tablo 106. Madde 45'e İlişkin Descriptives Tablosu

	Mean	Std. Deviation
--	------	----------------

Madde 45	31-40 yaş	4,2273	,78587
	41-50 yaş	4,2973	,77775
	51-60 yaş	4,3559	,76028
	61 yaş ve üzeri	3,4000	1,17379

Bu farklılığın hangi yönde olduğu ile ilgili ortalama puanlara bakıldığında ise 31-40 yaş, 41-50 yaş ve 51-60 yaş arasındaki öğretmenler sosyal bilgiler dersini çevre olanaklarıyla ilişkilendirirken kullanmış olduğu araç gereçlerde haritaları 61 yaş ve üzeri öğretmenlere göre daha çok kullandığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 107. Madde 46'ya İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	9,426	4	2,356	3,181	,014	41-50 yaş ve 61 yaş ve üzeri arasında
Gruplariçi	254,798	344	,741			
Toplam	264,223	348				

Tablo 107'de madde 46'ya ilişkin Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında 41-50 yaş ve 61 yaş ve üzeri öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 108. Madde 46'ya İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 46	41-50 yaş	4,5000	,77810
	61 yaş ve üzeri	3,6000	1,26491

Ortalama puanlara bakıldığında ise Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken 41-50 yaş arasındaki öğretmenleri 61 yaş ve üzeri öğretmenlerden daha çok Sosyal Bilgiler Ders kitaplarını kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 109. Madde 50'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	7,209	4	1,802	3,248	,012	51-60 yaş ve 61 yaş ve üzeri arasında
Gruplariçi	190,848	344	,555			
Toplam	198,057	348				

Madde 50'ye ilişkin Scheffe testi sonuçları tablo 114'de gösterilmektedir. Tablo 109'a bakıldığında 51-60 yaş ve 61 yaş ve üzeri öğretmenler arasında farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 110. Madde 50'ye İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 50	51-60 yaş	4,4068	,69775
	61 yaş ve üzeri	3,8000	,42164

Tablo 110'daki ortalama puanlara bakıldığında Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken 51-60 yaş arasındaki öğretmenlerin 61 yaş ve üzeri öğretmenlere göre bilgi teknolojilerinden daha fazla yararlandıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 111. Kıdem Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 41	Gruplar Arası	9,831	4	2,458	3,018	,018
	Gruplar İçi	280,135	344	,814		
	Toplam	289,966	348			
Madde 42	Gruplar Arası	4,355	4	1,089	1,018	,398
	Gruplar İçi	367,839	344	1,069		
	Toplam	372,195	348			

Madde 43	Gruplar Arası	6,048	4	1,512	1,467	,212
	Gruplar İçi	354,513	344	1,031		
	Toplam	360,562	348			
Madde 44	Gruplar Arası	1,152	4	,288	,391	,815
	Gruplar İçi	253,100	344	,736		
	Toplam	254,252	348			
Madde 45	Gruplar Arası	1,005	4	,251	,380	,823
	Gruplar İçi	227,293	344	,661		
	Toplam	228,298	348			
Madde 46	Gruplar Arası	6,506	4	1,626	2,171	,072
	Gruplar İçi	257,718	344	,749		
	Toplam	264,223	348			
Madde 47	Gruplar Arası	1,647	4	,412	,470	,758
	Gruplar İçi	301,213	344	,876		
	Toplam	302,860	348			
Madde 48	Gruplar Arası	17,690	4	4,422	4,688	,001
	Gruplar İçi	324,482	344	,943		
	Toplam	342,172	348			
Madde 49	Gruplar Arası	3,088	4	,772	1,217	,303
	Gruplar İçi	218,259	344	,634		
	Toplam	221,347	348			
Madde 50	Gruplar Arası	3,765	4	,941	1,666	,157
	Gruplar İçi	194,292	344	,565		
	Toplam	198,057	348			
Madde 51	Gruplar Arası	,956	4	,239	,292	,883
	Gruplar İçi	281,216	344	,817		
	Toplam	282,172	348			
Madde 52	Gruplar Arası	12,022	4	3,006	2,952	,020
	Gruplar İçi	350,287	344	1,018		
	Toplam	362,309	348			

Tablo 111’de araştırmaya katılan öğretmenlerin meslekteki tecrübeleri ile Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken kullanmış olduğu araç gereçler arasında anlamlı farklılık olup olmadığını gösteren ANOVA tablosu yer almaktadır. Buna göre 41. madde 48. madde ve 52. maddelerde anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 112. Madde 41’e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	9,831	4	2,458	3,018	,018	21 yıl ve üzeri ile 6-10 yıl arasında
Gruplariçi	280,135	344	,814			
Toplam	289,966	348				

Madde 41’e ilişkin Scheffe testi sonuçları tablo 112’de verilmektedir. Mesleki tecrübesi 21 yıl ve üzeri öğretmenler ile 6-10 yıl arasındaki öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 113. Madde 41’e İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 41	6-10 yıl	3,5833	1,13890
	21 yıl ve üzeri	4,1032	,81523

Tablo 113’te yer alan ortalama puanlara bakıldığında 21 yıl ve üzeri öğretmenler çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken doğal ve kültürel çevreden somut nesneleri 6-10 yıl arasındaki mesleki tecrübeye sahip olan öğretmenlerden daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 114. Madde 48’e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	17,690	4	4,422	4,688	,001	11-15 yıl ve 21 yıl

Gruplariçi	324,482	344	,943			ve üzeri arasında
Toplam	342,172	348				

Tablo 114'te yer alan madde 48'e ilişkin Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında 11-15 yıl ve 21 yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahip öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 115. Madde 48'e İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 48	11-15 yıl	3,7013	,98762
	21 yıl ve üzeri	4,1548	,87640

Ortalama puanlara bakıldığında 21 yıl ve üzeri öğretmenlik tecrübesine sahip olan öğretmenler Sosyal Bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken Tarsus ilçesini tanıtıcı kitapları 11-15 yıl mesleki tecrübeye sahip olan öğretmenlerden daha çok kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 116. Madde 52'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	12,022	4	3,006	2,952	,020	21 yıl ve üzeri ile 1-5 yıl arasında
Gruplariçi	350,287	344	1,018			
Toplam	362,309	348				

Tablo 116'da yer alan Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında 21 yıl ve üzeri öğretmenler ile 1-5 yıl arasında mesleki tecrübeye sahip öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 117. Madde 52'ye İlişkin Descriptives Tablosu

	Mean	Std. Deviation
--	------	----------------

Madde 52	1-5 yıl	3,2941	,84887
	21 yıl ve üzeri	3,9548	,94897

Ortalama puanlara bakıldığında 21 yıl ve üzeri öğretmenlik tecrübesine sahip olan öğretmenler çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken ansiklopedi ve sözlük gibi başvuru kaynakları 1-5 yıl mesleki tecrübeye sahip öğretmenlerden daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 118. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 41	Gruplar Arası	2,170	3	,723	,867	,458
	Gruplar İçi	287,796	345	,834		
	Toplam	289,966	348			
Madde 42	Gruplar Arası	4,645	3	1,548	1,453	,227
	Gruplar İçi	367,549	345	1,065		
	Toplam	372,195	348			
Madde 43	Gruplar Arası	3,134	3	1,045	1,008	,389
	Gruplar İçi	357,428	345	1,036		
	Toplam	360,562	348			
Madde 44	Gruplar Arası	1,022	3	,341	,464	,708
	Gruplar İçi	253,230	345	,734		
	Toplam	254,252	348			
Madde 45	Gruplar Arası	2,075	3	,692	1,055	,368
	Gruplar İçi	226,223	345	,656		
	Toplam	228,298	348			
Madde 46	Gruplar Arası	1,110	3	,370	,485	,693
	Gruplar İçi	263,114	345	,763		
	Toplam	264,223	348			
Madde 47	Gruplar Arası	,240	3	,080	,091	,965
	Gruplar İçi	302,620	345	,877		
	Toplam	302,860	348			

Madde 48	Gruplar Arası	,551	3	,184	,185	,906
	Gruplar İçi	341,621	345	,990		
	Toplam	342,172	348			
Madde 49	Gruplar Arası	5,214	3	1,738	2,774	,041
	Gruplar İçi	216,133	345	,626		
	Toplam	221,347	348			
Madde 50	Gruplar Arası	2,834	3	,945	1,670	,173
	Gruplar İçi	195,223	345	,566		
	Toplam	198,057	348			
Madde 51	Gruplar Arası	2,769	3	,923	1,140	,333
	Gruplar İçi	279,403	345	,810		
	Toplam	282,172	348			
Madde 52	Gruplar Arası	1,581	3	,527	,504	,680
	Gruplar İçi	360,728	345	1,046		
	Toplam	362,309	348			

Sosyal Bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken kullanılan araç gereçler ile öğretmenlerin okudukları sınıf düzeyleri arasında olan ilişkiyi gösteren ANOVA tablosu tablo 123’de verilmiştir. Buna göre 49. maddede farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hangi gruplar arasında farklılığın olduğuna ilişkin Scheffe testi sonucu tablo 118’de verilmiştir.

Tablo 119. Madde 49’a İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	5,214	3	1,738	2,774	,041	1. sınıfı okutan ile 3. ve 4. sınıfı okutan öğretmenler arasında
Gruplariçi	216,133	345	,626			
Toplam	221,347	348				

Tablo 119'a bakıldığında 1. sınıfı okutan öğretmenler ile 3. ve 4. sınıfı okutan öğretmenler arasında farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 120. Madde 49'a İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 49	1. sınıf	4,4938	,61489
	3. sınıf	4,1959	,83715
	4. sınıf	4,1807	,95182

Ortalama puanlara bakıldığında ise 1. sınıfı okutan öğretmenlerin çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken görsel materyalleri ve araçları 3. ve 4. sınıfı okutan öğretmenlere göre daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 121. Görev Yeri Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 41	Gruplar Arası	7,848	4	1,962	2,392	,051
	Gruplar İçi	282,118	344	,820		
	Toplam	289,966	348			
Madde 42	Gruplar Arası	6,490	4	1,622	1,526	,194
	Gruplar İçi	365,705	344	1,063		
	Toplam	372,195	348			
Madde 43	Gruplar Arası	6,549	4	1,637	1,591	,176
	Gruplar İçi	354,012	344	1,029		
	Toplam	360,562	348			
Madde 44	Gruplar Arası	4,630	4	1,157	1,595	,175
	Gruplar İçi	249,622	344	,726		
	Toplam	254,252	348			
Madde 45	Gruplar Arası	2,751	4	,688	1,049	,382
	Gruplar İçi	225,547	344	,656		
	Toplam	228,298	348			
Madde 46	Gruplar Arası	2,200	4	,550	,722	,577

	Gruplar İçi	262,023	344	,762		
	Toplam	264,223	348			
Madde 47	Gruplar Arası	,954	4	,238	,272	,896
	Gruplar İçi	301,906	344	,878		
	Toplam	302,860	348			
Madde 48	Gruplar Arası	10,093	4	2,523	2,614	,035
	Gruplar İçi	332,079	344	,965		
	Toplam	342,172	348			
Madde 49	Gruplar Arası	2,344	4	,586	,920	,452
	Gruplar İçi	219,003	344	,637		
	Toplam	221,347	348			
Madde 50	Gruplar Arası	3,189	4	,797	1,407	,231
	Gruplar İçi	194,868	344	,566		
	Toplam	198,057	348			
Madde 51	Gruplar Arası	2,686	4	,672	,827	,509
	Gruplar İçi	279,486	344	,812		
	Toplam	282,172	348			
Madde 52	Gruplar Arası	9,116	4	2,279	2,220	,067
	Gruplar İçi	353,194	344	1,027		
	Toplam	362,309	348			

Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken kullanılan araç gereçler ile öğretmenlerin bulundukları yerleşim yerinde çalıştıkları süre değişkeni arasında farklılık olup olmadığına ilişkin ANOVA testi sonuçları tablo 121’de verilmiştir. Buna göre 48. maddede farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hangi gruplar arasında olduğuna ilişkin Scheffe testi sonuçları tablo 122’de verilmiştir.

Tablo 122. Madde 48’e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	10,093	4	2,523	2,614	,035	21 yıl ve üzeri ile

Gruplariçi	332,079	344	,965			1-5 yıl arasında
Toplam	342,172	348				

Scheffe testi sonuçlarına göre 21 yıl ve üzeri öğretmenler ile 1-5 yıl arasındaki öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 123. Madde 48'e İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 48	1-5 yıl	3,7414	1,01843
	21 yıl ve üzeri	4,2237	,84220

Ortalama puanlara bakıldığında Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken 21 yıl ve üzeri süreden beri aynı yerleşim yerinde çalışan öğretmenlerin Tarsus ilçesini tanıtıcı kitapları 1-5 yıl öğretmenlere göre daha çok tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

2.7. İŞBİRLİĞİ TÜRLERİNE İLİŞKİN MADDELERİN ANALİZLERİ (53-59.MADDELER)

Bu bölümde, çalışmaya katılanlara İşbirliği başlığı altında Sosyal bilgiler dersinde vatandaşlık konularının öğretimini yaparken aşağıda verilen işbirliği türlerinin hangilerinden yararlandığına ilişkin verilen aşağıda verilen maddelere katılıp katılmadığı soruşmuş ve verilen cevapların analizlerine yer verilmiştir.

Madde 53: Aile

Madde 54: Okul Yönetimi

Madde 55: Diğer öğretmenler(zümre öğretmenleri, branş öğretmenleri, rehberlik öğretmenivb.)

Madde 56: Yerel yöneticiler

Madde 57: Resmi kurum ve kuruluşlar

Madde 58: Ticari kurum ve kuruluşlar

Madde 59: Sivil toplum örgütleri

Tablo 124. Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi

			N	ort.	s	sd	T	p
Madde 53	Cinsiyet	Kadın	194	4,2268	,83331	347	,161	,872
		Erkek	155	4,2129	,75582			
Madde 54	Cinsiyet	Kadın	194	4,0619	,80561	347	-,030	,976
		Erkek	155	4,0645	,86548			
Madde 55	Cinsiyet	Kadın	194	4,1392	,77941	347	1,400	,162
		Erkek	155	4,0129	,90444			
Madde 56	Cinsiyet	Kadın	194	2,9072	1,06360	347	-1,645	,101
		Erkek	155	3,1032	1,15755			
Madde 57	Cinsiyet	Kadın	194	2,9691	1,01750	347	-1,493	,136
		Erkek	155	3,1419	1,14210			
Madde 58	Cinsiyet	Kadın	194	2,6186	1,04255	347	-1,973	,049
		Erkek	155	2,8581	1,22442			
Madde 59	Cinsiyet	Kadın	194	2,7784	1,11854	347	-2,967	,003
		Erkek	155	3,1484	1,20493			

Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık konuları öğretiminde öğretmenlerin işbirliğinin cinsiyete göre farklılık olup olmadığı sonucu tablo 124’te verilmiştir. Buna göre Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık konularının öğretimi yaparken erkeklerin ticari kurum ve kuruluşlardan kadınlara göre daha çok yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yine erkeklerin Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık konuları öğretimini yaparken sivil toplum örgütlerinden kadınlara göre daha fazla yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 125. Yaş Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 53	Gruplar Arası	2,243	4	,561	,878	,477
	Gruplar İçi	219,769	344	,639		
	Toplam	222,011	348			

Madde 54	Gruplar Arası	3,392	4	,848	1,230	,298
	Gruplar İçi	237,221	344	,690		
	Toplam	240,613	348			
Madde 55	Gruplar Arası	5,876	4	1,469	2,117	,078
	Gruplar İçi	238,715	344	,694		
	Toplam	244,590	348			
Madde 56	Gruplar Arası	7,153	4	1,788	1,462	,213
	Gruplar İçi	420,835	344	1,223		
	Toplam	427,989	348			
Madde 57	Gruplar Arası	9,580	4	2,395	2,093	,081
	Gruplar İçi	393,686	344	1,144		
	Toplam	403,266	348			
Madde 58	Gruplar Arası	6,750	4	1,688	1,323	,261
	Gruplar İçi	438,843	344	1,276		
	Toplam	445,593	348			
Madde 59	Gruplar Arası	8,952	4	2,238	1,645	,162
	Gruplar İçi	467,902	344	1,360		
	Toplam	476,854	348			

Tablo 125’te Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık konularının öğretimi yaparken işbirliğinin yaş değişkeni arasında anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Bu sonuçlara göre yaş değişkeni anlamlı farklılık oluşturmamaktadır.

Tablo 126. Kıdem Değişkenine Göre Anova Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 53	Gruplar Arası	4,051	4	1,013	1,598	,174
	Gruplar İçi	217,960	344	,634		
	Toplam	222,011	348			
Madde 54	Gruplar Arası	5,296	4	1,324	1,936	,104
	Gruplar İçi	235,317	344	,684		

	Toplam	240,613	348			
Madde 55	Gruplar Arası	1,765	4	,441	,625	,645
	Gruplar İçi	242,825	344	,706		
	Toplam	244,590	348			
Madde 56	Gruplar Arası	5,704	4	1,426	1,162	,328
	Gruplar İçi	422,284	344	1,228		
	Toplam	427,989	348			
Madde 57	Gruplar Arası	7,115	4	1,779	1,545	,189
	Gruplar İçi	396,151	344	1,152		
	Toplam	403,266	348			
Madde 58	Gruplar Arası	2,103	4	,526	,408	,803
	Gruplar İçi	443,490	344	1,289		
	Toplam	445,593	348			
Madde 59	Gruplar Arası	8,793	4	2,198	1,616	,170
	Gruplar İçi	468,061	344	1,361		
	Toplam	476,854	348			

Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık konularının öğretimini yaparken işbirliği yapma ile öğretmenlerin mesleki tecrübeleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin ANOVA testi sonuçları tablo 126’da verilmiştir. Mesleki tecrübe ile vatandaşlık konularının öğretimi esnasında işbirliği arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 127. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 53	Gruplar Arası	2,605	3	,868	1,365	,253
	Gruplar İçi	219,407	345	,636		
	Toplam	222,011	348			
Madde 54	Gruplar Arası	,660	3	,220	,316	,813
	Gruplar İçi	239,953	345	,696		
	Toplam	240,613	348			

Madde 55	Gruplar Arası	1,245	3	,415	,588	,623
	Gruplar İçi	243,345	345	,705		
	Toplam	244,590	348			
Madde 56	Gruplar Arası	5,962	3	1,987	1,625	,183
	Gruplar İçi	422,026	345	1,223		
	Toplam	427,989	348			
Madde 57	Gruplar Arası	9,529	3	3,176	2,783	,041
	Gruplar İçi	393,738	345	1,141		
	Toplam	403,266	348			
Madde 58	Gruplar Arası	6,441	3	2,147	1,687	,170
	Gruplar İçi	439,152	345	1,273		
	Toplam	445,593	348			
Madde 59	Gruplar Arası	3,943	3	1,314	,959	,412
	Gruplar İçi	472,910	345	1,371		
	Toplam	476,854	348			

Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık konuları öğretimini yaparken işbirliği yapılması ile öğretmenlerin okudukları sınıf düzeyleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılmış olan ANOVA testi sonuçları tablo 127’de verilmiştir. Buna göre 57. maddede farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hangi gruplar arasında farklılık olduğuna ilişkin Scheffe testi sonuçları tablo 128’de verilmektedir.

Tablo 128. Madde 57’ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	9,529	3	3,176	2,783	,041	1. sınıfı okutan öğretmenlerle 4. sınıfı okutan öğretmenler arasında
Grupları içi	393,738	345	1,141			
Toplam	403,266	348				

Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında 1. sınıfı okutan öğretmenlerle 4. sınıfı okutan öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 129. Madde 57'ye İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 57	1. sınıf	3,2593	1,08141
	4. sınıf	2,7831	1,01270

Ortalama puanlara bakıldığında 1. sınıfı okutan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık konularının öğretiminde resmi kurum ve kuruluşlarla işbirliğini 4. sınıfı okutan öğretmenlere göre daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 130. Görev Yeri Süresi Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 53	Gruplar Arası	5,301	4	1,325	2,104	,080
	Gruplar İçi	216,711	344	,630		
	Toplam	222,011	348			
Madde 54	Gruplar Arası	2,404	4	,601	,868	,483
	Gruplar İçi	238,209	344	,692		
	Toplam	240,613	348			
Madde 55	Gruplar Arası	2,217	4	,554	,787	,534
	Gruplar İçi	242,373	344	,705		
	Toplam	244,590	348			
Madde 56	Gruplar Arası	10,815	4	2,704	2,229	,066
	Gruplar İçi	417,174	344	1,213		
	Toplam	427,989	348			
Madde 57	Gruplar Arası	11,898	4	2,975	2,615	,035
	Gruplar İçi	391,368	344	1,138		
	Toplam	403,266	348			
Madde 58	Gruplar Arası	10,258	4	2,564	2,026	,090
	Gruplar İçi	435,335	344	1,266		

	Toplam	445,593	348			
Madde 59	Gruplar Arası	8,677	4	2,169	1,594	,175
	Gruplar İçi	468,177	344	1,361		
	Toplam	476,854	348			

Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık konularının öğretimini yaparken işbirliği yapma ile öğretmenlerin bulundukları yerleşim yerinde görev süreleri değişken arasında farklılığın olup olmadığına ilişkin ANOVA testi tablo 130’da verilmiştir. Buna göre 57. maddede farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 131. Madde 57’ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	11,898	4	2,975	2,615	,035	1-5 yıl ve 16-20 yıl arasında
Gruplariçi	391,368	344	1,138			
Toplam	403,266	348				

1-5 yıl ve 16-20 yıl arasında aynı yerleşim yerinde çalışan öğretmenler arasında farklılık olduğunu gösteren Scheffe tablosu tablo 136’da verilmiştir.

Tablo 132. Madde 57’ye İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 57	1-5 yıl	2,6724	1,09845
	16-20 yıl	3,2466	,99695

Tablo 132’de yer alan ortalama puanlara bakıldığında aynı yerleşim yerinde 16-20 yıl arasında çalışan öğretmenler vatandaşlık konularının öğretiminde resmi kurum ve kuruluşlardan 1-5 yıl arasındaki öğretmenlere göre daha çok faydalandıkları ve işbirliği yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır.

2.8. YAŞANILAN SORUNLARA İLİŞKİN VERİLEN MADDELERİN

ANALİZLERİ (60-67. MADDELER)

Bu bölümde, çalışmaya katılanlara Sorunlar başlığı altında sosyal bilgiler

dersinde çevre olanaklarından yararlanırken yaşanan sorunlara ilişkin verilen aşağıda verilen maddelere katılıp katılmadığı soruşmuş ve verilen cevapların analizlerine yer verilmiştir.

Madde 60: Maddi problemlerin etkisi

Madde 61: Güvenlikle ilgili problemlerin etkisi

Madde 62: Zaman yetersizliği

Madde 63: Yasal prosedürlerin fazlalığı

Madde 64: Öğrenci grubunun kalabalık olması

Madde 65: Ulaşım problemi

Madde 66: Okul dışı etkinliklerin uygulanmasının zor olması

Madde 67: Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin düşük olması

Tablo 133. Cinsiyet Değişkenine Göre T Testi

			N	ort.	s	sd	t	p
Madde 60	Cinsiyet	Kadın	194	1,8918	,85391	347	,603	,547
		Erkek	155	1,8387	,76857			
Madde 61	Cinsiyet	Kadın	194	2,1649	,96767	347	,653	,514
		Erkek	155	2,0968	,97217			
Madde 62	Cinsiyet	Kadın	194	2,3969	1,04915	347	1,054	,293
		Erkek	155	2,2839	,92410			
Madde 63	Cinsiyet	Kadın	194	2,0515	1,12320	347	1,278	,202
		Erkek	155	1,9097	,89998			
Madde 64	Cinsiyet	Kadın	194	2,3711	1,19428	347	-,332	,740
		Erkek	155	2,4129	1,13267			
Madde 65	Cinsiyet	Kadın	194	2,0722	1,01028	347	-,166	,869
		Erkek	155	2,0903	1,02797			
Madde 66	Cinsiyet	Kadın	194	2,2268	,99225	347	-,529	,597
		Erkek	155	2,2839	1,01133			
Madde 67	Cinsiyet	Kadın	194	2,8608	1,17672	347	,793	,429
		Erkek	155	2,7613	1,15142			

Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken yaşanan sorunlarla cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık olup olmadığını gösteren T testi sonuçları tablo 133'te verilmiştir. T testi sonuçlarına bakıldığında yaşanan sorunlarla cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 134. Yaş Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 60	Gruplar Arası	7,425	4	1,856	2,844	,024
	Gruplar İçi	224,512	344	,653		
	Toplam	231,937	348			
Madde 61	Gruplar Arası	1,415	4	,354	,374	,827
	Gruplar İçi	325,255	344	,946		
	Toplam	326,670	348			
Madde 62	Gruplar Arası	2,417	4	,604	,607	,658
	Gruplar İçi	342,631	344	,996		
	Toplam	345,049	348			
Madde 63	Gruplar Arası	,676	4	,169	,157	,960
	Gruplar İçi	369,279	344	1,073		
	Toplam	369,954	348			
Madde 64	Gruplar Arası	4,080	4	1,020	,748	,560
	Gruplar İçi	468,923	344	1,363		
	Toplam	473,003	348			
Madde 65	Gruplar Arası	5,204	4	1,301	1,262	,285
	Gruplar İçi	354,549	344	1,031		
	Toplam	359,754	348			
Madde 66	Gruplar Arası	6,703	4	1,676	1,690	,152
	Gruplar İçi	341,108	344	,992		
	Toplam	347,811	348			
Madde 67	Gruplar Arası	9,376	4	2,344	1,742	,140
	Gruplar İçi	462,888	344	1,346		
	Toplam	472,264	348			

Öğretmenlerin yaşı ile Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken yaşanan sorunlara ilişkin ANOVA testi tablo 134'te verilmiştir. Buna göre 60. maddede farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hangi gruplar arasında olduğuna ilişkin Scheffe testi sonuçları tablo 135'te ortalama puanları tablosu ise tablo 136'da verilmiştir.

Tablo 135. Madde 60'a İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	7,425	4	1,856	2,844	,024	51-60 yaş ile 20-30 yaş arasında
Gruplarıçi	224,512	344	,653			
Toplam	231,937	348				

Tablo 140'a bakıldığında 51-60 yaş arasındaki öğretmenler ile 20-30 yaş arasındaki öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 136. Madde 60'a İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 60	41-50 yaş	2,0270	,85671
	20-30 yaş	1,5909	,73414

Ortalama puanlara bakıldığında ise Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken yaşanan sorunlara ilişkin 41-50 yaş öğretmenlerinin 20-30 yaş arasındaki öğretmenlere göre maddi problemlerin etkisinde daha çok kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 137. Kıdem Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 60	Gruplar Arası	7,276	4	1,819	2,785	,027
	Gruplar İçi	224,661	344	,653		
	Toplam	231,937	348			

Madde 61	Gruplar Arası	10,990	4	2,748	2,994	,019
	Gruplar İçi	315,680	344	,918		
	Toplam	326,670	348			
Madde 62	Gruplar Arası	12,524	4	3,131	3,239	,013
	Gruplar İçi	332,524	344	,967		
	Toplam	345,049	348			
Madde 63	Gruplar Arası	6,461	4	1,615	1,529	,193
	Gruplar İçi	363,493	344	1,057		
	Toplam	369,954	348			
Madde 64	Gruplar Arası	2,655	4	,664	,485	,746
	Gruplar İçi	470,348	344	1,367		
	Toplam	473,003	348			
Madde 65	Gruplar Arası	4,759	4	1,190	1,153	,331
	Gruplar İçi	354,994	344	1,032		
	Toplam	359,754	348			
Madde 66	Gruplar Arası	5,091	4	1,273	1,277	,278
	Gruplar İçi	342,720	344	,996		
	Toplam	347,811	348			
Madde 67	Gruplar Arası	6,299	4	1,575	1,162	,327
	Gruplar İçi	465,965	344	1,355		
	Toplam	472,264	348			

Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken yaşanan sorunlar ile kıdem değişkeni arasında olan ilişkiyi gösteren ANOVA testi sonuçları tablo 137’de verilmiştir. ANOVA testi sonuçlarına bakıldığında 60. madde, 61. madde ve 62. maddelerde anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu belirten Scheffe testi tabloları aşağıda verilmiştir.

Tablo 138. Madde 60’a İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
-------------------	-----------------	----	--------------------	---	---	--------------

Gruplararası	7,276	4	1,819	2,785	,027	21 yıl ve üzeri ile 6-10 yıl arasında
Gruplarıçi	224,661	344	,653			
Toplam	231,937	348				

Tablo 138’de madde 60’a ilişkin Scheffe testi sonuçlarına bakıldığında 21 yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahip öğretmenler ile 6-10 yıl mesleki tecrübeye sahip öğretmenler arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır.

Tablo 139. Madde 60’a İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 60	6-10 yıl	1,4583	,58823
	21 yıl ve üzeri	1,9548	,79235

Buna göre ortalama puanlara bakıldığında 21 yıl ve üzeri öğretmenlik tecrübesine sahip öğretmenler çevre olanaklarından yararlanırken karşılaştıkları maddi problemlerin 6-10 yıl arasındaki öğretmenlerden daha fazla olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 140. Madde 61’e İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	10,990	4	2,748	2,994	,019	11-15 yıl ve 6-10 yıl arasında
Gruplarıçi	315,680	344	,918			
Toplam	326,670	348				

Tablo 145’te madde 61’e ilişkin Scheffe testi sonucu tablosu verilmiştir. Buna göre 11-15 yıl ve 6-10 yıl arasındaki öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 141. Madde 61’e İlişkin Descriptives Tablosu

	Mean	Std. Deviation
--	------	----------------

Madde 61	6-10 yıl	1,5417	,50898
	11-15 yıl	2,2338	,97192

Ortalama puanları bakıldığında 11-15 yıl arasındaki öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde güvenlikle ilgili problemleri 6-10 yılı arasındaki öğretmenlerden daha fazla karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 142. Madde 62'ye İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Gruplararası	12,524	4	3,131	3,239	,013	6-10 yıl ile 16-20 yıl arasında
Gruplariçi	332,524	344	,967			
Toplam	345,049	348				

62. maddeye ilişkin Scheffe tablosu sonuçları 142. tabloda verilmiştir. Buna göre 6-10 yıl ile 16-20 yıl arasındaki öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 143. Madde 62'ye İlişkin Descriptives Tablosu

		Mean	Std. Deviation
Madde 62	6-10 yıl	1,7917	,72106
	16-20 yıl	2,5000	1,00000

Ortalama puanlara bakıldığında 16-20 yıl arasındaki öğretmenler çevre olanaklarından yararlanırken zaman yetersizliğini 6-10 yıl arasındaki öğretmenlerden daha fazla yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 144. Okutulan Sınıf Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 60	Gruplar Arası	,398	3	,133	,198	,898

	Gruplar İçi	231,539	345	,671		
	Toplam	231,937	348			
Madde 61	Gruplar Arası	,743	3	,248	,262	,853
	Gruplar İçi	325,927	345	,945		
	Toplam	326,670	348			
Madde 62	Gruplar Arası	,523	3	,174	,174	,914
	Gruplar İçi	344,526	345	,999		
	Toplam	345,049	348			
Madde 63	Gruplar Arası	,832	3	,277	,259	,855
	Gruplar İçi	369,122	345	1,070		
	Toplam	369,954	348			
Madde 64	Gruplar Arası	4,467	3	1,489	1,096	,351
	Gruplar İçi	468,536	345	1,358		
	Toplam	473,003	348			
Madde 65	Gruplar Arası	1,604	3	,535	,515	,672
	Gruplar İçi	358,150	345	1,038		
	Toplam	359,754	348			
Madde 66	Gruplar Arası	3,065	3	1,022	1,022	,383
	Gruplar İçi	344,746	345	,999		
	Toplam	347,811	348			
Madde 67	Gruplar Arası	10,792	3	3,597	2,689	,056
	Gruplar İçi	461,472	345	1,338		
	Toplam	472,264	348			

Tablo 144’te öğretmenlerin okuttukları sınıf düzeyi ile bulundukları yerleşim yerlerinde yaptıkları görev süresi değişkeni ile Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken karşılaştıkları problemleri ilişkin ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Karşılaşılan problemler ile öğretmenlerin okudukları sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 145. Görev Yeri Değişkenine Göre ANOVA Testi

		Sum of Squares	df	kareler ort.	F	p
Madde 60	Gruplar Arası	2,073	4	,518	,775	,542
	Gruplar İçi	229,864	344	,668		
	Toplam	231,937	348			
Madde 61	Gruplar Arası	5,225	4	1,306	1,398	,234
	Gruplar İçi	321,445	344	,934		
	Toplam	326,670	348			
Madde 62	Gruplar Arası	1,469	4	,367	,368	,832
	Gruplar İçi	343,579	344	,999		
	Toplam	345,049	348			
Madde 63	Gruplar Arası	1,170	4	,292	,273	,895
	Gruplar İçi	368,785	344	1,072		
	Toplam	369,954	348			
Madde 64	Gruplar Arası	3,960	4	,990	,726	,575
	Gruplar İçi	469,043	344	1,363		
	Toplam	473,003	348			
Madde 65	Gruplar Arası	2,251	4	,563	,542	,705
	Gruplar İçi	357,502	344	1,039		
	Toplam	359,754	348			
Madde 66	Gruplar Arası	5,144	4	1,286	1,291	,273
	Gruplar İçi	342,667	344	,996		
	Toplam	347,811	348			
Madde 67	Gruplar Arası	1,837	4	,459	,336	,854
	Gruplar İçi	470,427	344	1,368		
	Toplam	472,264	348			

Tablo 145’te öğretmenlerin bulundukları yerleşim yerlerinde yaptıkları görev süresi değişkeni ile Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken karşılaştıkları problemleri ilişkin ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Karşılaşılan

problemler ile bulundukları yerleşim yerinde yaptıkları görev süreleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ

Bu araştırma ile Tarsus ilçesindeki ilkokullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında çevre olanaklarından yararlanabilme düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sürecinde elde edilen verilerin analizleri yapılarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Sınıf öğretmenlerinin yaşadığı çevreyi öğrenme nedenlerine yönelik elde edilen bulgulardan çıkarılan sonuçlar şu şekildedir:

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet ve görev yaptıkları yerde çalıştıkları yıl değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- 31-40 yaş, 41-50 yaş ve 51-60 yaş arasında bulunan öğretmenler 20-30 yaş öğretmenlere göre yaşadığı çevreyi öğrenme nedenlerinin öğrencilerini çevreye daha duyarlı hale getirebilmek ve yaşadığı çevrede ailesiyle daha iyi vakit geçirmek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin çevreyi daha iyi tanıdıkları zaman, öğrenme öğretme sürecinde çevre olanaklarından daha fazla yararlanabilecekleri düşünülebilir. Can (2011) çalışmasında 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin yaşadıkları çevreyi öğrenmeye çalışma nedenlerinden birey olarak yaşadıkları çevreyi merak etmeleri, meslek gereği çevreyi tanımaya ihtiyaç duymaları ve öğrencilerini çevreye daha duyarlı hale getirme istekleri olarak bulmuştur.
- 6-10 yıl ve 16-20 yıl arasında mesleki tecrübeye sahip olan öğretmenlerin çevreyi tanıma nedenlerine ilişkin anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.
- 11-15 yıl arasında mesleki tecrübeye sahip olan öğretmenlerin 6-10 yıl arasında mesleki tecrübeye sahip olan öğretmenlere göre çevreyi tanıma nedenlerinin çevreyi tanımaya ihtiyaç duyduğu sonucuna ulaşılmıştır. 11-15 yıl arasında mesleki tecrübeye sahip olan öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğini yerine getirirken dersi daha verimli işleyebilmek için yaşadıkları çevreyi tanımaya ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir.

- 21 yıl ve üzeri tecrübeye sahip olan öğretmenler 1-5 yıl arası mesleki tecrübeye sahip olan öğretmenlere göre çevre olanaklarından yararlanmak için çevreyi tanıdıkları sonucuna ulaşmıştır. Mesleki tecrübesi fazla olan öğretmenlerin bulundukları çevreden nasıl yararlanabilecekleri konusunda deneyim sahibi olmaları nedeniyle çevreye adapte olmada sorun yaşamadıkları sonucuna ulaşılabilir.

Sınıf öğretmenlerinin çevreye yönelik uygulamaları gerçekleştirme düzeylerine yönelik elde edilen bulgulardan çıkarılan sonuçlar şu şekildedir:

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet ve okutmakta oldukları sınıf düzeyleri değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

- 51-60 yaş arasındaki öğretmenlerin 31-40 yaş arasındaki öğretmenlere göre çevreyi tanımak için daha çok çevreyi tanıtıcı kitaplar okuduğu, çevreyi tanıtan etkinliklere daha çok katıldığı ve yaşadıkları çevreyi öğrenmeye yönelik internetten daha çok yararlandıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Sınıflarda akıllı tahta, projeksiyon, internet olanakları sağlandığı için, öğretmenlerin bu kaynakları aktif olarak kullandıkları söylenebilir.

- 61 yaş ve üzeri öğretmenlerin hem 31-40 yaş hem de 41-50 yaş arasındaki öğretmenlere göre çevreyi tanımak için yerel televizyon kanallarını takip ettikleri sonucu ortaya çıkmıştır. 61 yaş ve üzeri öğretmenlerin 31-40 yaş arasındaki öğretmenlere göre çevreyi tanımak için yerel gazeteleri daha çok takip ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu öğretmenlerimizin yerel kaynaklara nasıl ulaşmaları gerektiğini daha iyi bildikleri şeklinde yorumlanabilir.

- 21 yıl ve üzeri öğretmenlerin 1-5 yıl arasındaki öğretmenlere göre çevreyi tanımaya yönelik yaptığı uygulamalarda çevreyi tanıtıcı kitapları okumayı daha çok tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır. 21 yıl ve üzeri ile 16-20 yıl arasındaki öğretmenlerin çevreyi tanıma uygulamalarında 1-5 yıl arası görev yapan öğretmenlere göre yerel gazeteleri daha çok takip ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Bunun nedeni uzun yıllar çalışmış olan öğretmenlerin yerel kaynakları kullanmanın önemini daha fazla kavramış olması olabilir.

- Bulunduğu yerleşim yerinde 16-20 yıl ve 21 yıl ve üzeri öğretmenlerin 1-5 yıl öğretmenlere nazaran çevreyi tanımak için yaşadığı çevrenin etkinliklerine daha çok katıldıkları sonucuna ulaşmıştır. Bulundukları yerleşim yerinde daha çok vakit geçirdikleri için çevreye karşı daha duyarlı oldukları sonucuna ulaşılabilir.

Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanmaya ilişkin planlar yaparken hangi ilkeleri dikkate aldıklarına yönelik sorulardan elde edilen bulgulardan çıkarılan sonuçlar şu şekildedir:

- Sosyal Bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanırken planlamalarında cinsiyetin etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Can (2011) bulguları ile örtüşmektedir. Aynı zamanda Eskiocak (2005) tarafından yapılan araştırmada da öğretmenlerin planlama yaparken okulun yerel özelliklerini, okul çevresinin ekonomik, kültürel ve sosyal özelliklerini ve işlenecek konunun özelliğini dikkate alma konusunda cinsiyetin anlamlı bir fark oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

- 41-50 yaş ve 51- 60 yaş arasında olan öğretmenlerin planlama yaparken 20-30 yaş arasında bulunan öğretmenlere göre Tarsus ilçesinin doğal ve kültürel çevre özelliklerini daha çok dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerimizin yaşadıkları çevreden aktif olarak nasıl yararlanabilecekleri konusundaki deneyimleri planlamaya yansımaktadır şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca 41-50 yaş arasındaki öğretmenlerin planlama yaparken 20-30 yaş öğretmenlere göre okul olanaklarını daha çok dikkate aldıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

- 51-60 yaş arasında olan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanmaya ilişkin planlamalar yaparken 20-30 yaş ve 61 yaş ve üzeri öğretmenlere göre yasal düzenlemeleri daha çok dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

- Planlama aşamasında 51-60 yaş arası öğretmenlerin 20-30 yaş ve 61 yaş ve üzeri öğretmenlere göre öğrencilerin ilgilerini, ihtiyaçlarını, beklentilerini ve hazırbulunuşluk düzeylerini daha çok dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum 51-60 yaş arasındaki öğretmenlerin, öğrencilerin düzeyini daha çok önemsedikleri ve planlarını öğrencilerin düzeylerine göre yapmaya daha fazla dikkat ettikleri şeklinde yorumlanabilir.

- Planlama aşamasında 51-60 yaş üzeri öğretmenlerin öğretim ilkelerini 20-30 yaş öğretmenlere göre daha çok dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin planlama yaparken öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili gelişmeleri yakından takip ettikleri şeklinde yorumlanabilir.

- 51-60 yaş arasındaki öğretmenlerin zaman faktörünü 61 yaş ve üzeri öğretmenlere göre planlama aşamasında daha çok dikkate aldıkları ayrıca planlar yaparken konunun özelliklerini daha çok dikkate aldıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durumun nedeni 51-60 yaş arası öğretmenlerin alışlagelmiş klasik planlama anlayışının dışına çıkıp, konuyu daha çok irdeleyip ona göre plan yapmaları olabilir.

- 21 yıl ve üzeri öğretmenlerin planlama yaparken öğretim ilkelerini 1-5 yıl ve 6-10 yıl arası öğretmenlere göre daha çok dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

- Planlama ilkelerinde 4. sınıfı okutan öğretmenlerin 1. sınıfı okutan öğretmenlere göre okul olanaklarını daha çok dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. 4. sınıfı okutan öğretmenler 1. sınıf ve 2. sınıfı okutan öğretmenlere göre yasal düzenlemeleri daha fazla dikkate aldıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni öğretmenlerin planlama yaparken okulun yerel özelliklerini, okul çevresinin ekonomik, kültürel ve sosyal özelliklerini ve yasal düzenlemeleri daha fazla dikkate aldıklarında öğrencilerin başarılarının daha çok artacağını bilmeleri olabilir.

- 3. sınıfı okutan öğretmenlerin öğrenci ilgi, ihtiyaç, beklenti ve hazırbulunuşluk düzeylerini 1. sınıfı okutan öğretmenlere göre daha çok dikkate aldıkları sonucu ortaya çıkmıştır. • 3. sınıfı okutan öğretmenlerin başarılı bir eğitim öğretim yılı geçirebilmek için planlama yaparken öğrencinin ilgi, ihtiyaç, beklenti ve hazırbulunuşluk düzeylerinin önemini fark etmeleri olabilir.

- Bulunduğu yerleşim yerinde 21 yıl ve üzeri yıldan beri görev yapan öğretmenler 16-20 yıl arasında görev yapan öğretmenlere göre planlama aşamasında maliyeti daha çok dikkate aldıkları sonucu ortaya çıkmıştır. İlde yüksek tecrübeye sahip öğretmenlerin, yaşadıkları çevreyi daha çok tanımaları sebebiyle hangi etkinliğe ne kadar maliyeti olabileceğini daha iyi bildikleri şeklinde yorumlanabilir.

Sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken hangi etkinlik türlerinde yer verdiklerine yönelik sorulardan elde edilen bulgulardan çıkarılan sonuçlar şu şekildedir:

- Etkinlik türleri belirlemede mesleki kıdem ve öğretmenlerin okuttukları sınıf düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

- Sosyal Bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken etkinlik türlerine yer verirken kadınların erkeklere göre daha çok doğal ve kültürel çevreye ilişkin gözlem yaptırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Kadınların

erkeklere göre doğal ve kültürel çevreye ilişkin daha duyarlı oldukları ve gezi gözlem yaparken sosyal bilgiler dersi ile bağlantılı konuları belirlemede daha dikkatli oldukları sonucuna ulaşılabilir. Can (2011) çalışmasında kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre doğal ve kültürel çevreyle ilgili bir konunun drama etkinlikleri ile canlandırılması ve doğal ve kültürel çevreyi yansıtan sergi hazırlama etkinliklerden daha fazla yararlandığı sonucuna ulaşmıştır.

- 41-50 yaş arasındaki öğretmenlerin etkinlik türlerini belirlerken 20-30 yaş arasındaki öğretmenlere göre doğal ve kültürel çevreye daha çok gezi düzenlemeye sıcak baktıkları sonucuna ulaşılmıştır. İlerleye yıllarda öğretmenlerin doğal ve kültürel çevreyi yakından görmenin, birebir inceleme fırsatı yakalamamanın öğrenmeyi daha eğlenceli ve kalıcı hale getirdiğini keşfetmiş olmaları olabilir.

- 51-60 yaş arasındaki öğretmenlerin etkinlik türlerini belirlerken 20-30 yaş, 31-40 yaş ve 61 yaş ve üzeri öğretmenlere göre öğrencilere doğal ve kültürel çevreyi koruma bilinci edinmelerine yönelik yazma etkinliklerine daha fazla yer verdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin doğal ve kültürel çevre ile etkileşimi sonucunda, deneyimlerini anlatan bilgileri yazmaları, öğrencilerin o çevre ile daha fazla bağ kurmasını ve bunun sonucunda çevreyi koruma bilincinin artması şeklinde yorumlanabilir.

- Bulunduğu yerleşim yerinde 21 yıl ve üzeri süreden beri öğretmenlik yapanlar etkinlik türlerini belirleme de 1-5 yıl ve 11-15 yıl arası öğretmenlik yapanlara göre doğal ve kültürel çevreyi yansıtan sergi hazırladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin ilerleyen yıllarda sınıf panolarında doğal ve kültürel çevrenin özelliklerini tanıtıcı nitelikte öğrencilerin yapmış oldukları resim, kendi çektikleri fotoğraf vs. sergilemenin öğrencileri öğrenmeye karşı daha istekli hale getirdiğini ve kalıcı öğrenmeyi sağladığını keşfetmiş olmaları olabilir. Maden (2010) tarafından yapılan araştırmaya göre 1-5 ve 6-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip Türkçe öğretmenlerinin diğer kıdem seviyesindeki öğretmenlere göre drama yöntemini kullanmaya yönelik daha yüksek öz yeterlik düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken hangi ders, sosyal bilim disiplinleri

veya ara disiplinler ile yaptıkları ilişkilendirme düzeyine yönelik sorulardan elde edilen bulgulardan çıkarılan sonuçlar şu şekildedir:

- Sosyal Bilgiler dersinde öğretim yaparken diğer derslerle ilişkilendirmede cinsiyet ve okutmakta oldukları sınıf düzeyleri değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Sosyal Bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken 61 yaş ve üzeri öğretmenlerin 31-40 yaş arasındaki öğretmenlere göre ve bulunduğu yerleşim yerinde 11-15 yıl ve 6-10 yıl arasında öğretmenlik yapan öğretmenlerin 1-5 yıl arasında öğretmenlik yapan öğretmenlerden daha çok faydalandıkları ve matematik dersi ile daha çok ilişkilendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler dersinde yer alan bazı konularla (kültürel bir yerin hangi tarihte yapıldığını, kaç yıldır korunduğunu, yönler, hava tahmin raporları vs.) ilgili hesaplama yapabilmek için matematik dersinden yararlanmanın önemini daha çok fark ettikleri şeklinde yorumlanabilir.
- Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken 21 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip olan öğretmenlerin, 11-15 yıl ve 16-20 yıl arasında mesleki tecrübeye sahip öğretmenlere göre ve bulundukları ilde 21 yıl ve üzeri öğretmenlik yapanların 1-5 yıl arasında öğretmenlik yapanlara göre Fen ve Teknoloji dersinden daha çok yararlandıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi ile fen ve teknoloji dersinin bazı konularının örtüştüğünü ve bu konuları birleştirerek işlemenin, konunun öğrenciler tarafından daha iyi kavranabildiğini fark etmeleri olabilir.
- Öğretmenlerin okudukları sınıf düzeyleri ile Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanarak diğer derslerle ilişkilendirme arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır.
- Bulunduğu yerleşim yerinde 21 yılın üzerinde öğretmenlik yapan öğretmenler Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken farklı derslerle ilişkilendirmede Atatürkçülük ve sağlık kültürü gibi ara disiplinleri bulunduğu yerleşim yerinde 1-5 yıl ve 6-10 yıl öğretmenlik yapan öğretmenlerden daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aybek (2001) ve Ermiş (2008) tarafından yapılan araştırmalarda öğretmenler ders kazanımlarından zaman kalırsa ara disiplin kazanımlarına değindiklerini ifade etmişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken hangi araç-gereçlerden ne düzeyde yararlandıklarına yönelik sorulardan elde edilen bulgulardan çıkarılan sonuçlar şu şekildedir:

- Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken kullanılan araç gereçlerin cinsiyet ve okutmakta oldukları sınıf açısından anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

- 31-40 yaş, 41-50 yaş ve 51-60 yaş arasındaki öğretmenleri Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken kullanmış oldukları araç gereçlerde 61 yaş ve üzeri öğretmenlere göre daha çok görsel materyal ve resimler ve haritaları daha çok kullandığı sonucu ortaya çıkmıştır. Ders işlerken 31-60 yaş arası öğretmenlerin öğrenmeyi kalıcı hale getirmek için konunun özelliğine göre materyal kullanmak için daha istekli oldukları şeklinde yorumlanabilir.

- Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken 41-50 yaş arasındaki öğretmenleri 61 yaş ve üzeri öğretmenlerden daha çok sosyal bilgiler ders kitaplarını kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. 51-60 yaş arasındaki öğretmenler bilgi teknolojilerine daha fazla zaman ayırmış olabilir.

- Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken 51-60 yaş arasındaki öğretmenlerin 61 yaş ve üzeri öğretmenlere göre bilgi teknolojilerinden daha fazla yararlandıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Balı (2006) ve Kayağ (2009) tarafından yapılan araştırmalarda öğretmenlerin mesleki kıdemlerinin artmasına bağlı olarak internetten yararlanma etkinliklerinde azalma görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır.

- 21 yıl ve üzeri öğretmenler çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken doğal ve kültürel çevreden somut nesneleri 6-10 yıl arasındaki mesleki tecrübeye sahip olan öğretmenlerden daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Göksel (2007) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde harita kullanımı eğitimini destekleme düzeylerinde mesleki hizmet sürelerine ilişkin olarak anlamlı bir farklılık görülme de 16-20 yıl mesleki hizmet yılına sahip öğretmenler en yüksek ortalama sahipken, 6-10 yıl arası mesleki kıdem grubundaki öğretmenlerin en düşük ortalama sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

İlerleyen yıllarda öğretmenler somut nesnelerin öğrenciler üzerinde daha kalıcı öğrenmeye neden olduğunu keşfetmiş olabilirler.

- 21 yıl ve üzeri öğretmenlik tecrübesine sahip olan öğretmenler Sosyal Bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken Tarsus ilçesini tanıtıcı kitapları 11-15 yıl mesleki tecrübeye sahip olan öğretmenlerden daha çok kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

- 21 yıl ve üzeri öğretmenlik tecrübesine sahip olan öğretmenler çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken ansiklopedi ve sözlük gibi başvuru kaynakları ve Tarsus ilçesini tanıtıcı kitapları 1-5 yıl arası mesleki tecrübeye sahip öğretmenlerden daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum çalıştığı ilde geçirdiği süresi düşük olan öğretmenlerin bilgiye ulaşma yolunda sorun yaşıyor olmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken işbirliği türlerinin hangilerinden yararlandıklarına yönelik sorulardan elde edilen bulgulardan çıkarılan sonuçlar şu şekildedir:

- Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık konularının öğretimi yaparken işbirliğinde yaş ve mesleki tecrübe değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

- Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık konularının öğretimi yaparken erkeklerin ticari kurum ve kuruluşlardan kadınlara göre daha çok yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yine erkeklerin Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık konuları öğretimini yaparken sivil toplum örgütlerinden kadınlara göre daha fazla yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum erkek öğretmenlerin günlük hayatta ticari kurum ve kuruluşlarda, sivil toplum örgütlerinde çalışan kişilerle daha çok ilişki içinde olduklarından kaynaklanıyor olabilir.

- Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık konuları öğretimini yaparken işbirliği yapılması ile öğretmenlerin okudukları sınıf düzeylerinde 1. sınıfı okutan öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde vatandaşlık konularının öğretiminde resmi kurum ve kuruluşlarla işbirliğini 4. sınıfı okutan öğretmenlere göre daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

- Aynı yerleşim yerinde 16-20 yıl arasında çalışan öğretmenler vatandaşlık konularının öğretiminde resmi kurum ve kuruluşlardan 1-5 yıl arasındaki öğretmenlere göre daha çok faydalandıkları ve işbirliği yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. İlde geçirilen süre attıkça yaşadığı çevredeki kurum ve kuruluşların işleyiş, imkânları vs. hakkındaki bilginin daha fazla olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken yaşadıkları sorunlara ilişkin maddelere yönelik bulgulardan çıkarılan sonuçlar şu şekildedir:

- Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken yaşanan sorunlarla cinsiyet, öğretmenlerin okuttukları sınıf düzeyleri ve bulundukları yerleşim yerinde yaptıkları görev süreleri değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

- Sosyal Bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken yaşanan sorunlara ilişkin 41-50 yaş öğretmenlerinin 20-30 yaş arasındaki öğretmenlere göre ve 21 yıl ve üzeri öğretmenlik tecrübesine sahip öğretmenlerin 6-10 yıl arasındaki öğretmenlere göre maddi problemlerin etkisinde daha çok kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. İlerleyen yıllarda öğretmenlerin yapacakları etkinliklere ne kadar bütçe ayırmaları gerektiğini ve buna ulaşip ulaşamayacakları konusunda tecrübe edinmelerinden kaynaklanıyor olabilir.

- 11-15 yıl arasındaki öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde güvenlikle ilgili problemleri 6-10 yılı arasındaki öğretmenlerden daha fazla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. 11-15 yıl görev yapan öğretmenlerin öğrencileri güvenli olarak taşıma, etkinlik sırasında tüm riskleri belirleyip bunlara karşı tedbir alma vs. konulara daha temkinli davrandıkları sonucuna ulaşılabilir.

- 16-20 yıl arasındaki öğretmenler çevre olanaklarından yararlanırken zaman yetersizliğini 6- 10 yıl arasındaki öğretmenlerden daha fazla yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. 16-20 yıl arasındaki öğretmenlerin müfredatı yetiştirme kaygısıyla doğal ve kültürel çevreyi tanımaya yönelik etkinliklere fazla zaman ayırmadığı şeklinde yorumlanabilir.

ÖNERİLER

- İlkokul dördüncü sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yaşanan çevreden nasıl faydalanılacağı ile ilgili çalışmalar yer alabilir.
- Milli Eğitim Müdürlüğü ve öğretmenlerin işbirliği ile çevre özelliklerine uygun kaynaklar hazırlayarak öğretmenlerin yakın çevrelerine ilişkin farkındalıkları arttırılabilir.
- Ailenin süreçte aktif yer almasını sağlamak için çalışmalar planlanabilir.
- Okul ve sınıf dışında uygulanabilecek etkinlikler düzenlenmeli ve bu etkinlikler için ders saatleri düzenlenebilir.
- İlkokul sosyal bilgiler programı öğrenme-öğretme süreci etkinlikleri öğretmenler tarafından çevrenin sahip olduğu özellikler göz önünde bulundurularak uygun bir biçimde geliştirilebilir.
- Kurum ve kuruluşlarda okullarla iletişim sağlayacak birimler açılabilir.
- Öğretmenlere çevreyi tanımak için birtakım etkinlikler düzenlenebilir.
- Çevre olanaklarından yararlanmanın önemi ve nasıl yararlanabileceklerine ilişkin lisans düzeyinde faaliyetler düzenlenebilir.
- Okul öncesi ve ilkokul öğretmenlerine doğal çevreyi tanıtan ve öğretici geziler ve etkinlikler yapılabilir.
- Öğretmenlerin çevre ile ilgili yayınları takip etmeleri, ilgili sitelerine üye olmaları teşvik edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Açar, S. (2010). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Gözlem Gezisi Uygulamasının Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerisine Ve Çevre Duyarlılığına Etkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Açıkgöz Ün, K. (2004). *Aktif Öğrenme* (6. Bs.). İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Akdağ, H. Ve Sarı, İ. (2010). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Arkeolojinin Ve Antropolojinin Yeri. R. Turan Ve K. Ulusoy (Editör), *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (S.229-240). Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Akhan, N. E. (2010). Sosyal Bilgiler Disiplininde Ekonominin Yeri Ve Önemi. R. Turan Ve K. Ulusoy (Editör.), *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (S. 245-260). Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Akkuş, A. Ve Meydan, A. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi Ve Coğrafi Mekân Uygulamalarının Değerlendirilmesi, Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:4, Sayı:13, Ss: (14-30).
- Altın, B. N. Ve Demirtaş, S. (2009). Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri (Müze Ve Arazi Çalışmaları). M. Safran (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (S. 508-541). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Arsebük, G. (1983), “Dünden Bugüne Arkeoloji”, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İstanbul: Gözlem Matbaacılık.
- Aybek, B. (2001). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminin Sosyal ve Diğer Bilimlerle İlişkisinin Değerlendirilmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (7), 34-48.
- Aykaç, N. (2007). Sosyal Bilgiler Dersinde Aktif Öğretim Yöntemlerinin Kullanılmasının Öğrencilerin Derse Karşı Tutumuna, Erişi Düzeyine Ve Kalıcılığa Etkisi. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 24-37.

- Aytaç, S. (2000). İnsan Anlama Çabası (Psikolojiye Giriş). Bursa: Ezgi Kitapevi Yayınları.
- Balı, M. Ç. (2006). Öğretmenlerin Ders Materyali Hazırlamada İnterneti Kullanma Durumları. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Barr, R., Barth, D. And Shermis, S. S. (1978). *The Nature Of The Social Studies*. California: ETC Publications.
- Barth J., ve Demirtas A. (1997) *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: YÖK Dünya Bankası.
- Barth, J. (1991). *Elementary And Junior High/Middle School Social Studies Curriculum*. Lanham, Md.: University Press Of America.
- Bilen, M. (2006). *Plandan Uygulamaya Öğretim (7. Bs.)*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Bilgili, A. S. (2009). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler Ve Sosyal Bilgiler (2. Bs.). A.S. Bilgili (Ed.). *Sosyal Bilgilerin Temelleri (S. 2-31)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk Bökeoğlu, Ö., Köklü, N. (2009). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik (4. Bs.)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Can, M. H. (2013). İlköğretim Öğrencilerinin Bilim Merkezindeki Davranışlarının İncelenmesi. *Eğitim Ve Bilim*, 38(168), 347-361.
- Çatak, M. (2014). Ortaokullarda Sosyal Bilgiler Öğretiminin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Çelikkaya, T. (2002). *İlköğretim Birinci Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya Konularının Öğretimi*; Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Çengelci, T. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Yeri, *Uludağ Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 25, S.1, S.185-203.

- Çepni, O. Ve Aydın, F. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sınıf Dışı Okul Ortamlarına İlişkin Görüşleri. *International Journal Of Social Science*, 39, 317-335.
- Çetin, T. & Kuş, Z. & Karatekin, K. (2010). Sınıf Ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi Gözlem Yöntemine İlişkin Görüşleri, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. Cilt 5, Sayı 2, Ss.158-180.
- Demir, M. K. (2007). Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Gözlem Gezisi Yöntemini Uygulama Durumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 323-341.
- Deveci, H. (2009). Sosyal Bilgiler Dersinde Kültürden Yararlanma: Öğretmen Adaylarının Kültür Portfolyolarının İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (28), 1-19.
- Deveci, H., Selanik Ay, T. Ve Çengelci, T. (2008). Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Toplum Çalışmalarından Yararlanma Durumları. *III. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi* (S. 464-474). Adana: Çukurova Üniversitesi, Milli Eğitim Bakanlığı.
- Doğanay, A. (2005). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Erden, M. (T.Y.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Erdoğan, N. (2007). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Resimlendirilmiş Öykülerin Tarihsel Düşünme Becerilerinin Gelişimine Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı.
- Ermış, S. (2008). Sosyal Bilgiler Dersindeki Ara Disiplinlerin Sınıf İçi Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri. Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Eskiocak, S. (2005). Sınıf Öğretmenlerinin Öğretimi Planlama Aşamasında Karar Verme Sürecine Etki Eden Etmenlerin Analizi. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

- Garipağaoğlu, N. (2001). Gezi-Gözlem Metodunun Coğrafya Eğitimi Ve Öğretimindeki Yeri. *Marmara Coğrafya Dergisi*. 3(2). 13-30.
- Göksel, O. (2007). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Harita ve Grafik Kullanımının Eğitimi Destekleme Düzeyi. Yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Gözütok, F. D., Akgün, Ö. E. Ve Karacaoğlu, Ö. C. (2005). İlköğretim Programlarının Öğretmen Yeterlilikleri Açısından Değerlendirilmesi. Y. Kavak, E. Taşdemirci. (Ed). *Eğitimde Yansımalar VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Kitabı :14-16 Kasım 2005, Kayseri* (S. 17-40). Ankara: Sim Matbaası.
- Günay, M. (2010). “Bilim Felsefesi Ve Eğitim Felsefesi Bağlamında Sosyal Bilgiler”. R. Turan Ve K. Ulusoy (Editör.), *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (S. 150-172). Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Gündem, S. (1995). “Sosyal Bilgiler Öğretimine Genel Bir Bakış”, İlköğretim Kurumlarında Sosyal Bilgiler Öğretimi Ve Sorunları Türk Eğitim Derneği XIII. Toplantısı, Türk Eğitim Derneği Öğretim Dizisi No: 13, Ankara.
- Güngördü. E. (2001). *İlköğretim Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güven, B. (2005). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Alan Bağımlılık-Alan Bağımsızlık Bilisel Stil Boyutlarına Uygun Olarak Hazırlanan Öğretim Etkinliklerinin Akademik Başarı Ve Tutumlar Üzerindeki Etkisi*, Eskisehir: Anadolu Üniversitesi.
- Hoşgörür,V. (2001). *Öğretmenliğe Giriş*, Ankara, Pegem A Yayınları.
- Kan, Ç. (2010). A.B.D Ve Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 30. Sayı. 2. 663-672.
- Karagözoğlu, A. G. (1966) *İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretimi*, MEB, Ankara.
- Karakuş, F. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yapıcı Öğrenme Ve Otantik Değerlendirme Yaklaşımlarının Öğrencilerin Akademik Başarı, Kalıcılık Ve

- Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (19. Bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kayağ, R. (2009). Sosyal Bilgiler Dersinin Etkililiği Açısından Materyal Kullanımı ve Gezi Gözlem Metodunun Uygulanması. Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Keçe, M. (2009). *İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Tarih Okur-Yazarlığı Durumlarının Belirlenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Kılıçoğlu, G. (2009). “Sosyal Bilgiler Tanımı, Dünyada Ve Ülkemizde Gelişimi Ve Önemi”. Mustafa Safran (Editör), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (S. 3-16). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kıncal, R. (2002). *Vatandaşlık Bilgisi*, Ankara, 2002, Mikro Yayıncılık
- Köstüklü, N. (1999). *Sosyal Bilimler Ve Tarih Öğretimi* (2. Bs.). Konya: Günay Ofset.
- Küçükahmet, L. (2002). *Öğretimde Planlama Ve Değerlendirme*(13. Bs.).Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Maden, S. (2010). Türkçe Öğretmenlerinin Drama Yöntemini Kullanmaya Yönelik Özyeterlikleri. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (14), 259-274.
- Maxim George, W. (2003). *Dynamic Social Studies For Elementary Classrooms*, Merril, Upper Saddle River, N.J.
- Meydan, A. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Gezi-Gözlem Ve Doğa Eğitimi. R Turan, A. M. Sünbül Ve H. Akdağ (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1*(S. 241-262). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Ve Öğretim Çalışmalarının Planlı Yürütülmesine Dair Yönerge (2003). *Tebliğler Dergisi*, 2552, Ağustos 2003.

- Milli Eğitim Bakanlığı Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 4-5. Sınıf Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2018). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 4-5. Sınıf Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Nas, R. (2003). *Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (Program, Yöntem Ve Etkinlikler) (2. Bs.)* Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Nelson, M.R. (1987) *Children And Social Studies*. Orlando.
- Oğuzkan, A.F. (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara
- Orlich, D.C., Harder, R.J., Callahan, R.C., Gibson, H.W. (1998). *Teaching Strategies: A Guide To Better Instruction (5. Ed.)*. New York: Houghtan Mifflin Company.
- Özçelik, D. A. (1992). *Eğitim Programları Ve Öğretim (3. Bs.)*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Özdemir, S. M. (2010). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Ve Değerlendirilmesi, Sosyal Bilgiler Öğretimi İçinde, Ed. Mustafa Safran, , Ankara: Pegem A Yayınları, S: 18-46.
- Öztürk, C. (2007), *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış*, Sosyal Bilgiler Öğretimi (Ed. Öztürk C.), Ankara: Pegema Yayıncılık
- Öztürk, C. Ve Dilek, D. (2003). Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2. Bs.). C. Öztürk Ve D. Dilek (Ed.). *Hayat Bilgi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi (S. 47- 82)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Paykoç, F. (1991). *Tarih Öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Paykoç, F. (1995). *İlköğretim Kurumlarında Sosyal Bilgiler Öğretimi Ve Sorunları*. Türk Eğitim Derneği Öğretim Dizisi. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Safran, M. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. B. Tay Ve A. Öcal (Ed.). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi (S. 2-36)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Safran, M. Ve Ata, B. (2003). Öğrencilerin Tarih Metinlerinden Anlam Çıkarmalarına Yönelik Araştırmalara Bir Bakış. Cemalettin Şahin (Editör): Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Klavuzu Sosyal Bilgiler. Ankara: Gündüz Eğitim Ve Yayıncılık.
- Sağlam, E. (1980). *İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Tekışık Matbaası, Ankara.
- Sağlam, E. (1983). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Tekışık Matbaası, Ankara.
- Sarı, İ. (2006). Akademik Tarih Ve Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri Ve Önemi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (3), 109-125.
- Selam Ay, T. (2010). *Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Toplum Çalışmalarından Yararlanma: Bir Eylem Araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Sönmez, V. (1999). *Öğretim İlke Ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2007). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*(13. Bs.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2010). *Hayat Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*(5. Bs.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözen, E. Ve Sibel Ada, S. (2018). 2005 Ve 2018 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının (Sbdöp) Karşılaştırılması *Anadolu Eğitim Liderliği Ve Öğretim Dergisi [Anatolian Journal Of Educational Leadership And Instruction]* 2018– 6(1), 53-71
- Sözer, E. (2004). Öğretimde Planlama Ve Değerlendirme. M. Gültekin (Ed.). *Öğretimde Strateji, Yöntem Ve Teknikler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Sözer, E.(1998). “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Ölçme Ve Değerlendirme”, Sosyal Bilgiler Öğretimi, (Editör: Gürhan Can), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.

- Şimşek, A. (2016). Sosyal Bilgiler Dersinde Bir Öğretim Materyali Olarak Edebi Ürünler, Sosyal Bilgiler Öğretimi(Ed. Mustafa Safran), Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Şimşek, A. (2016). Sosyal Bilgiler Derslerinde Bir Öğretim Materyali Olarak Edebi Ürünler . M. Safran (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (S. 389-412). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tanrıöğen, A. (2005). Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Etkili Vatandaş Yetiştirme. A. Tanrıöğen (Ed.). *Hayat Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (S. 11-21). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Taşdemir, M. (2006). Sınıf Öğretmenlerinin Planlama Yeterliklerini Algılama Düzeyleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (3), 287-307.
- Tay, B. Öcal, A. (Ed) (2015) Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi. Pegem. Ankara
- Tekerek, M., Kaya, N., Alıç, M.D., Yılbat, B., Yıldırım, T., Koyuncu, M., Ulusoy, K. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı 4*, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, İstanbul: MEB.
- Tezcan, M. (1992). Eğitim Sosyolojisi, Ankara, Zirve Ofset.
- Tozlu, N. (1997). *Eğitim Felsefesi*, İstanbul, Milli Eğitim Yayınları.
- Tuncer, H. (2009). *Anlatma Teknikleri (Konuşma, Yazma)*. İzmir: Orkun Kitabevi.
- Turan R. Ve Ulusoy K. (2010). “Sosyal Bilgiler Disiplininde Tarihin Yeri Ve Önemi” , Refik Turan Ve Kadir Ulusoy (Ed.), *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (S. 43-61). Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Türk Eğitim Derneği. (2009). Öğretmen Yeterlikleri Özet Rapor (Rapor No: ISBN 978- 9944-5128-7-9). Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Yanpar Şahin, T. (2004). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Oluşturmacı Yaklaşım Sonucunda Ortaya Çıkan Öğrenen Çalışmalarının Değerlendirilmesi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim*

Fakóltesi, Malatya. Eriřim: 8 Nisan 2019,
[Http://Www.Pegema.Net/Dosya/Dokuman/261.Pdf](http://www.pegema.net/dosya/dokuman/261.pdf)

Yaşar, ř. Ve Göltekin, M. (2009). Anlamlı Öğrenme İçin Etkili Öğretim Stratejileri. C. Öztürk (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (S. 77-110). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Yaşar, ř.(2009). Etkili Ve Anlamlı Öğrenme İçin Yol Haritası Oluşturma: Öğretimi Planlama. C. Öztürk (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (S. 405-430). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

EKLER DİZİNİ

	Sayfa
Ek 1: Etik Kurul Kararı.....	163
Ek 2: Uygulama İzin Belgesi.....	165
Ek 3: Derya CAN'ın Anket Uygulama İzni.....	168
Ek 4: Öğretmenlerin Çevre Olanaklarından Yararlanabilme Düzeylerini Belirleme Anketi.....	169

Ek 1: Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 21/01/2019-E.2624

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : 31731878-050.01.04-
Konu : Etik Kurul Kararları (Sosyal 2019/01)

TEMELEĞİTİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 11.01.2019 tarihinde yapılan toplantısında biriminize ilişkin alınan karar ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim

e-imzalıdır
Prof.Dr. Mehmet KARAKAŞ
Etik Kurulu Başkanı

Ek:Etik Kurul Kararları

Dağıtım:
Eğitim Fakültesi Dekanlığına
Temel Eğitim Anabilim Dalı Başkanlığına
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığına
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Başkanlığına
Sosyoloji Bölüm Başkanlığına
Dinar Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu
Müdürlüğüne
Sosyoloji Anabilim Dalı Başkanlığına

Evrakı Doğrulamak İçin : <https://ehys.aku.edu.tr/en/Visio/Dogrula/6E4UP7A>

Adres Afyon Kocatepe Üniversitesi Rektörlüğü
Hukuk Müşavirliği
Telefon 4440303 Faks 02722281408
e-Posta hukukm@aku.edu.tr

Bilgi için: İsa Aydın
Unvanı: Başsayın İşletmeni
Tel No: 02722181073

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARARLARI

TOPLANTI SAYISI:01

KARAR TARİHİ:11.01.2019

KARAR 2019/02

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Meryem Ülkü YOZCU'nun "Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Çevre Olanaklarından Yararlanabilme Düzeyleri: Tarsus İlçesi Örneği" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında kullanacağı veri toplama araçlarının, etik açıdan sakıncalı olmadığına, katılanların oy birliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Mehmet KARAKAŞ

Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Başkanı

Ek 2: Uygulama İzin Belgesi

T.C.
MERSİN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 34776202-605.01-E.3533252
Konu : Meryem Ülkü YOZCU' nun
Anket İzin Talebi

19/02/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi :Afyon Kocatepe Üniversitesinin 06.02.2019 tarihli ve 1571 sayılı yazısı.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitimi Ana Bilim Dalı Sınıf Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Meryem Ülkü YOZCU' nun "*Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Çevre Olanaklarından Yararlanabilme Düzeyleri: Tarsus İlçesi Örneği* " konulu anket izin talebi ile ilgili 18.02.2019 tarihli komisyon görüşü ve çalışma programı ilişikte sunulmuştur.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitimi Ana Bilim Dalı Sınıf Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Meryem Ülkü YOZCU' nun söz konusu çalışmayı 2018-2019 eğitim öğretim yılında İlimiz Tarsus İlçesinde bulunan ilkokullarda görev yapan öğretmenlere okul idaresinin kontrolünde gönüllülük esasına dayalı olarak ve eğitim öğretimi aksatmadan (imzalı ve mühürlü anket soruları kullanılarak) uygulanması, çalışmalar esnasında ses/video kaydı alınmaması, çalışmaya konu kişilerden, aile üyelerinden ad ve soyad, telefon, adres ile din, mezhep, etnik gruba mensubiyet gibi hassas bilgilerin istenmemesi ve uygulama sonucunda hazırlanacak raporun basılı ve dijital ortamda İl Millî Eğitim Müdürlüğümüze vermek şartı ile uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Emre DURU
İl Millî Eğitim Müdür V.

Ek :
1- Dilekçe ve Ekleri (30 sayfa)
2- Komisyon Görüşü (2 sayfa)

OLUR
19/02/2019

Süleyman DENİZ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Dumlupınar Mah. GMK. Biv. Yenişehir / MERSİN
Elektronik Ağ: <http://mersin.meb.gov.tr>
E-posta: istatistik33@meb.gov.tr

Bilgi için :Şef-Mehmet ŞİMŞEKKAYA-
V:H.K.İ Canan YAŞA Tel.:0(324)3291481-
Dahili:120 Faks:0(324)3273518-19

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden d1ba-2adf-31b9-ad47-7fb3 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
MERSİN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 34776202-605.01-E.3567968
Konu : Meryem Ülkü YOZCU' nun
Anket İzin Talebi

19.02.2019

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Afyon Kocatepe Üniversitesinin 06.02.2019 tarihli ve 1571 sayılı yazısı.
b) Valilik Makamının 19.02.2019 tarih ve 34776202-605.01-3533552 sayılı Oluru.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitimi Ana Bilim Dalı Sınıf Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Meryem Ülkü YOZCU' nun "*Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Çevre Olanaklarından Yararlanabilme Düzeyleri: Tarsus İlçesi Örneği*" konulu anket izin talebi incelenmiştir.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitimi Ana Bilim Dalı Sınıf Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Meryem Ülkü YOZCU' nun söz konusu çalışmayı 2018-2019 eğitim öğretim yılında İlimiz Tarsus İlçesinde bulunan ilkokullarda görev yapan öğretmenlere okul idaresinin kontrolünde gönüllülük esasına dayalı olarak ve eğitim öğretimi aksatmadan (*imzalı ve mühürlü anket soruları kullanılarak*) uygulanması, çalışmalar esnasında ses/video kaydı alınmaması, çalışmaya konu kişilerden, aile üyelerinden ad ve soyad, telefon, adres ile din, mezhep, etnik gruba mensubiyet gibi hassas bilgilerin istenmemesi ve uygulama sonucunda hazırlanacak raporun basılı ve dijital ortamda İl Millî Eğitim Müdürlüğümüze vermek şartı ile uygun görüldüğüne ilişkin Valilik Makamının ilgi (b) Oluru yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Emre DURU
İl Millî Eğitim Müdür V.

Ek :

- 1- Valilik Oluru
- 2- Mühürlü Anket Soruları (10 sayfa)

Dağıtım:

Afyon Kocatepe Üniversitesi
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)
Tarsus Kaymaklığına
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Dumlupınar Mah. GMK. Biv. Yenişehir / MERSİN
Elektronik Ağ: <http://mersin.meb.gov.tr>
E-posta: istatistik33@meb.gov.tr

Bilgi İçin :Şef-Mehmet ŞİMŞEKKAYA-
VHKİ Canan YAŞA -Tel:-0(324)3291481
Dahili Tel: 120 Faks:0(324)3273518-19

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 9249-79f4-367a-8006-4aeb koda ile teyit edilebilir.

T.C.
TARSUS KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 63988265-604.01.01-E.3608996
Konu : Meryem Ülkü YOZCU' nun
Anket izin Talebi.

19.02.2019

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 19/02/2019 tarihli ve 3567968 sayılı yazısı.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitimi Ana Bilim Dalı Sınıf Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Meryem Ülkü YOZCU' nun "*Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Çevre Olanaklarından Yararlanabilme Düzeyleri: Tarsus İlçesi Örneği*" konulu anket çalışmasını, 2018-2019 eğitim öğretim yılında ilçemiz bünyesinde bulunan ilkokullarda görev yapan öğretmenlere okul idaresinin kontrolünde gönüllülük esasına dayalı olarak ve eğitim öğretimi aksatmadan (imzalı ve mühürlü anket soruları kullanılarak) uygulanması, çalışmalar esnasında ses/video kaydı alınmaması, çalışmaya konu kişilerden, aile üyelerinden ad ve soyad, telefon, adres ile din, mezhep, etnik gruba mensubiyet gibi hassas bilgilerin istenmemesi ve uygulama sonucunda hazırlanacak raporun basılı ve dijital ortamda İl Millî Eğitim Müdürlüğümüze vermek şartı ile uygun görüldüğüne ilgi yazı ile bildirilmiş olup, yazı ve ekleri ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Hasan KESKİN
Müdür a.
Şube Müdürü

Ekler:
-Yazı Örneği ve Ekleri (11 Sayfa)

Dağıtım:
-Tüm Resmi İlkokul Müdürlüklerine

Şehit Mustafa mah 3522 sokak no 12
Elektronik Ağ: www.tarsus.meb.gov.tr
e-posta: tarsusmem@hotmail.com Dahili :139

Ayrıntılı bilgi için: Hanifi KILINÇ
Tel: (0 324) 613 52 53
Faks: (0 324) 613 94 96

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 4cc2-79e5-3b4a-88c2-57b0 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 3: Derya CAN'ın Anket Uygulama İzni

Re: Öğretmenlerin çevre olanaklarından yararlanabilme düzeylerini belirleme anketi- izin

Derya ÇAKMAK <deryacakmak@mehmetakif.edu.tr>

Çar 19.12.2018, 15:59

Kime: Ülkü sümül <ulku_33mersin@hotmail.com>

Değişiklikleri yapıp uygulayabilirsiniz, kolay gelsin...

19.12.2018 15:51, Ülkü sümül yazmış:

Sayın Derya CAN

Ben Meryem Ülkü YOZCU. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği anabilim dalında yüksek lisans yapıyorum.

Öğretmenlerin çevre olanaklarından yararlanabilme düzeylerini belirleme anketinizi, Mersin ili Tarsus ilçesinde uygulamak istiyorum. Tarsus ilçesinde uygulayabilmek için gerekli olan düzeltmeleri yapabilmek ve uygulayabilmek için sizden izin istiyorum.

Bu e-posta mesajı ve içeriği kişiye özel ve gizli bilgiler içerebilir. Eğer mesajın muhatabı veya muhataba iletmekle yükümlü yetkili temsilcisi siz değilseniz, bu mesajı çoğaltmak, dağıtmak, açıklamak dahil olmak üzere herhangi bir suretle kullanmanız gerektiğini, aksine davranışınızın hukuka aykırılık teşkil edebileceğini bildiririz. Eğer bu mesajı yanlışlıkla aldıysanız, lütfen göndericiye e-posta ile bildirerek siliniz. This email and its contents may contain information that is privileged and confidential. If you are not an intended recipient, or the agent responsible for delivering this email to the intended recipient, you are hereby notified that any use, dissemination, distribution, or copying of this communication is strictly prohibited and may be unlawful. If you received this email in error, please notify the sender by replying to this email and delete the email sent in error.

Ek 4: Öğretmenlerin Çevre Olanaklarından Yararlanabilme Düzeylerini Belirleme Anketi

ÖĞRETMENLERİN ÇEVRE OLANAKLARINDAN YARARLANABİLME DÜZEYLERİNİ BELİRLEME ANKETİ

Değerli öğretmenim,

Bu anket formu, doğal ve kültürel çevreyi tanımaya yönelik yapmış olduğunuz etkinlikleri ve sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından ne düzeyde yararlandığınızı belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Anket yoluyla elde edilen bilgiler bilimsel amaçlı bir çalışmada kullanılacaktır.

Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler; ikinci bölümde öğretmenlerin yaşadıkları çevreyi öğrenme nedenleri ve bu konuda yaptıkları uygulamalar; üçüncü bölümde ise doğal ve kültürel çevreden yararlanma konusunda yapılan uygulamalara yer verilmiştir. Ankette toplam 67 madde bulunmaktadır. Anketi cevaplama süresinin yaklaşık 10-15 dakika süreceği tahmin edilmektedir. Araştırmanın amacına ulaşması için ankette yer alan maddeleri size uygun düşecek bir biçimde yanıtlayınız.

Araştırmaya olan katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

MERYEM ÜLKÜ YOZCU

I. BÖLÜM KİŞİSEL BİLGİLER

Bu bölümde kişisel durumunuzla ilgili sorular yer almaktadır. Bu sorulardan size uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

1. Cinsiyet

() Kadın () Erkek

2. Yaş

() 20-30 yaş () 31-40 yaş () 41-50 yaş () 51-60 yaş () 61 yaş ve üzeri

3. Yıl olarak kıdeminiz

() 1-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16-20 yıl () 21 yıl ve üzeri

4. Mezuniyet durumunuz

() Öğretmen Okulu
() Eğitim Enstitüsü
() Lisans tamamlama
() Eğitim Fakültesi
() Sınıf Öğretmenliği
() Diğer (Lütfen belirtiniz):
() Fen-Edebiyat Fakültesi
() Diğer fakülte mezunu, sınıf öğretmenliği sertifikası sahibi
() Yüksek lisans
() Doktora
() Diğer (Lütfen belirtiniz):

5. Okutmakta olduğunuz sınıf

() 1. sınıf () 2. Sınıf () 3. sınıf () 4. sınıf

6. Bulunduğunuz ilde (ilçeler dahil) öğretmenlik yaptığınız süre

() 1-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16-20 yıl () 21 yıl ve üzeri

II. BÖLÜM

ÖĞRETMENLERİN YAŞADIKLARI ÇEVREYİ ÖĞRENME NEDENLERİ VE BU KONUDA YAPTIKLARI UYGULAMALAR

Bu bölümde, yaşadığınız çevreyi öğrenmeye çalışmanızın nedenleri ve yaşadığınız çevreyi öğrenmek için yapmış olduğunuz uygulamalara ilişkin maddelere yer verilmiştir. Bu maddelerden size uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.

Bu bölümde, yaşadığınız çevreyi öğrenmeye çalışmanızın nedenlerine ilişkin verilen maddelere katılıp katılmadığınızı uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	Birey olarak yaşadığım çevreyi merak ettiğim için					
2	Öğretmen olarak yaşadığım çevreyi tanıma ihtiyacı duyduğum için					
3	Öğrencilerime yaşadıkları çevreyi daha iyi tanıtabilmek için					
4	Öğrencilerimi çevreye daha duyarlı hale getirebilmek için					
5	Yaşadığım çevrede ailemle daha iyi vakit geçirebilmek için					
6	Derslerde yaşadığım çevrenin olanaklarından daha iyi yararlanabilmek için					
Yaşadığınız çevreyi öğrenmeye yönelik olarak aşağıda verilen uygulamaları gerçekleştirme düzeyinizi uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.		Her zaman	Çoğunlukla	Kimi zaman	Çok seyrek	Hiçbir zaman
7	Gidip görmek					
8	Yaşadığım çevreyi tanıtıcı kitaplar okumak					
9	Yerel televizyon kanallarını takip etmek					
10	Yerel gazeteleri takip etmek					
11	Yaşadığım çevreyi tanıtıcı etkinliklere (sempozyum, seminer vb.) katılmak.					
12	Uzun süredir çevrede yaşayan kişilerle sohbet etmek					
13	İnternette araştırma					
14. Sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanmaya ilişkin planlamalarınızı nasıl yapıyorsunuz?						
() Hazır planlarda bazı değişiklikler yapıyorum						
() Planlarımı tamamen kendim oluştuyorum						
Planlama İlkeleri		Her zaman	Çoğunlukla	Kimi zaman	Çok seyrek	Hiçbir zaman
Sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanmaya ilişkin planlar yaparken aşağıda verilen ilkelere yer verme düzeyinizi uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.						
15	Tarsus ilçesinin doğal ve kültürel çevre özelliklerini dikkate alma					
16	Okul olanaklarını dikkate alma					
17	Yasal düzenlemeleri dikkate alma					
18	Öğrencilerin, ilgilerini, ihtiyaçlarını, beklentilerini ve hazırbulunuşluk düzeylerini dikkate alma					
19	Öğretim ilkelerini (yakından uzağa, somuttan soyuta, bilinenenden bilinmeyene) dikkate alma					
20	Zaman faktörünü dikkate alma					
21	Maliyeti dikkate alma					
22	Öğrenci grubunun büyüklüğünü dikkate alma					
23	Konunun özelliğini dikkate alma					

Etkinlik Türleri		Her zaman	Çoğunlukla	Kimi zaman	Çok seyrek	Hiçbir zaman
Sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken aşağıda verilen etkinlik türlerinden hangilerine yer verdiğinizi uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.						
24	Doğal ve kültürel çevrenin araştırılmasını sağlama					
25	Kurum ve kuruluşların yetkililerini ilgili ünitelerde derslere davet etme					
26	Doğal ve kültürel çevreye gezi düzenleme					
27	Doğal ve kültürel çevreyi koruma bilinci edinmelerine yönelik yazma etkinliklerine yer verme					
28	Doğal ve kültürel çevreyle ilgili konuların drama etkinlikleri ile canlandırılması					
29	Doğal ve kültürel çevreye ilişkin gözlem yaptırma					
30	Gezi düzenleyemediğimiz mekânlara sınıf içinde sanal gezi düzenleme					
31	Doğal ve kültürel çevreyle ilgili bir konuda örnek olay çözümlemesi yapma					
32	Doğal ve kültürel çevreyle ilgili konularda proje çalışmalarına yer verme					
33	Doğal ve kültürel çevreyi anlatma ve soru sorma					
34	Doğal ve kültürel çevreyle ilgili bir sorunu çözüme					
35	Doğal ve kültürel çevreyi yansıtan bir sergi hazırlama					
İlişkilendirme						
Sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken aşağıda verilen ders, sosyal bilim disiplinleri ve ara disiplinler ile yaptığımız ilişkilendirme düzeyinizi uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.		Her zaman	Çoğunlukla	Kimi zaman	Çok seyrek	Hiçbir zaman
36	Matematik					
37	Türkçe					
38	Fen ve Teknoloji					
39	Görsel Sanatlar					
40	Ara disiplinler (Atatürkçülük, afetten korunma ve güvenli yaşam, girişimcilik, sağlık kültürü vb.)					
Araç-Gereçler						
Sosyal bilgiler dersinde doğal ve kültürel çevre olanaklarından yararlanarak öğretim yaparken aşağıda verilen araç-gereçlerden ne düzeyde yararlandığınızı uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.		Her zaman	Çoğunlukla	Kimi zaman	Çok seyrek	Hiçbir zaman
41	Doğal ve kültürel çevreden somut nesneler (yöresel giysiler, bitki örnekleri, toprak örnekleri vb.)					
42	Kurum ve kuruluşlarda çalışan kişiler					
43	Belgeler (çeşitli yönetmelikler vb.) tarihi belgeler, yasalar,					
44	Görsel materyaller temsili resim vb.) (fotoğraf, karikatür, grafik					
45	Haritalar					
46	Sosyal bilgiler ders kitabı					
47	Ders kitabı dışındaki çevre konusuyla ilgili kitaplar					
48	Tarsus ilçesini tanıttıcı kitaplar					

		Her zaman	Çoğunlukla	Kimi zaman	Çok seyrek	Hiçbir zaman
49	Görsel araçlar (film, slayt, VCD, CD, video vb.)					
50	Bilgi teknolojileri (İnternet, bilgisayar vb.)					
51	Kitle iletişim araçları (televizyon, gazete vb.)					
52	Ansiklopedi ve sözlük gibi başvuru kaynakları					
İşbirliği		Her zaman	Çoğunlukla	Kimi zaman	Çok seyrek	Hiçbir zaman
Sosyal bilgiler dersinde vatandaşlık konularının öğretimini yaparken aşağıda verilen işbirliği türlerinin hangilerinden yararlandığınızı uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.						
53	Aile					
54	Okul yönetimi					
55	Diğer öğretmenler(zümre öğretmenleri, branş öğretmenleri, rehberlik öğretmeni vb.)					
56	Yerel yöneticiler					
57	Resmî kurum ve kuruluşlar					
58	Ticari kurum ve kuruluşlar					
59	Sivil toplum örgütleri					
Sorunlar		Her zaman	Çoğunlukla	Kimi zaman	Çok seyrek	Hiçbir zaman
Bu bölümde, sosyal bilgiler dersinde çevre olanaklarından yararlanırken yaşanan sorunlara ilişkin verilen maddelere katılıp katılmadığınızı uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.						
60	Maddi problemlerin etkisi					
61	Güvenlikle ilgili problemlerin etkisi					
62	Zaman yetersizliği					
63	Yasal prosedürlerin fazlalığı					
64	Öğrenci grubunun kalabalık olması					
65	Ulaşım problemi					
66	Okul dışı etkinliklerin uygulanmasının zor olması					
67	Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin düşük olması					